

HANNA'S DROEFHEID EN BLIJDSCHAP

11. LEERREDENEN OVER HET EERSTE BOEK VAN SAMUEL.

STEMMEN UIT GENEVE
Preken, artikelen, brieven van J. Calvijn

De Gereformeerde Bibliotheek ZH. 1971

INHOUD DEEL III.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2016

INHOUD

- 1e leerrede over 1 Samuel 1: - 5**
- 2e leerrede over 1 Samuel 1: 6 - 8**
- 3e leerrede over 1 Samuel 1: 11 - 18**
- 4e leerrede over 1 Samuel 1: 18 - 28**
- 5e leerrede over 1 Samuel 2: 1 - 3**
- 6e leerrede over 1 Samuel 2: 4 - 8**
- 7e leerrede over 1 Samuel 2: 8 - 11**
- 8e leerrede over 1 Samuel 2: 11 - 17**
- 9e leerrede over 1 Samuel 2: 18 - 25**
- 10e leerrede over 1 Samuel 2: 25 - 30**
- 11e leerrede over 1 Samuel 2: 27 - 30**

LEERREDENEN OVER HET EERSTE BOEK VAN SAMUEL.

DE EERSTE LEERREDE.¹

HOOFDSTUK I: 1 - 5.

1. Maar er was een man uit het dubbele Rama van de Zofeërs op het gebergte van Efraïm, -wiens naam was Elkana de zoon van Jerocham, de zoon van Elihu, de zoon van Tochu, de zoon van Zuf, een Ephratiet. 2. En hij had twee vrouwen; de naam van de ene was Anna, ende naam van de andere Peninna; en Peninna had kinderen, doch Anna had geen kinderen. 3. Die man ging echter uit zijn stad van jaar tot jaar op, om zich neer te buigen, en om de Heer der legerscharen te offeren, naar Silo, - waar de twee zonen van Eli, Hofni en Pinehas, het priesterschap voor den Heere bedienden. En het geschiedde op de dag dat Elkana offerde, dat hij aan Peninna zijn vrouw, en aan al haar zonen en dochters delen placht te geven. 5. Doch aan Anna placht hij één deel te geven, zeer bedroefd, - omdat hij Anna liefhad, en de Heere had haar baarmoeder toegesloten. (Vertaling van Calvijn).

Onder al de andere dingen waaruit wij zeer veel nut kunnen verkrijgen, moet dát niet in de laatste plaats gerekend worden: als wij er kennis van dragen dat God in de afzonderlijke tijden Zijn kerk geregeerd en bestuurd heeft. Want als niet in onze geest is blijven vasthechten, dat Hij zorg voor ons draagt, en ons door Zijn heerschappij bestuurt, - is het zéker dat wij in verwarring zullen geraken door de voortdurende beweging van onze zielen, en dat de gesteldheid van ons allen aller-ellendigst zal zijn. Weliswaar erken ik gaarne dat het voorzien van God over het gehele mensengeslacht gevoerd wordt, en wel zozeer dat het zich uitstrekt juist over de levende wezens, aangezien zij door Hem geschapen zijn, en dat Hij Zijn weldadigheid in hun dagelijks voeden merken laat, - maar ik zeg dat deze niettemin op een bijzondere wijze aan de dag treedt jegens Zijn kerk, die het huis van God is. Daarom moet uit die bijzondere zorg waarmede Hij op ons let dit in onze harten ingescherpt worderi, dat Hij jegens ons niet slechts het ambt van de Schepper uitoefent, als over het werk van Zijn handen, maar dat aan ieder de liefde van de Vader tot de kinderen betuigd wordt, - en dat wij dus in benauwdheden en moeilijkheden tot Hem de toevlucht moeten nemen. Het is voorzeker een noodzakelijk onderwijs, dat zeer veel tot onze onderrichting bijdraagt, als wij goed weten dat God van oudsher Zijn kerk als met uitgestrekte arm beschermd heeft. En laat het zijn dat Hij getart door de zonden van de mensen meermalen Zijn aangezicht als 't ware verborgen heeft, ja dat het zelfs scheen dat Hij de zorg voor Zijn volk van Zich afgeworpen had, - toch heeft Hij aan de barmhartigheid en de verdraagzaamheid plaats gegeven, zolang totdat de tijd gekomen was waarop Hij Zich duidelijker openbaren zou.

Tot hier toe hebben wij gezien dat er door God in de moeilijkste tijden herhaaldelijk richters verwekt zijn, om zorg te dragen voor het volk, en het in vrede te hoeden; zie,

¹ Bron: **Corpus Reformatorum LVII. Calvijn; Stemmen uit Geneve, De Gereformeerde Bibliotheek.**

nu wordt een andere bestuursvorm ingesteld, Samuël namelijk de profeet, - totdat Saul tot koning gekozen is. Dit beschrijft Paulus fraai in Hand. 13: 17, wanneer hij onderwijst dat God nadat Hij het nakroost van Abraham tot Zijn persoonlijk eigendom heeft uitgekozen, niet opgehouden heeft Zijn weldadigheid jegens dat volk te betuigen met dagelijks nieuwe weldaden, en met een bijzondere zorg, zozeer dat Hij hen met vaderlijke liefde omhelzend, de regering zeker gesteld heeft in het geslacht van David, - totdat die beloofde Bevrijder onze Heere Jezus Christus komen zou. Welke tijden Paulus vermeldt, opdat de tegenwoordigheid en het voortdurend gunstbetoon van God jegens dit volk te duidelijker zou blijken, - Die eerst wel in het geslacht van Abraham door de eeuwen heen zeer grote mannen verwekt heeft, om het door goede wetten te regeren en te beveiligen; vervolgens richters of bevrijders, en verdedigers verwekt heeft totdat Hij lang vóór de Beloofde, David tot koning over het gehele volk heeft verheven, en in het bezit van de regering gesteld; en eindelijk nadat het volk wegens het bederf der zeden in de Babylonische ballingschap verbannen was, en ook al kwam het na zeventig jaren in het vaderland terug, toch geheel overwonnen terneer lag, en door grote rampen geschokt werd, - heeft Hij de voor eeuwen beloofde Bevrijder, onze Heere Jezus Christus gegeven. In welke tijd Hij betuigd heeft dat Hij het neergeslagen volk niet vergeten had, maar Zijn beloften gedachtig geweest is, en de Bevrijder van Zijn kerk te zijner tijd. Hier stelt Hij ons dus één van de toestanden der kerk die de herinnering waard zijn voor ogen, die tijd namelijk die onmiddellijk volgde op die van de richters, toen God naar Zijn barmhartigheid een hervorming van Zijn dienst onder het volk heeft ingesteld. Want tegen het eind van de geschiedenis van de richters zien wij dat er zekere onderbreking van de godsdienst geweest is, welke bediening van de richters Paulus daarom zonder twijfel Gods stadhouderschap noemt, omdat God door het verwekken van deze of gene richters, gewild heeft dat het volk wist en bemerkte, dat het niet geheel verlaten was, om zó bij zijn plicht gehouden te worden.

Maar toch scheen het niettemin dat God enigerwijze Zijn aangezicht verborgen had, terwijl er vele en grote misdrijven onder het volk woedden, omdat dit ook de tijden geweest zijn waarin er niet waren die het volk regeerden en bedwongen. Want de Schrift zegt, dat ieder deed wat zijn begeerte hem ingaf, omdat er in Israël geen koning was. Voorzeker een ontstellende verwoesting. Want de andere levende wezens regeren zichzelf zonder koning; met de mensen is het niet evenzó, - die moet men als met hoger machtbij hunplicht houden. Want de verdorvenheid van de stervelingen is zó groot, dat zij als reuzen tegen God zelf morren en zich hals over kop in allerlei misdrijven storten.

Waaruit meer en meer de in de harten van de stervelingen ingeplante boosaardigheid te kennen valt, en de geneigdheid tot allerlei misdaad; en vandaar dat er overheden nodig zijn door wier gezag zij bedwongen worden, om niet door plaats te geven aan hun slechte begeerten tot erger dan de beesten zelfs te vervallen, wier voorzichtigheid in het beheersen van zichzelf groter is dan de hunne, daar zij bij het ontbreken van overheden ieder naar zijn lust hierheen en daarheen gedreven worden. Hoe beklagenswaardig en verward de toestand dus geweest is toen er geen koning in Israël was is klaarder dan de dag.

Maar God heeft eindelijk metterdaad getoond dat Hij Zijn volk niet vergeten heeft, al scheen Hij daarvan ook geheel vervreemd, - en dat had het zeker verdiend, daar het door zoveel misdaden de toorn van God uitdaagde, dat het een duidelijk teken van de Goddelijke wraak geweest is wanneer Hij het volk zijn zin en wil heeft toegestaan; niettemin heeft God het op verwonderlijke wijzen beschermd. Want wie heeft ooit ook maar bij geruchte gehoord dat er een stam of een volk geleefd heeft zonder koning of

bestuurder, zonder dat de dienst van God hetzij bezoedeld hetzij geheel nagelaten is, en de grootste verwarring der zaken ingebroken is?

God heeft echter het oudtijds met Abraham en zijn nageslacht aangegane verbond zó door zeker bijzonder gunstbetoon bewaard dat Hij hen als uit de hel heeft opgevoerd en maakt op deze wijze zijn kracht en vermogen heerlijker. Maar opdat God de vervallen toestand zou herstellen, is het noodzakelijk geweest dat het volk begreep tot welk een ellendige toestand het vervallen was, opdat terwijl God de misdaden ervan strafte, toch Zijn trouw ondervonden zou worden in het houden van de beloften; dat Hij Zijn uitverkorenen nimmer verwerpt, - en dat Hij de nakomelingen van Abraham niet straft alsof Hij niets meer met hen te doen wil hebben, - hoewel zij dat weliswaar verdiend hebben; maar Hij verdraagt hun boosheid door Zijn barmhartigheid. En dus mag men hieruit zien dat God, ook al is Hij zwaar vertoornd op Zijn volk, dat Hij als verworpen had, - het toch nog weer vergaderd en uitgeholpen heeft. Waaruit wij de oordelen van God moeten leren en als in een spiegel aanschouwen, namelijk dat God niet altijd zó bij Zijn kerk tegenwoordig is, dat in haar de afzonderlijke dingen naar Zijn wil en het voorschrift van de wetten geschieden, - maar dat het dikwijls naar net uiterlijk schijnt dat God ver weggeweken is, ja de kerk geheel verworpen heeft. Voorzeker een onderwerp dat de meeste aandacht waard is.

God kan ook de kerk verlaten.

Want wij horen de pauselijken zich beroemen dat de kerk door God nooit verlaten wordt, om daardoor hun eerezucht en de door hen in de kerk ingebrachte verwarring te dekken, en ons te misleiden, wanneer zij door ons beschuldigd worden van schending van de Goddelijke eredienst en teniet doen van de kerkelijke onderwijzing (disciplina). Want zij vragen of het soms gebeuren kan, daar de kerk namelijk door God altijd behoed en in stand gehouden wordt, -dat zij ooit door Hem verlaten wordt; en diensvolgens brengen zij in dat men van hun kerk niet moet afwijken, zij het dat er in haar geen acht op geslagen wordt dat alles overhoop ligt door besmettingen en verfoeilijkheden, - maar dat men blijven moet, omdat de kerk door God nooit verlaten wordt en diensvolgens ook nooit zou kunnen dwalen. Maar waarlijk, gelijk wij boven gehoord hebben, de heilige Schrift leert duidelijk genoeg, tenzij wij beslist bedrogen willen worden, dat God, ofschoon Hij Zijn kerk nooit verlaat, toch wegens het ondankbare hart van het volk, dat tot allerlei misdaad de teugels gevierd had, gedwongen is de burgerlijke orde op te heffen, opdat de ingebroken verwarring en de verstoring van alle dingen het zou dwingen met schaamte tot God de toevlucht te nemen, en een betere geest aan te nemen.

Daarom wanneer God ertoe overgaat de zonden van de mensen te straffen, zelfs in de grootste toegeeflijkheid en goedhartigheid, - laten wij dan niet denken dat Hij zó aan de personen gebonden is, dat Hij de kerk nooit zou verlaten, dat is, dat die voorstanders van de kerk zijn, en gezeten om haar te besturen, nooit van de waarheid zouden kunnen afdwalen. Want het voegt hen, met goedheid, bescheidenheid, goede zeden hun schapen vóór te gaan, en een voorbeeld te zijn waarnaar de anderen zich richten, - maar dat komt zelden voor, zodat als er zulken zijn, zij met recht met een graankorrel vergeleken zouden kunnen worden die bedekt wordt door een massa kaf. Intussen houdt God vast, gelijk ik gezegd heb, aan de belofte, ofschoon het uiterlijk aanzien niets dergelijks aan de ogen voorstelt om te zien.

Waraan ook dát moet worden toegevoegd, dat de pauselijken deze dingen niet tegenwerpen, als zij niet bemerken dat God enigerwijze van ons is weggeweken, en wij als leden van een uiteengereten lichaam in verschillende stukken uiteengerukt worden. De weeklachten van de oude kerk die door onderscheiden rampen getroffen

werd zijn bekend genoeg: *Helaas Heere, Gij hebt de omheining van Uw wijngaard verbroken, en allen die langs de weg voorbijgaan plukken hem af. De wilde zwijnen uit de wouden verwoesten haar, en de wilde dieren van het veld weiden haar af.*

Met welk een harteleed, vraag ik, hebben de gelovigen deze klachten uitgestort, toen zij zich als verworpen zagen van God die niet gedachtig was aan Zijn beloften, en zich deswege als in hun verwachting bedrogen daarvan uitgevallen zagen? Maar daar wij hier een volk zien dat naar de uiterlijke schijn weliswaar door God verworpen is geweest, en een zó grote vervreemding, dat het scheen dat alles met niets anders dreigde dan de ondergang der kerk, - het niettemin opgericht is, terwijl God Zich de handhaver en beschermer betoonde van hen die Hij vóór alle tijden tot Zijn eigendom had uitgekozen, die, zij het ook zeer verdorven van zeden, op Zijn barmhartigheid gehoopt hadden, - laten wij ook dezelfde gunst van de Heere jegens Zijn kerk in deze onze tijden erkennen. Want toen er zulke dikke duisternissen in haar ontstaan waren, dat zij niet alleen door beeldendienst, maar door verschillende voorspiegelingen van satan betoverd werd, terwijl God naar verdienste zó de ondankbaarheid van de mensen strafte, dat er geen hoop op heil meer straalde, -toch heeft God zelf Zich onzer zonden niet gedachtig, over ons ontfermd, en al is het dat wij Zijn gunst onwaardig waren, toch heeft Hij Zijn standvastigheid in het houden van de beloften openbaar gemaakt. En hier komt zeker een zeer grote vrucht en troost tot ons uit de vergelijking van die oude kerk met de onze, wanneer Hij Zijn tegenwoordigheid openbaar maakt in het Woord, door de prediking waarvan vergaderd, wij onder Zijn veldtekenen dienen. Bovendien moeten wij er op deze plaats acht op geven, dat God bij het uitvoeren van deze grote werken, toch een wijze volgt die voor de mensen klein en veracht is, en geheel vreemd aan de menselijke geest, opdat Zijn macht ons des te meer bekend moge worden.

Er wordt gezegd *dat Elkana twee vrouwen gehad heeft, waarvan de tweede onvruchtbaar was.*

Wat bij het eerste inzien van weinig gewicht is; maar wij behoren te weten, dat de wijze van de Goddelijke werken deze is, dat ook al bevelen zij zich in het begin niet aan door zekere grote glansrijkheid, toch de onuitsprekelijke kracht, wijsheid en rechtvaardigheid van God de Allerhoogste die daarin verborgen is zich vermoeden laat. Voorts is het dienstig dat God zó met ons handelt, van wie het zeker is, dat als Hij langs een andere weg zou voortschrijden, namelijk met grote toebereidselen en pracht, - niet zullen merken dat Hij aan het werk is, en Hem de verschuldigde eer niet toebrengen, maar het Goddelijk werk veeleer toeschrijven aan de fortuin of de kracht van de mensen. Maar wanneer uit kleine beginselen, die niets groots beloven boven verwachting een machtig werk opkomt en volvoerd wordt, dan is het noodzakelijk dat zelfs onwilligen de hand van God erkennen. Ja zelfs de prijzenswaardige goedgunstigheid in dezen dele van God, die de zwakheid van de mensen opheft, om langs deze weg hoezeer boosaardigen en afgewekenen op te wekken, en Zich aan hen te openbaren, over welk onderwerp ik vervolgens breder handelen zal.

Verder wijst hetgeen hier over de naam Elkana, over de verwanten, de stad, de stam en het geslacht wordt ingevoegd aan, dat Samuël uit de stam van Levi moet voortkomen, wat veel duidelijker blijkt uit 1 Kron. 6, waar heel zijn familie beschreven wordt, en zijn geslacht teruggebracht wordt tot Kahath, één van de zonen van Levi. De woonplaats wordt Rama geheten van de familie van de Zofeërs, hetgeen als ge het woord nauwkeurig weergeeft hetzelfde betekent alsof ge zoudt zeggen de beschouwers of onderzoekers.

Hoewel sommigen dat woord Zofim uitleggen als priester of profeet; maar dat is een

te gewrongen uitlegging. Want er is geen twijfel aan of Zofim zijn twee heuvels geweest, of beide uit dezelfde streek, of vanwaar men de gehele streek kon overzien. Overigens dragen die omstandigheden niet weinig bij tot de betrouwbaarheid van de geschiedenis, daar God Samuël verwekt door wiens arbeid Hij als door een uitgestrekte arm de vervallen toestand van het volk herstellen zou. Want God heeft ook niet willen betuigen dat Hij een Vader zal zijn voor hen die bijna verzonken terneerlagen, door het verwekken van een bestuurder, maar allereerst door het verwekken van profeten in veel groter aantal en gezag dan in de voorafgaande eeuwen, om een bloeiende en aangename tijd te bezielen. Want er staat hierna geschreven dat in die tijden, het woord van God van waarde geweest is, dat is aangenaam en welkom. Want tevoren was het aantal profeten gering.

Ook Petrus namelijk in Hand. 3, op de plaats waar hij aantoonde dat onze Heere Jezus Christus zonder tegenspraak aangenomen moet worden zelfs door het onweersprekelijk getuigenis van Mozes zelf, door wie naar Hem verwezen wordt met deze woorden: *Een Profeet zal de Heere uw God u verwekken uit uw broederen, gelijk mij; ge zult naar Hem luisteren in alles dat Hij tot u spreken zal;* en Hij heeft geleerd dat nooit van hun hoop afgesneden zullen worden die hun vertrouwen op Hem gesteld zullen hebben, (waaruit blijkt dat God de vaderen altijd nabij geweest is, en de weg der zaligheid duidelijk getoond heeft) en dat Mozes een aankondiger van de Heere Christus geweest is, - voegt er aan toe dat alle profeten van Samuël af verklaard hebben dat dit heil te zijner tijd gezonden moet worden.

Petrus leert derhalve dat God als 't ware Zijn aangezicht voor een tijd teruggetrokken heeft, toen het volk terwijl er geen bestuurder gegeven was, zonder wettige burgerlijke regering heen en weer geworpen is, en deswege de godsdienst, als gloeiende kolen onder de as bedekt, waarvan de gloed daarom niet tevoorschijn komt, verduisterd en als verstikt is geweest; maar dat God door het verwekken van Samuël niet slechts de tevoren ingezonken toestand van het volk verheven heeft, maar ook de godsdienst in de vroegere waardigheid hersteld heeft; en Samuël als een zeer getrouw en zeer waardig dienaar om zulk een grote zaak te volvoeren gebruikt heeft, en dat er profetenscholen zijn ingesteld, gelijk wij in het vervolg als het God behaagt zullen zien. Om deze reden ook draagt dit boek de titel van Samuël, allermintst toch alsof het door Samuël uitgegeven is, maar omdat de Heere in Samuël een zichtbaar getuigenis van Zijn goedgunstigheid in het herstellen van het volk heeft voortgebracht.

Want wie zou niet met recht gezegd hebben dat vóór het verwekt zijn van Samuël dat volk door zulk een bederf verontreinigd was, dat het scheen dat God uit Israël verdreven was, in zover zelfs maar één huis van de bedorven zeden van die tijd afweek?

Derhalve is men begonnen de naam des Heeren aan te roepen in de tijden van Samuël, terwijl het land, gelijk wij gezegd hebben, tevoren zonder koning was, en vandaar dat ieder zich naar eigen lust gedroeg, de verkeerden door geen straffen bedwongen werden, en er dus geen gezag was van de priesters.

Ja Samuël zelf, wat een man was dat! Zodat hij meer gelijk scheen aan een engel dan aan een mens, - is hij toch niet zó veracht door het ondankbare en verworpen volk, dat het door geen teugels van zijn schaamteloosheid en hardnekkigheid tegen God heeft kunnen worden teruggehouden, dat het de wet van God niet met de grootste opstandigheid en halsstarrigheid als met de voeten vertrapt geschonden heeft?

Toch begint hij de dienst van God te herstellen, evenwel niet zonder zeer grote moeilijkheden. Want nauwelijks is het licht van de gunst van God over het volk begonnen te gloren, - nauwelijks is Hij begonnen zijn weldadigheid te doen blijken,

toen het volk door nieuwe troebelen getroffen werd, de Ark Gods genomen werd, en het volk door de vijanden verstrooid, gelijk te zijner plaatse hierna zal worden gezien. Tot nu toe is het dus voldoende te weten dat deze geschiedenis met de naam van Samuël wordt gekentekend, omdat God met het volk verzoend; toen begonnen is door het verwekken van Samuël het ambt van vader en herder uit te oefenen.

Laten wij tot Elkana komen, waarbij op te merken is, dat hier geen deugden van hem verkondigd worden wanneer er gezegd wordt dat hij twee vrouwen heeft, maar een fout vermeld wordt die toen zeer algemeen was, en toch niet te dulden, en allermint in een Leviet. Want ofschoon het volk zichzelf deze vrijheid zonder Goddelijk bevel gegeven had, - wie zal toch zulk een misbruik van het heilig huwelijk verdragen, voornamelijk in hen die door God tot wachters en verdedigers van Zijn wet, en van de ware godsdienst gesteld zijn? Daarom moet hier opgemerkt worden, dat Elkana geen roem van deugden draagt, om in de gunst van God meer en meer aanbevolen te worden, wanneer Hij gewild heeft dat Samuël zulk een groot profeet uit hem geboren wordt, gelijk wij vervolgens zullen zien. Ik erken weliswaar de godsvrucht van de man in het waarnemen van de dingen die door de wet van God werden voorgeschreven, over het aanbidden van God in het heiligdom, dat toentertijd in Silo was, - toch moet niettemin de fout opgemerkt worden waardoor hij zich de gunst van God onwaardig maakte. Want daar hij tot die waardigheid verheven was, dat hij het volk moest onderwijzen, de wet van God uitleggen, in het heiligdom binnengaan, en wat waardigheid en gezag betreft dichter tot God naderde dan de overigen, verbrak hij toch niettemin door het huwen van twee vrouwen tegelijk het verbond dat met God was aangegaan, bezoedelde hij de hoogheilige instelling van het huwelijk, wierp de dienst en de ordening van God omver, ja maakte zich onwaardig, dat God zijn gebeden verhoren zou.

Toch heeft God hem naar zijn onmetelijke barmhartigheid, voornamelijk met Samuël zulk een groot profeet uit zulk een huwelijk geboren, gezegend. Maar, gelijk ik hiervóór onder de aandacht gebracht heb, wanneer de Schrift ons de fouten zelfs van de uitnemendste mannen voor ogen stelt, doet zij dat met dit doel, dat wij niet willens en wetens toelaten dat het ons toegelegd wordt, maar wanneer God soms uit de drek van deze wereld enigen uithaalt wij dit aan de genade en barmhartigheid van God alleen, en niet aan enigerlei verdiensten van de mensen, waardoor zij zich waardiger maken dan de anderen, dank moeten weten.

Want wat zijn die deugden die wij in de mensen als de bewerkers ervan bewonderen, anders dan evenveel bekleedsels, waardoor de genade van God jegens de mensen duisterder gemaakt wordt? Want wordt soms de goedheid van God niet waardeloos en teniet gedaan, wanneer aan de mens gerechtigheid en billijkheid wordt toegekend, en hij daaruit zó geacht wordt alsof hij een overvloed van alle deugden heeft? Want wat is iedere deugd anders, dan een onverdiende gave van God? Waarlijk, gelijk ik gezegd heb, de verdorvenheid van ons hart is zo groot, dat de weldadigheid van God niet door ons doorzien wordt tenzij daartegenover de gebreken van de mensen aan het licht treden.

Om welke reden Paulus zegt dat de goedheid en barmhartigheid van God niet dan in de zwakheden van de mensen duidelijk te zien is. Waarbij ook dit gevoegd moet worden, dat wanneer in een staat de zonden uitspruiten, er weinigen zijn die er niet door bezoedeld worden, en als door een woedende pest getroffen worden. Ik stem wel toe dat de gehele stad niet altijd in de eerste tijd door die pest ingenomen wordt; ik geef toe dat net vuur niet in één ogenblik het gehele gebouw verwoest, maar dat de pest langzamerhand voortwoedt, totdat eindelijk zelfs de lucht besmet wordt.

Ik meen dus dat ook hetzelfde oordeel over de zonden geveld moet worden, hetzelfde over de slechte gewoonte en kwade instellingen, waaraan men langzamerhand gewent totdat een dodelijke gevoelloosheid het gehele lichaam binnengetrokken is, en door een wederzijds vuur geheel in vlammen is opgegaan, zodat er geen geneesmiddel of nog maar een gering, wegens de diep geslagen wortels, overblijft.

Voorts als men de giftige slangen en dergelijk bederf vroeg te keer gaat, en net volk vrees ingeboezemd wordt, dan zal het gebeuren dat al de kracht van de branden en de pest verzwakt wordt en vergaat, en dat ieder in rust en kalmte een eerzaam leven leidt. Daarentegen als net niet gekeerd wordt, dan zal, ofschoon in het begin de besmetting sommigen niet verontreinigd heeft, het toch gebeuren dat zij na verloop van tijd door dezelfde brand en besmettelijke ziekte aangetast worden.

Wie verwondert zich er dus over dat Elkana, zij net om een priesterlijk geslacht te doen ontstaan (hoewel hem dat niet van schuld ontheft), door de gewoonte echter misleid twee vrouwen tegelijk gehuwd heeft, daar namelijk in die tijd het hebben van twee vrouwen niet voor zonde gerekend werd.

Laten wij hieruit leren, de apostel als vermaner volgend, niet toe te staan dat er een bittere wortel opschiet, namelijk slechte gewoonten, waardoor wij van de zuivere dienst van God al is het nog zo weinig, afgebracht worden, daar zij, als zij eenmaal opgekomen zijn, zoveel kracht zullen krijgen, dat de zuiverheid nauwelijks hersteld kan worden, zonder dat er enige kwaal blijft aankleven.

Overigens is net waarschijnlijk dat Elkana uit een te groot verlangen naar nageslacht, doch niet uit een te grote geilheid van begeerte twee vrouwen gehuwd heeft daar er namelijk gezegd wordt dat hij zijn vrouw liefgehad heeft. Waarom heeft hij echter bij de eerste die hij liefhad bovendien nog een ander gehuwd? Misschien heeft iemand hem hier van hoerij beschuldigd, maar de woorden van het tekstverband geven een verontschuldiging, daar ze zeggen dat dit gedaan is om de onvruchtbaarheid van de eerste.

Toch moet men daarom niet zeggen dat dit tweede boven het eerste toegevoegde huwelijk door God goedgekeurd geweest is. Zeker, daar die ouden beloften van God ontvangen hadden over het zegenen en vermenigvuldigen van het zaad, waren zij al te zeer geneigd tot veelwijverij, - maar allermeeest daar zij een bijzondere belofte hadden over de Messias die uit hun nakroost voort zou komen, in wie alle geslachten gezegend zouden worden, verwachtten zij met het grootste verlangen dat die uit hèn geboren zou worden.

Maar daarom moet de wet van het huwelijk en de instelling des Heeren toch niet geschonden worden. Daarom moeten wij moeite doen om ons binnen de grenzen te houden; en als wij verlangen hebben naar nageslacht, of naar enige andere zaak, die noch met de eer van God noch met ons heil in strijd is, laten wij dan met gebeden vragen dat ons dat door God wordt toegestaan, en de uitkomst de Heere aanbevelen. Want wanneer God aan Abraham zulk een grote uitbreiding van nageslacht belooft dat het zand van de oever der zee zou overtreffen, heeft Hij niet tegen Zichzelf willen ingaan en ook niet de door Hem gestelde orde willen schenden.

Maar de Israëlieten, verkeerd van natuur als zij waren, hadden een grote verwarring en bederf ingevoerd. Zij moeten waarlijk aan de maatstaf van het Woord van God getoetst worden; want de naam van Israëlieten was hun ook niet door de Heere gegeven voor onreinheid en bevlekkingen van het vlees, maar veeleer tot heiligheid van leven en aanhouden in de gebeden. Want er is generlei verandering in God.

Daarom zij het dat Elkana aangegrepen wordt door begeerte nakroost te verkrijgen, en zijn eerste vrouw liefheeft, - toch kan hij op generlei wijze voor God het thuisbrengen van een tweede vrouw onder het voorwendsel van de goede bedoeling aannemelijk maken. Want ofschoon de gewoonte een soort van verontschuldiging is, toch moet het in zijn mate altijd voor kwaad geacht worden. Want wat, vraag ik, kan Elkana als grond aanvoeren, dat van hem niet gezegd wordt dat hij zijn ambt, namelijk het priesterschap, niet indachtig de grenzen van de heiligheid overschreden heeft.

Er volgt, dat hij gekomen is op de vastgestelde dagen om te aanbidden. De dagen vatten sommigen op als jaren. Maar het wordt voor mij niet waarschijnlijk, dat de mannen van de priesterlijke ordening slechts eenmaal in het jaar in het heiligdom verschenen zijn, daar wij namelijk lezen dat er jaarlijks drie plechtige feesten door God ingesteld zijn om te vieren. En als het behoorde dat iedereen op die drie feesten zich voor God stelde, en God als de heerlijkheid van Zijn volk vereerde, en openlijk de verering van Hem en de gehoorzaamheid betuigde, en zijn zonden belijdende, Zijn barmhartigheid inriep, - wat paste dan de priesters, die verkondigers behoorden te zijn, die het volk aanspoorden om God gehoorzaamheid te betonen en met hun voorbeeld opwekten?

Deswege is het niet waarschijnlijk dat Elkana slechts éénmaal per jaar naar Silo gekomen is om God te aanbidden, vooral daar hij niet ver af was, als iemand die van Levi afstamde. Sommigen echter menen dat hij een buitengewoon offer behalve die welke door God bevolen waren jaarlijks is komen offeren. Maar wat verhindert dat wij onder deze woorden die vastgestelde dagen verstaan die God in de wet bevolen had dat door het volk onderhouden werden om Hem de verschuldigde verering toe te brengen. Want Elkana wordt ons hier wel voorgesteld, niet vrij van alle schuld, omdat hij een tweede echtgenote boven de eerste genomen had, - maar toch niet als een verachter van God, die met overbodige offers God diende en vereerde.

Voorts is die aanbidding een openlijke betuiging van het volk geweest, dat beled dat het al het zijne aan God alleen verschuldigd was, Hem dank toebracht voor zoveel weldaden, en vergeving van zonden afsmeekte, en beloofde dat het het leven naar de wet van God zou aanstellen.

Deze stof van de aanbidding zou weliswaar met meer woorden uitgelegd kunnen worden, maar wij zijn reeds veel gevorderd als dit onderwijs diep in onze harten gegrift blijft, dat wij tot deze drie hoofdstukken terugbrengen om ons geheugen te hulp te komen.

- Ten eerste, dat als wij God zullen aanbidden erkennen dat wij Hem al het onze verschuldigd zijn, en met dankzegging voor het verleden en voor de toekomst groter toeneming van Zijn gaven, en in zorgen en moeilijkheden hulp afsmeeken.
- Ten tweede dat wij als smekelingen en zoals schuldigen onze zonden belijdende bidden, dat Hij ons een ware kennis van onze zonden en berouw moge schenken, en Zich over ons die vergeving vragen, moge ontfermen.
- En dan ten derde dat wij ons bereid verklaren met verloochening van onszelf, en met het nemen van Zijn juk op de schouders, Hem de verschuldigde gehoorzaamheid te bewijzen, en onze gedachten en begeerten naar de norm van Zijn wet en wil alleen te schikken.
- Waaraan ook dit is toe te voegen, dat de ware aanbidders van God ontledigd behoren te zijn van alle slechte gedachten en vijandschap, als zij de gebruiken en ceremoniën die zij bij het vereren van God waarnemen, voor waarachtig en

ongeveinsd gehouden willen hebben, zoals daar zijn, het buigen van de knieën, het opheffen van de handen of de ogen ten hemel, en dergelijke die tot het ware doel gebracht moeten worden. Want het is zeker dat de geveinsden gewoon zijn geweest zeer veel dergelijke ceremoniën en handelingen aan te wenden bij de aanbidding, en met veel luide weeklachten God op zekere wijze naar Zich toe schijnen te trekken, als buiten zichzelf, - terwijl zij toch aan innerlijke haatdragendheid en ijverzucht lijden, en hun huichelarij alleen maar met de naam van godsdienstigheid dekken.

Daarom moet men hierop nauwlettend acht geven, - dat God niet alleen maar wil dat Hij aangeropen en aanbeden wordt, maar allermeeft de eenvoudigheid en oprechtheid bij de aanbidding vereist. Ik geef weliswaar toe dat niet weinigen God als de Gever en rijkelijke Uitdeler van alle goede dingen erkennen, en zichzelf als zondaren voor Zijn gericht stellen, genade en barmhartigheid door onze Heere Jezus Christus afsmekend, en zich met het woord daaraan overgeven om bestuurd te worden, en dus de grootste nederigheid voorwenden, - maar toch zeg ik dat die verering God niet aangenaam is, omdat het hart aan die woorden en uitwendige gebruiken allerminst beantwoordt. Zó is de godsdienst van Peninna de tweede vrouw van Elkana geweest.

Daarom moeten wij ons hiervoor inspannen niet tot het dienen van God te komen met huichelarij en geveinsdheid, - en wij moeten veeleer bedenken wanneer wij de kerk binnengaan, om het Woord van God te horen en gebeden te doen, dat deze drie dingen noodzakelijk zijn:

Ten eerste dat God erkend moet worden als de enige Oorsprong van alle goed, opdat wij alle goede dingen die wij ontvangen hebben aan Hem alleen dank weten, en begeren voortaan door Hem geregeerd te worden.

Ten tweede dat de zonden voor Zijne Majesteit zó erkend moeten worden, dat wij als wij door wroegingen van het geweten gedrongen worden meer en meer terneergeslagen worden, en onze nood en behoefte, onze ellende dus, als Hij met Zijn barmhartigheid niet te hulp komt, inziende vergeving afsmeken. En dat Hij dus omdat wij van nature tot zulk een groot mistrouwen geneigd zijn, dat wij veeleer Zijn toom dan Zijn gunst jegens ons uitlokken, deze zwakheid moge verbeteren, en door Zijn kracht zó versterken, dat wij de hals buigende onder Zijn juk en ons tot gehoorzaamheid voegende, met meer vertrouwen verwachten dat wij genade en vergeving zullen verkrijgen.

Overigens worden aan de plechtige gebeden hier ook de offers toegevoegd, opdat wij zouden weten dat Elkana de door God voorgeschreven eredienst naar de regel en nauwgezet heeft waargenomen.

Verder stem ik toe dat die niet bepaald noodzakelijk geweest zijn, maar God had die tot opheffing van de grovigheid en zwakheid van het volk voorgeschreven. Daarom behoorde Elkana bij het brengen van offers aan God te zien op dat wat in de offers verreweg het voornaamste was, namelijk de ware en zuivere aanbidding zonder veinzerij. Want God had ook om Zijn wet, en het volk in het opgerichte verbond meer en meer te bevestigen offers met de gebeden verbonden, opdat op de ernstige verslagenheid over de zonden de genadige vergeving volgen zou, die de offers betuigden. Daarom is het nodig geweest dat bij de geestelijke aanbidding ook de openlijke belijdenis van zonden gevoegd werd. Zo behoren wij heden ten dage tot de vereringen het vrezen van God opgewekt te worden door de sacramenten, die God heeft ingesteld, opdat wij meer en meer in het geloof versterkt zouden worden.

Weliswaar erken ik dat wij heden niet verplicht zijn tot de ceremoniën van de wet, omdat hun lichaam, Christus, verschenen is, - maar toch moet ook dit toegegeven worden, dat wij geen engelen zijn, en ook niet ze' volmaakt dat wij niet als nog kinderen met de hand tot de verering van God geleid moeten worden; en deswege moet gebruik gemaakt worden van al die hulpmiddelen die God zelf zeer verstandig verschaft.

Laten daarom wanneer de christelijke gemeenten (coetus) in de kerk samenkomen om het Woord van God te horen, zij de onderlinge verbondenheid belijden, - gebeden voor de gehele kerk bij God opstellen, om Zijn genade en barmhartigheid door en wegens Jezus Christus de enige Bewerker van ons heil te verkrijgen, - en de sacramenten als een soort ceremoniën, tot ondersteuning van het geloof gebruiken.

Voorts als iemand belijdt dat hij godsdienstig is, en toch de sacramenten die door Christus zijn ingesteld en de andere kerkelijke zaken geringschat, wie zal hem dan niet met recht een verachter van God, een onheiliger van het Woord geheten hebben, en iemand die maar al te onbeschaamd zich op de naam van gelovige beroemt? Zoals bijvoorbeeld die de doop of het heilig Avondmaal veronachtzaamd zal hebben, als grond aanvoerend dat het hem voldoende is dat hij God tot een Vader heeft, en Jezus Christus tot enige Redder, - moet die soms niet voor zover hij de sacramenten verwerpt, de tekenen en panden van de genade van God, zonder welke voor niemand de toegang tot Hem openstaat, met recht voor een verachter van God en een vijand gehouden worden? Want al wie de middelen ons tot verkrijgen van het heil gegeven, dat wij anders zelfs met ons verstand niet kunnen bereiken, veel minder verkrijgen, tenzij wij door die middelen langzamerhand tot God als langs zekere trappen naderen, - zorgeloos veracht, van God vervreemd is en Zijn genade onwaardig.

Zoveel dan over de offers; nu moeten die woorden overwogen worden waarmee gezegd wordt dat Elkana na de offers aan Peninna zijn vrouw en aan al haar zonen en dochters delen gegeven heeft, maar aan Anna zijn eerste vrouw een eervol deel. Welke laatste woorden door de vertalers verschillend worden uitgelegd.

Want sommigen leggen een dubbel deel uit: bedroefd, omdat zij geen kinderen ontving; anderen willen dat hij een deel gezonden heeft met een droevig gelaat; weer anderen vertalen het een uitgelezen deel omdat hij haar meer liefhad dan Peninna. Nog anderen dat het deel van Anna haar gegeven is op een andere wijze dan aan de anderen; alsof omdat Peninna kinderen had, hij aan ieder afzonderlijk zijn deel uitdeelde, maar voor Anna, die alleen was en afgezonderd, een deel als een teken van liefde bewaarde. Welke zin mij het meest passend toeschijnt en het eenvoudigst, dat er aan Anna geen delen gezonden konden worden, als aan de andere die een groot gezin bij zich had, en dat Elkana deswege zijn liefde tot haar niet heeft kunnen betuigen, omdat zij wegens haar onvruchtbaarheid van de anderen als uitgesloten werd. Wat van de delen gezegd wordt, heeft betrekking op het gebruik van de wet. Want God had vaste wetten bij de offers gegeven, waarvan Elkana niet onkundig was. Want hij stond aan de priester zijn deel af; vervolgens gaf die het offer gebracht had, delen aan zijn vrienden, en vierde met hen voor het aangezicht des Heeren het feest.

Zó verdeelde Elkana dan de delen van het offer. De kinderen behoorden wel thuis van het offer te eten, - niettemin stonden zij hen de delen van de moeder of van de anderen allerminst af. Zó behoorde Anna ook leeftocht toegedeeld te worden, als aan de anderen, zij het afgezonderd; maar toch werd er het deel van een enkele gegeven, waarmede zij tevreden behoorde te zijn en dat elders behoorde te eten dan voor het aangezicht des Heeren. Vandaar zijn droefheid, omdat terwijl de anderen voor het aan-

gezicht des Heeren, naar de wet des Heeren de maaltijd hielden, - zij enigerwijze verbannen was.

Maar er wordt gezegd dat de zonen van Eli het priesterambt bediend hebben, toen Elkana kwam om te offeren. Op welke woorden men letten moet, want wij zullen hierna zien dat zij slecht waren en alle schaamte afgeworpen hadden; zij hadden het heiligdom van God in een rovershol veranderd, daar zij tegen de wet van God van de offers de stukken namen die zij wilden; zij hadden het met hoererijen besmet, door de maagden te schenden die samengekomen waren om te offeren.

Ik vraag u welk een grote ergernis en afkeer van de offers kon dit losbandige en verfoeilijke leven van de zonen van Eli bij Elkana en de anderen die naar Silo kwamen om te offeren en te aanbidden teweegbrengen, daar zij hen zó losbandig zagen, zonder geloof, wet, geweten of vrezen van God, - die het voegde de anderen als een voorbeeld van alle vroomheid en heiligheid voor te gaan?

Niettemin zien wij dat deze ergernis door Elkana overwonnen is. En dit is zeker het opmerken waard. Want hieruit valt te leren dat, ofschoon wij de zonden in een ieder behoren te verfoeien, wij daarom toch niet moeten aflaten van de samenkomsten, en van de waarheid en de zuivere verering van God, als zij die onder de mensen het gezag in handen hebben ten zeerste bezoedeld zijn. Of als wij gezien zullen hebben dat de bedienaren van Zijn Woord niet in overeenstemming met de waardigheid van hun ambt en welvoeglijk leven, - men daarom toch niet van de waarheid van de leer moeten afwijken. Want het is ook niet gepast dat de eer en de waarheid van God van de heiligheid van de stervelingen afhangt, zodat die óf vermeerderd óf verminderd wordt naar dat de stervelingen het leven heilig of bandeloos geleid hebben.

Daarom moet door de onderwezenen alle moeite gedaan worden naar het voorbeeld van die man, dat die gloed in ons niet gaat tanen, waarin het ons past door liefde tot God gedreven te worden, ook al zinkt heel de wereld door zonden ineen, en al zien wij dat degenen die het paste met voorbeelden van goede werken vóór te gaan, in zonden gedompeld en prijsgegeven zijn, - maar dat wij na ons van hen gescheiden te hebben zoveel in ons is hun onreine leven en voorbeelden meer en meer verafschuwen, wetende dat wij hoe dichter wij tot die zeden naderen, des te verder van God afwijken. Want ook al stort het grootste deel der wereld bedorven door zonden neer, - toch zal het Woord van God bij de uitverkorenen zijn waarde en gezag behouden.

Kom aan, broeders, laten wij het overige verder naar een andere tijd verschuivende, smekelingen geworden voor de Majesteit van onze God de Allerhoogste en Grootste, en onze zonden beleden hebbende, bidden dat wij dagelijks groter vorderingen maken in het vrezen van Hem, om met afstand doen van onszelf en van alle verkeerde begeerten en aandoeningen, waaraan wij van nature zijn overgegeven, - ons zó op Zijn dienst toe te leggen, dat wij niet alleen geen eerbied veinzen door uitwendige ceremoniën, maar met heel ons hart zó vereren en dienen, dat wij eindelijk Zijn hulp gewaar worden, als geen vermeende en geveinsde, maar oprechte aanbidders. Moge Hij echter onze zwakheden zó welwillend verdragen, dat ook al blijkt er niets goeds in ons, Hij toch niet moge ophouden ons met Zijn gunst te omringen.

DE TWEEDE LEERREDE.
I SAMUEL 1: 6 - 8.

6. En haar mededingster tergde haar ook zeer om haar verstoord te maken, - omdat de Heere haar baarmoeder toegesloten had. 7. Terwijl hij ieder jaar zó deed; wanneer zij opging naar het huis des Heeren tergde haar mededingster haar zó, dat zij weende en niet at. 8. Hoewel haar man Elkana tot haar zeide: Hanna waarom weent ge? En waarom eet ge niet mee? En waarom is uw ziel kwalijk gesteld? Ben ik u niet beter dan tien zonen? (Vertaling van Calvijn).

In de toespraak van gisteren hebben wij geleerd, dat wij de dienst van God nooit moeten verlaten, ook al worden wij door duizend zeer slechte voorbeelden tot het kwade uitgedaagd, - en dat wij niet moeten zien naar wat deze of gene doet, maar dat wij voor de gesteldheid van wie ook van de mensen of de aanstoot die een stand geeft veeleer de ogen moeten sluiten, - om wanneer wij het rechte pad van deugd en godsvrucht opgegaan zijn, nooit hetzij ter linker hetzij ter rechter hand af te wijken, maar onvermoeid altijd de rechte weg te houden. En wij moeten niet aflaten als sommigen slecht geworden zijn, die een voorbeeld van heiligheid en vroomheid hadden moeten zijn, - daar zij zelf het kwaad over zich halen, ook al schrijdt de Goddelijke wraak tegen hen met langzame tred voort. Want het is niet gepast wegens de boosheid en onbeschaamdheid van de mensen, iets aan God te ontzeggen, of van de waardigheid van Zijn wet af te doen.

Wij moeten voor het tegenwoordige spreken *over de twisten en de strijd van Anna met Peninna, de andere vrouw van Elkana.*

Waarbij valt op te merken hoe geneigd de stervelingen zijn tot het schenden van de verering van God. Want wanneer Elkana naar Silo opging met zijn gezin om te offeren in het heiligdom, - moesten als er thuis soms hatelijkheden en twisten gepleegd werden, die dan niet vergeten worden?

Wanneer zij toch toetraden om zich voor God te stellen, en voor het aangezicht van Zijne majesteit, gelijk God dikwijls spreekt in de wet, zouden komen.

Vervolgens moeten wij het doel overwegen van deze tocht en de aanbidding bij het heiligdom die door God is ingesteld.

Men moet toch niet denken dat God behagen heeft in het een of andere heen en weer trekken van mannen of vrouwen, welke dromen zich diegenen verzonnen hebben door wie de pelgrimstochten zijn uitgedacht, alsof God gediend werd door de moeite van mensen die hier of daar heentrokken, - maar dat Hij veeleer gewild heeft dat de ark van Zijn verbond, het ontstoken altaar, en dus de offers als banden waren, waardoor het volk in onderlinge eendracht en vrede gehouden werd. Daarom als degenen die geen enger noodzaak verbond wanneer zij voor God verschenen de vrede behoorden te bewaren, hoeveel te meer paste dit dan voor hen die door één gezin bijeengehouden werden? Wat oordelen wij dus dat die vrouwen moeten doen, die eenzelfde man hadden? Behoorden die niet met afleggen van haat en vijandschap tot God te naderen, als leden van één lichaam?

Maar zij zijn er ver van verwijderd dit te bedenken; want zij denken niet aan de verheerlijking van God, en ook niet aan een dergelijke betuiging; maar veeleer bedacht op ijverzucht, keren zij met verachting de door God gestelde orde

onderstboven. Want Peninna vervolgt intussen Anna met haat, en laat zich trots gaan in naijver.

Hier blijkt de onGodvruchtigheid van diegenen, die terwijl zij een dienen van God met woorden veinzen, daaruit de gelegenheid aangrijpen om kwaad te doen. Die God offerden schenen openlijk te betuigen en te belijden, dat zij en de hunnen allen God van harte dienden. En dat toch Peninna, de andere vrouw van Elkana, over het deel van de offers moest pochen, en ze als aanleiding tot gekijf misbruikt, en God als 't ware openlijk bespot. Hier is verder op te merken, dat het volk van God toentertijd tot het heiligdom gekomen is èn om te bidden èn om te offeren, om meer verzekerd te zijn van de verhoring van de gebeden. Want ofschoon het behoorde dat de afzonderlijke gelovigen thuis smekelingen voor God werden met een vast vertrouwen van verhoring, - toch heeft God een bijzonder getuigenis van Zijn tegenwoordigheid in het heiligdom willen verschaffen, alsof zij voor Zijn aangezicht kwamen, en meer en meer verzekerd werden van de Goddelijke gunst en welwillendheid jegens hen. Niets is zeker meer in strijd met de gebeden, dan tweedracht, hatelijkheden en gespannen verhoudingen. Want in 's hemels naam, hoe strekt ge biddende handen tot God uit waarmee ge degene die met u bidt de ogen zoudt willen uitgraven. Hoedanig en hoe groot is de verdorvenheid van de stervelingen? Die tot God naderen, eendrachtigheid veinzend en voorwendend, die toch in het hart ijverzucht en hatelijkheid verbergen. Is dat soms niet al te onbeschaamd voor God liegen?

Daarom zijn bidden tot God en de broeders haat toedragen geheel tegenstrijdig. Want God wil dat de gebeden als een kenteken zijn van onze wederzijdse verbondenheid met de broeders. En Hij beveelt ook niet dat de bidders alleen hun eigen zaak behartigen, maar ook zorgen voor de behoeften en het heil van de naasten, en met bijzondere zorg en ijver het heil van de gehele kerk afsmecken. Zo zien wij dat Christus, wanneer Hij de Zijnen leert bidden, die woorden heeft voorgeschreven. Want aan niemand wordt geleerd voor zichzelf alleen om zijn dagelijks brood te vragen, maar voor de gehele kerk, wanneer wij met deze woorden spreken: *Geef ons heden ons dagelijks brood. Vergeef ons onze schulden.*

Peninna staat dus schuldig aan een grote ontheiliging van de Naam van God wanneer zij Anna tergt en prikkelt, en haar leedvermaak is des te groter en onwaardiger, omdat zij haar bedgenote, hoe rustiger en vreedzamer zij is, toch des te meer uitdaagt en tergt. Ja voorwaar Peninna is onmenselijk geweest, die de teugels vierend aan haar trots tegen haar die haar geen leed gedaan had, zó onbeschaamd geweest is. En wat was de oorzaak van zulke hatelijkheden? Inderdaad een groter betuiging van de weldadigheid van God jegens de kinderen voortbrengende Peninna. Maar leert hieruit vraag ik hoe groot de verdorvenheid der stervelingen is, die Gods gaven zó ellendig misbruiken. Want tot welk ander doel deelt God ze ons rijkelijk toe, dan om de naasten te helpen, waartoe de heilige Schriften ons dikwijls aanmanen, door te bevelen dat wij hetgeen wij van God ontvangen hebben, tot nut en voordeel van onze naasten waarmede wij van nature verbonden zijn, aanwenden, en met enige zorg en ijver aan de behoeftigen uitdelen?

Laten daarom die meerder gaven dan de anderen ontvangen hebben, zich zoveel te meer aan de behoeftige naasten verbonden weten. Maar laten die anders gedaan hebben, en de minder begaafden dan zij veracht hebben, weten dat zij net doen als die stuk voor stuk verscheurde en van het lichaam van Christus afgerukte leden aan de honden zouden voorwerpen. Derhalve is de zonde van een ondankbaar hart groot in dit stuk, van mensen die zich tegen God verheffen, terwijl zij hun naasten zozeer minachten. Bij het bovenstaande komt nog dat die genade die Peninna ontvangen had,

haar niet zoveel gekost heeft dat Anna daarom veracht moest worden, en met zulk een grote hoogmoed getergd. Want Peninna is gelukkig door nakroost, maar Anna is onvruchtbaar. Maar Anna beval zich aan door godsvrucht, die de grootste eer is en de hoogste lof ten zeerste waard. Want moet er ons wel iets kostbaarder zijn dan het vrezen van God en de ongeveinsde verering?

Peninna pocht toch, maar met welk een ijdele roem: Die zonde is zeker niet ongewoon, maar alle eeuwen gemeen. Vandaar is bij de heidenen de teugelloosheid ontstaan, de zegening die de Schriften in de vrucht van de schoot beloven, neer te trekken door schimpreden. Want de vrucht van de schoot wordt onder de bijzondere weldaden van God gesteld; maar ik vraag u, hoeveel domdrieste vrouwen hebben in de tijd dat zij wegens ontvangen kinderen in de hoogte gestoken werden en van trots zwollen, aan anderen aanleiding gegeven zich tegen de majesteit van God met smadende woorden te verheffen, en om neer te halen met deze woorden: kunnen dan de zwijnen niet zeven of negen jongen werpen, - zou ik het niet één kind kunnen doen?

Zo is de zegening van God tot bespottling en verachting verkeerd, door de trots en de aanmatiging van hen die de weldadigheid van God zozeer misbruikt hebben. Die dingen zijn waard dat wij er nauwkeurig op letten, om wanneer wij God zullen bidden, ledig en ontdaan van alle vijandigheid en hatelijkheid tot Hem te naderen. Want het is zeker dat voor degenen die veten met hun naasten in stand houden, de toegang tot de hemelen gesloten is, en dat de gebeden bij God eerder de herinnering aan de zonden weer opwekken dan hen met Hem te verzoenen, ja dat juist de gebeden met beschaming in onze grootste zonden veranderd worden.

Daarom vermaant onze Heere Jezus Christus de gelovigen bij Mattheüs, *dat als zij bij het brengen van de gave naar het altaar zich herinneren dat naasten door hen beledigd zijn, zij zich met achterlaten van de gave vóór het altaar met hen moeten verzoenen, en dat anders de gebeden voor God tevergeefs zullen zijn.*

Laat dus ieder die wil dat zijn gebeden voor God aangenaam en aannemelijk zijn, zich eerst met zijn broeder verzoenen. Want waartoe zouden de gebeden bij Hem uitgestort worden? Als een zoon bij zijn vader zeer gehaat is, en niet onderdanig vergeving vragen wil, zal hij tevergeefs klaagzangen laten horen. Maar wij kunnen geen kinderen van God zijn tenzij wij met afleggen van alle haat en nijd onderling wederzijds vriendelijkheid en broederlijkheid beoefenen.

En tot zover dan over de gebeden.

Er moet gelet worden op een ander hoofdstuk in het dienen van God, omdat niet door ons bederf te verslechteren, in welke zaak een grote heiligschennis toegelaten wordt. Zoals wanneer iemand bijvoorbeeld enige graad en waardigheid in de kerk verkregen heeft met uitnemender gaven versierd, en daarom opgezwollen is door een te grote begeerte naar eerbewijzen en door eerezucht, zal dan niet met recht gezegd worden dat de verering van God, die hoogheilig voor ons behoorde te zijn, verstoord en bezoedeld wordt?

Daarom moeten wij ons inspannen dat wij al de gebruiken (ritus) die God voor Zijn verering heeft ingesteld tot het ware nut terugbrengen, dat wij ze namelijk als middelen gebruiken waardoor wij dichter tot God naderen, en de onderlinge vrede en vriendschap met de broeders in stand houden, - oude veten, vijandschappen, twisten waaruit dikwijls andere zouden ontstaan, in voortdurende vergetelheid doen inslapen, en dat wij dus met de naasten generlei vijandelijkheden uitoefenen, - maar de onderlinge inspanningen liever tot het zoeken en bevorderen van het heil van de naasten naar vermogen samenvoegen. En dus als wij met uitnemender gaven door

God gesierd zijn, ons niet verheffen, maar die bescheiden gebruiken, wetende dat onderling als vuur en water strijden de hoogmoed en de kerk van God, - dat wil zeggen dat degenen die God oprecht en van harte dienen hemelsbreed van trotse en eierzuchtige mensen behoren te verschillen.

Laat echter ook geen enkel sterveling zich zelfs nog zo weinig verheffen door hoogmoed, om niet evenveel van de eer van God af te trekken als er in hemzelf is, - en Gods gaven te ontwijden en te bezoedelen, wanneer hij door eerzucht opgezwollen eerbewijzen van de mensen begeert, die aan God alleen de bewerker van alle goede dingen verschuldigd zijn, - ja zichzelf aanmatigt wat Gode eigen is, als pronkend met Zijn veren. Daarom is dat niet slechts een misbruiken, maar louter ontwijding en bezoedeling van de gaven van God, die in ons moesten uitblinken. Ja zij schijnen voorzeker ook God zelf op de wijze van de giganten de oorlog aan te doen als om Hem de troon te ontroven, - die hun eigen eer bij de mensen zoeken. Daar komt ook nog een ander niet minder groot kwaad bij, - namelijk onrecht tegen en verachten van de naasten, die men naar de mate van de van God ontvangen gaven behoorde te helpen, - dikwijls verbonden met onrechtvaardige overheersing en minachting. Een onduldbaar misbruiken voorzeker" van de gaven van God. Om die reden behoort er een zoveel groter bescheidenheid bij hen te zijn, die God tot de bediening roept, als zij groter gaven verkregen hebben, - om met het voorbeeld van het leven de anderen tot het dienen van God aan te lokken, die God gewild heeft dat zij voorgaan door de uitnemendheid der gaven.

Verder moet alle wraakoefening en wreedheid tegen de vijanden gemeden worden, ook al zijn wij met veel verongelijking door hen uitgedaagd. Laat die David ons tot een voorbeeld zijn, wiens vriendelijkheid juist tegen zijn vijanden bekend is: *Ik, zegt hij sprekend over vijanden, heb mij toen zij in moeite waren met een zak bekleed, ik heb mijn ziel met vasten gekweld, - en mijn gebed is in mijn boezem gekeerd. Alsof het mijn metgezel, mijn broeder was ben ik voortgegaan, enz.*

Daarom moet men er acht op geven dat onze misdaad dubbel groot zal zijn, als wij hen hoogmoedig minachten door wie wij met generlei onrecht zijn uitgedaagd. Ik zal nog meer zeggen: dat het namelijk hen die door de mensen getart zijn niet past persoonlijke beledigingen te vervolgen, en het kwaad met kwaad te vergelden. Maar het is weliswaar niet onmenselijk en beestachtig dat mensen die uitgedaagd zijn beledigingen willen vervolgen, maar wèl de naaste met spotternij en getwist uit te dagen en te prikkelen. Maar wij moeten ons wel waarlijk nauwlettend wachten voor de strikken en bedriegerijen van satan; want als wij met verachten van de naasten een zaak goed gevoerd menen te hebben, verwarren wij ons in strikken waaruit wij ons nauwelijks ooit kunnen loswikkelen.

Wij moeten God dus nederig smeken dat Hij de vrede en de broederlijke eensgezindheid zonder veinzerij en schijnvertoning onder ons moge bevorderen, - en ons daarbij die geest moge ingeven, dat wij eerder bereid zijn alles te verdragen dan de naasten kwaad te doen, waarover wij eerder bekommerd moeten zijn en bereid om het te voorkomen. En dat is ook niet nieuw en ongewoon, - daar het namelijk uit het voorbeeld van David dat wij hierboven hebben aangehaald, blijkt, dat de heilige koningen in de allergrootste benauwdheden en moeilijkheden, en terwijl de vijanden zich tegen hen met grote minachting verhieven, en als woedende beesten met de uiterste ondergang dreigden, - met zulk soort gebeden tot God de toevlucht namen en zelfs voor de vijanden het goede gebeden hebben. Een waardig voorbeeld voorzeker, waarin wij als in een spiegel zien wat ons past.

Wij lezen evenzo dat Hiskia om genade en barmhartigheid van God te verkrijgen smekend deze woorden gebruikt heeft, 2 Kon. 19: 16: *Neig o Heere uw oor en hoor; open Heere Uw ogen, en zie, en hoor al de woorden van Sanherib, enz.*

Wanneer wij letten op Hiskia die tot zulk een waardigheid verheven is en God zó rustig aanroept, en de trots van de vijand herinnert, worden wij tot twee dingen aangespoord.

- Ten eerste, dat wij terwijl de vijanden zich boven ons verheffen, en ons als met hun voeten vertrappen, door het denken aan dezen de droefheid en de smart, waardoor wij anders overstelpt zouden worden, verlichten.
- Ten tweede, dat wij verwachten dat God ons all'ermeeft bij zal staan, en Zijn goedwilligheid jegens ons duidelijk zal maken. Want Hij roemt niet zonder reden in de Schrift met deze titel van weldadig en barmhartig, en van iemand die de ogen slaat op de verachten en verworpenen, - niet tevergeefs verkondigt Hij dat Zijn getrouwe knechten, naar mate zij in deze wereld meer veracht zijn, des te dichter bij Zijn heerlijkheid komen.

Daarom broeders, grift dit heel diep in uw ziel, dat wij dán God des te welwillender en te meer weldadig jegens ons zullen gevoelen, naar mate wij met heviger vijandschap door de vijanden zullen zijn aangegrepen. Houd uw gemoed onverschrokken wanneer de zwaarste stormen overkomen, - ja wordt niet verschrikt als hemel en aarde vermengd wordt.

Weest echter op uw hoede, bid ik u, dat gij niet door te vriendelijke omgang gelijk wordt aan hen van wie God Zich een vijand betoond heeft. Want God weerstaat de hovaardigen. De wraak van God, de Almachtige staat dus te vrezen, als het ons overkomen is ons met woord of daad al te overmoedig boven onze naasten te verheffen. Daarom moeten wij er ons voor wachten niet zó met de naasten om te gaan, dat wij zelf niet door ze zonder reden of belediging aan te vallen, God de oorlog geacht worden te hebben aangedaan.

Van Anna wordt hier toch gezegd *dat zij, zó getergd, geweend heeft, en bedroefd geweest is, en geen spijs genomen heeft.*

Waaruit blijkt dat haar iets menselijks is overkomen. En dat is ook geen wonder. Want zó gaat het ongeveer toe, dat die een goede inborst hebben door smaadredenen en beschimpingen het meest worden aangedaan. Wij zullen zien dat een krachtig en grootmoedig man gemakkelijk een lichamelijk aangebracht onrecht verdraagt, maar hevig aangedaan wordt door smaad met beschimping en schande verbonden. Evenwel ofschoon dit menselijk is, is het voor God toch niet vrij van schuld. En wat werkt Peninna uit door haar hoogmoed? Daarom moeten wij leren ons in onze gemoedsbewegingen te matigen; en wanneer stervelingen van alle schuld ontheven kan worden. Want daar hij over de aanmatigende vrouw te zeggen had, - moest hij haar dan niet met strenger woorden bestraffen: Wat hebt gij tegen Anna mijn vrouw? Waarom valt ge haar lastig? Waarom valt ge een getroffene zó onbeschaamd aan? Is zij geen echtgenote, ook al heeft zij niet dezelfde weldaad van God ontvangen dat zij van mij kinderen ontving?

Met zulke woorden moest zij toch bedwongen worden; maar Elkana vindt het genoeg zijn vrouw te troosten, en te betuigen dat hij haar beschermer is, - waarom hij haar opwekt goedsmoeds te zijn, en van hem alle dienst te verwachten, niet anders dan of zij tien zonen had.

Kortom wij zien dat Elkana Anna zijn echtgenote beschermt, en zijn liefde jegens haar

betuigt, omdat zij de smaad van die brutale vrouw bescheiden en geduldig verdragen had. Overigens moet ook hierop gelet worden, dat het geen lichte en kortstondige beledigingen waren, maar langduriger, daar zij ieder jaar wanneer zij naar Silo opgingen vernieuwd werden.

Waarbij wij weer acht moeten geven op de hardnekkigheid van de hardvochtige vrouw, die de heilige ceremoniën, en de wet van God niet van de voorgenomen boosaardigheid afbrengen, maar veeleer een gelegenheid voor nieuw getwist aan de hand doen. Daarom kan met recht gezegd worden dat zij alle menslievendheid heeft afgelegd, alle godsvrucht weggeworpen. Dus moeten wij moeite doen, niet aan het kwade gewend te raken. Want, vraag ik, hoedanig en hoe groot zijn de bedriegerijen van de duivel waarmee hij in de mensen werkt? Als wij daaraan plaats gegeven zullen hebben, zal het gebeuren dat wij onbedachtzaam langzamerhand in verwilderden veranderd worden, zodat er voor redelijkheid geen plaats meer overblijft.

Voorts wat Elkana gewonnen heeft met het nemen van twee vrouwen tegen het bepaalde in de wet van God, is hieruit toch wel duidelijk, dat hij van beide zijden gebonden werd; hier ziet hij een vrouw schreiende door het geleden onrecht, dáár een brutale door hetgeen haar toegebracht is; maar een geneesmiddel voor zulk een groot kwaad weet hij niet aan te brengen, - hoewel er geen twijfel aan is dat de zijn echtgenote aangedane beledigingen hem hevig gekweld en verscheurd hebben. Maar wat doet men er aan; hij had zichzelf een ongeoorloofd juk opgelegd, en dus is het noodzakelijk dat hij, beroofd van zijn vrijheid, dienstbaar is. Als hij met één vrouw tevreden was geweest, hoe nukkig en lastig ook, toch zou hij haar met Gods hulp met wettige middelen bedwongen hebben; maar daar hij de wet van het huwelijk geschonden heeft, en zich behalve de eerste met een andere verbonden heeft, wie zal dan niet met recht oordelen dat er naar recht met hem gehandeld wordt, als er voor hem van beide zijden moeilijkheden ontstaan?

Zo heeft God de aartsvaders zelf, die meer vrouwen genomen hadden, op verschillende wijzen gekastijd, - zowel om te tonen dat deze fout Hem in hen mishaaide, als opdat niemand zich met hun voorbeeld beschermen zou. Abraham heeft een tweede vrouw genomen, zelfs op aansporing van Sara; maar hoeveel straf heeft hij ten slotte niet betaald, gedwongen om van zijn eigen zoon afstand te doen en hem uit zijn huis te verdrijven?

En dat wel niet met prachtige geschenken, zoals een rijk en welvarend man paste, beladen, maar met een enkel stuk brood en een zak vol water begiftigd, zien we hem onder tranen zijn zoon, zij het uit een dienstmaagd, wegjagen, terwijl God hem om zó te zeggen, tot zulk een wreedheid aanspoorde. In welke ellenden heeft Jacob zich gestort, door Rachel als vrouw bij de andere te nemen?

Er was hem weliswaar een groot onrecht aangedaan, doordat Lea ondergeschoven werd voor Rachel met wie hij eerder verloofd was; maar toch moest hij zichzelf niet zoveel toestaan, dat hij bij Rachel ook Lea nog voegde. Want er was geen huwelijk met Lea waarin hij niet eerst had toegestemd. Maar welke straffen heeft hij gedragen? Want hij zat tussen hamer en aambeeld. Want hij weet niet waarheen hij zich wenden moet; hij kan die vrouwen, al waren het ook zusters, niet buigen.

Hij ziet hun hatelijkheid en vijandschap, ja zelfs meer dan Vaticaanse vijandigheden; dat God in zijn gezin zwaar beledigd werd, en hij wordt gedwongen aan te zien dat zijn huis agressief is door wederzijdse hatelijkheden, terwijl er bij zijn vrouwen geen gezag meer overblijft. Maar wat doet men er aan?

De ongelukkige had zich deze strop omgeworpen, door tegen de huwelijksrechten

twee zusters tot vrouwen te nemen.

Laten wij hier dus leren welk een grote zonde het is zelfs maar een kleinigheid van de regel van de Goddelijke wet af te wijken, - daar wij zien dat God de oude Vaders allermint gespaard heeft toen zij van de rechte weg afweken. Dat er echter uitdrukkelijk gezegd wordt dat God de baarmoeder van Anna toegesloten had, - daardoor worden wij onderwezen dat God somtijds het geduld van de Zijnen op de proef stelt. Het is waarschijnlijk dat Elkana een tweede vrouw genomen heeft wegens ons verachten, ons troosten met de gunst en de welwillendheid van God, en welk onrecht ons ook wordt aangedaan, - het geduldig verdragen en aan de zorg van onze God overlaten.

Laten wij echter zien wat hierna de uitkomst is geweest van de smart en de tranen van Anna, daar immers gezegd wordt dat zij een smekeling tot God geworden is. Zij tracht niet het onrecht met onrecht te verdrijven, wat velen menen dat hun geoorloofd is; zij bedenkt geen streken tegen Peninna, maar schreiend begeeft zij zich naar Gods heiligdom, een veilige toevlucht. Laten wij hieruit leren dat, daar wij namelijk mensen zijn, wij niet ongevoelig kunnen blijven voor beledigingen zonder iets menselijks te ondergaan; - het beste geneesmiddel is dat wij de toornigheid onderdrukken, opdat er geen grotere toorn en vijandschap ontstaat. Want het komt dikwijls voor dat de gemoederen langzamerhand door toorn en haat ontvlamd, eindelijk onverbiddelijk en onverzoenlijk worden. Want wie gezien heeft dat hij bespot wordt, terwijl hij op zijn beurt aan zijn toornigheid toegeeft, en zwak van gemoed er uit gegooid heeft wat de toorn hem opgaf, maakt dat de toornigheden toenemen, en in beide heerst satan, zodat er dagelijks bij de vorige beledigingen andere bijkomen, en het ene gekrakeel op het andere gestapeld wordt. Hierna meent ieder dat hem persoonlijke wraakoefening geoorloofd is, en het ene kwaad met het andere te verdrijven. Wat is dat ten slotte anders dan aan de duivel zelf offeren?

Zó doet Anna niet; want hoewel zij door enige smart geraakt wordt, en door de aangedane smaad getroffen wordt, neemt zij liever tot tranen dan tot geweld de toevlucht. Daarom is het waarschijnlijk dat haar man haar bescheidenheid heeft opgemerkt, en deswege meer genegen gemaakt haar partij tegen de andere te verdedigen. Hieruit valt op te merken, dat het veel doelmatiger is beledigingen ons aangedaan te verdragen dan te wreken, - om ons de gunst van diegenen te verschaffen, die wij anders nog onbillijker zouden bevinden. Als Anna de beledigingen met beledigingen verdreven had, is het waarschijnlijk dat Elkana meer naar de andere zijde overgehield zou zijn, en het als een hem aangedaan onrecht zou wreken. Maar wanneer hij ziet dat zij met stilzwijgen de beledigingen bedekt, en met tranen zichzelf en haar verachting staande houdt, is hij tot haar zaak meer genegen, en vertroost haar ook met vriendelijke woorden, - hoewel het schijnt dat hij in dezen niet de onvruchtbaarheid van Anna.

Maar dat geneesmiddel kwam geenszins te pas. Want de overal in de wet verspreide leer is bekend, dat de vruchtbaarheid een gave van God is, daar gezegd wordt dat Hij zelfs de dieren vruchtbaar maakt, en ook geen koe en geen lastdier wordt bevrucht, zonder dat wij tot God moeten opstijgen. Daarom als Hij zelfs wel de dieren vruchtbaar maakt, wat moet men dan van de mensen denken die veel uitnemender en waardiger zijn? Of past ons dan niet naar mate wij waardiger en uitnemender zijn, als die zelfs kinderen genoemd worden, ook een des te groter eerwaardigheid? Om die reden had Elkana tot God alleen als tot zijn Vader de toevlucht behoren te nemen, die

leer bij zichzelf oplettender overdenkend.

Wij zien dat dit door Izak, ook al was de wet nog niet gegeven, toch gedaan is, - door tot God in gebeden de toevlucht te nemen en nakroost te vragen, toen hij bemerkte dat de baarmoeder van Rebecca door Hemzelf toegesloten was. Niet anders doet Jacob als hij Rachel als lasterend tegen God bestraft, toen zij verlangde dat haar door hem kinderen zouden worden gegeven; wat, zegt hij, meent ge dat ik in de plaats van God ben? Of is er kracht om te verwekken in de mensen, tenzij het van boven toegestaan wordt? Dus moet men er op letten dat er in ons door de natuur geen krachten zijn om te verwekken, tenzij God naar Zijn milddadigheid het zaad zegent, opdat wij een veelheid van nakroost aan Hem alleen dank weten, daar zelfs een vonkje van zegen van Hem door gebeden gevraagd ver boven alle menselijke krachten uitgaat. Het werk van God is zeker bewonderenswaardig. Daarom is er in dit stuk door Elkana zwaar gezondigd, omdat hij verwaarloosd heeft tot God de toevlucht te nemen, smekend om de vruchtbaarheid van zijn vrouw.

Zwaar zondigt ook Peninna, daar zij niet erkent dat God door die onvruchtbaarheid Anna oefent in bescheidenheid, en misschien zó de liefde matigt, die er anders onmatig tot de man zou zijn.

Zie eens op welk een wijze God dikwijls die Hij liefheeft bedwingt, en als doorkneed van fouten, waaraan zij anders teveel zouden toegeven, afhoudt. Daarom moeten wij acht geven op deze wijze van oordelen van God, die, opdat wij niet geheel in gebreke blijven, weliswaar Zijn gaven aan ons uitdeelt, maar gemengd met vele lasten en zwaarigheden, tot onze verbetering, - en bovendien met weldoen niet ophoudt, hoewel Zijn milddadigheid aan ons begeren niet beantwoordt. Want Hij weet opperbest dat door overvloed van goederen en een voorspoedige voortgang van alle dingen de stervelingen van God meer vervreemd worden, daar déze hun bedrijvigheid, dié hun inspanning verkondigen, - anderen morren, weinigen ten slotte Gods zegen erkennen, en in de zegening de goedheid. Maar ook al zijn er velen ondankbaar, - God wordt door diegenen geëerd die al het hunne Hem dank weten. Voorts stelt God onze krachten op de proef, en deelt Zijn gaven langzamerhand uit, gelijk Hij oordeelt dat voor ons van voordeel zijn zal. En zoveel dan hierover.

Er volgt dat Anna door haar mededingster zó geplaagd na het eten van de maaltijd weggegaan is, en bedroefd in de grootste zielsbenauwenis naar het heiligdom gekomen is om te bidden. In deze woorden schijnt enige tegenspraak te schuilen; want eerder is gezegd dat zij gegeten noch gedronken heeft, maar hier dat zij na het gebruiken van de maaltijd gekomen is om God te bidden.

Maar de heel gebruikelijke spreekwijze is niet onbekend, dat wanneer degenen die door rouw en droefenis weinig eten en drinken, - er gezegd wordt dat zij niets gegeten hebben, weliswaar niet omdat zij zich geheel van spijs onthouden, maar omdat zij minder gebruikten.

Voorts verblijdden zich en genoten bij zulke plechtige offeranden degenen die God zouden aanbidden, naar Zijn instelling ook voor Zijn aangezicht door te eten en te drinken. Maar Anna daarentegen is treurig, zij geniet van niets, maar in de grootste zielsbenauwdheid neemt zij maar heel weinig spijs.

Overigens wat in de vrouw als een zeer grote deugd beschouwd moet worden, onthoudt zij zich niet slechts van gekijf en wederzijdse beledigingen, maar zij geeft de gehele zaak den Heere over, en neemt smekend tot Hem de toevlucht.

En voorzeker, ook al is het geen geringe deugd allerlei onrecht geduldig te verdragen, daarom is ze toch nog niet oprecht en volkomen. Want dikwijls verbergen wij in het

hart een diepe droefheid, dikwijls verduisteren wij vele dingen, hetzij uit vrees voor de, mensen, hetzij doordat wij iets duisters bewerkstelligen.

Derhalve moeten wij hierbij niet blijven staan, maar de vijandschappen en de hatelijkheden moeten worden afgelegd, waardoor God verder van ons verwijderd kan worden. Want waartoe zullen wij God met gebeden vermoeien, als wij niet met afwerpen van alle vijandschap en hatelijkheid onze zorgen in Zijn boezem neerleggen?

Want weliswaar kunnen degenen die beledigingen voor de mensen ontveinzen de lof van geduldigheid verkrijgen, gelijk vele filosofen, die wij zien dat met zulk een grote verdraagzaamheid begiftigd zijn geweest, dat het zou kunnen schijnen dat zij op God acht gegeven hebben. Want zij werden zelfs door geen enkele smaad of belediging bewogen, - ja zelfs lachten zij met recht de andere mensen uit die om de kleinste zaak boos werden, gelijk de spot van één van hen bekend is: Als een ezel mij met zijn hiel getroffen had, zou ik hem dan soms voor het recht dagen? Ik laat veel dergelijke schijnvertoningen van deugden onvermeld, - want zij oefenden in hun hart geen ware deugd, of waren gematigd, maar bedrogen door de schijn met woorden. Daarom zij dit het enige geneesmiddel om het ware geduld dat God beveelt te bewerken, dat wij tot Hem als tot de enige toevlucht heenvlieden, en op Hem al onze, zorgen en bekommernissen werpen, en als smekelingen Zijne majesteit bidden, dat als wij door de mensen verworpen worden en veracht, Hijzelf de zorg voor ons op Zich neemt.

Zie eens waarom David zijn klachten in de boezem des Heeren neerleggend, zegt: *Mijn vijanden hebben mij met woorden van haat omgeven, en hebben mij zonder oorzaak bestreden, voor mijn liefde staan zij mij tegen, en ik neem de toevlucht tot gebeden.* Alsof hij zegt: Het enige wat mij overblijft is de toevlucht van de gebeden, en het aller-veiligste toevluchtsoord, waarin ik alleen rust vind: *Gij alleen verschaft mij vrede, Die het leed ontdekt, om vertroosting aan te brengen.*

Dit is wat de Schrift ons door smaad getergd voorschrijft om na te volgen, dat wij God ernstig en zonder veinzerij bidden, na op Hem al onze zorgen bekommernis geworpen te hebben, waardoor wij Zijn vaderlijke gunst en welwillendheid in onze grootste benauwdheden gewaar worden, en bij onze plicht gehouden worden. Maar wij moeten uit wat van Anna gezegd wordt dat zij bitter bedroefd is geweest, en de Heere smekend, hevig heeft geweend, leren welke tijd voor de gebeden geschikt is. Blijkbaar wanneer de rampen toenemen, en ons als overstelpen, de branden van alle zijden woeden, en wij ieder ogenblik, zonder Gods buitengewone, en als door een kunstmiddel intredende hulp, verslonden zullen worden.

Ik stem toe, dat men dagelijks, 's morgens, 's avonds, ja op ieder uur God moet aanroepen, en dat wij voor de goede voortgang van alle dingen Zijn hulp allermest nodig hebben, daar van Zijn milddadigheid alle goede dingen voortkomen, en die gebruiken, steunend op Zijn barmhartigheid. Er is weliswaar een tijd zich te verheugen, wanneer God een voorspoedige voortgang van alle dingen geeft, - doch zó dat er geen buitensporigheid en misbruiken van Zijn genade bij is, - want in God moet onze vreugde zijn.

Overigens wanneer Dezelfde ons enige tegenspoed toezendt, is het de geschikte tijd voor gebeden, opdat wij vertroosting ontvangen. Doch ook bij de grootste voorspoed in alle dingen, en alle ontbreken van rampspoed komt het niet te pas dat wij er zó van genieten als beesten of zwijnen die de buik dienen, - maar veeleer moet de weldadigheid van God erkend worden, die door de kracht van Zijn Heilige Geest ons beschermt, dat wij voor Zijn zó vele en zó grote weldaden Hem dank toebrengen. Daar wij echter meermalen door die stormen bewogen worden, die wij zonder Gods hulp veel te zwak zouden zijn te verduren, gebeurt het dikwijls, dat wij door vergeten

van Gods gaven eerder door misnoegdheid en heftigheid van gemoed bewogen Zijn hoog- heilige Naam met lasterlijke woorden krenken, dan dat wij tot gebeden de toevlucht nemen; wij behoren onder de stormen van zulke verzoekingten tot gebeden als een heilig anker de toevlucht te nemen, daar wij namelijk bevolen worden ter bekwamer tijd, dat is in de grootste benauwdheden, en als alle andere middelen ontbreken, God aan te roepen, om de ogen van de blinden te openen, om naar Zijn hulp uit te zien, en die voor ons op de geschikte tijd aan te wenden. Daarom moeten wij zowel in voorspoed als in tegenspoed bidden. In voorspoed, zeg ik, om Zijn gaven te erkennen, en daarvoor Gode waardige dank toe te brengen; in tegenspoed echter, om generlei toegang, zelfs geen enkel gaatje te openen voor satan, die ons tot wanhopen aanzet.

Laten wij het voorbeeld van David navolgen, wiens gebeden getuigen dat hij het bidden nooit moe werd, vooral niet op de geschikte tijd, dat hij in de grootste nood gebracht was, en als voor de voeten van de vijanden gerold. Zó maant ook Jacobus ons terecht aan, om naar mate iemand met groter moeilijkheden te kampen heeft, hij des te vuriger de gebeden tot God moet verdubbelen. Want door een fout van ons komt het dikwijls voor, dat bij het aanbreken van de rampen, God van ons meer vervreemd en verwijderd schijnt te zijn. En daarbij gelijk Zijn weldaden in deze wereld waardoor wij overstelpt worden voor ons evenveel tekenen zijn van de Goddelijke gunst, zo schijnen daarentegen de moeilijkheden en vervolgingen die uitgebroken zijn, evenveel getuigenissen te zijn van Zijn toorn en woede. Daarom moeten dan allermeeft door ons de uitnemende uitspraken van vertroosting in gebruik hersteld worden, en voornamelijk van David, die door een onmetelijke menigte van rampen neergedrukt, als uit een diepe kolk en een allerdiepste afgrond van ellenden met die gebeden tot God is opgestegen: Wien Gij uw gunst waardig acht, zal U aanbidden in de tijd dat Gij gevonden wordt, namelijk op het toppunt van de rampspoed, - alsof hij zeide: Het zal gebeuren dat al de uwen die uw aanwezige hulp in de grootste zwarigheden ondervonden hebben tot U de toevlucht zullen nemen met een onverschrokken gemoed om hulp te vragen. En zonder twijfel moet men er allermeeft aan twijfelen dat God niet te midden van de zwarigheden Zijn helpende hand uitstrekt.

Maar het is tijd dat wij, smekelingen geworden voor God de Allerhoogste en Grootste, en voor Zijn te vereren Majesteit ons neerbuigende, met erkenning van zo vele en zo grote zonden, waardoor wij Zijn toorn tegen ons onophoudelijk uitdagen, - Hem bidden dat Hij in ons gemoed en onze geest een ijver moge ingieten om de gehele loop van ons leven Hem oprecht te vereren en te dienen; en gelijk Hij Zich verwaardigd heeft Zijn wil ons te openbaren, zó ons onder elkander met de band van Zijn Heilige Geest moge verenigen, dat wij ware leden van onze Heere Jezus Christus worden; en daarbij ons niet slechts van de ongerechtigheden van anderen onthouden, - maar ook elke smaad geduldig dragen, en het straffen daarvan aan God alleen overlaten. Mogen degenen aan wie God uitnemender gaven geschonken heeft, die aan de naasten volgaarne mededelen.

Mogen wij dus geen plaats geven aan vijandschappen, maar in Zijn school dagelijks meer vorderingen makend, ons voorbereiden om rekenschap voor Zijn aangezicht af te leggen van onze daden, tot Zijn eer alleen dienstvaardig, zolang wij op de aarde verkeren, waartoe wij alleen geboren zijn. Daar de grondslagen van de ware godsdienst in ons gelegd zijn, - mogen wij ons leven zó aanstellen, dat wij dagelijks meerder en beter gemaakt van Zijn wil alleen afhangen, en de naasten tot het leiden

van een beter leven door ons voorbeeld aansporen. Maar niet alleen voor ons bidden wij deze genade af, maar voor alle volken en stammen.

**DE DERDE LEERREDE.
I SAMUEL 1: 11 - 18.**

11. Anna heeft een gelofte gedaan, door te zeggen: Heere der legerscharen, als Gij omziet en acht geeft op de ellende van Uw dienstmaagd, en mijner gedachtig zult zijn, en Uw dienstbare niet vergeet, en Uw slavin een mannelijk nageslacht geeft, - dan zal ik hem den Heere geven al de dagen van zijn leven, en er zal geen scheermes op zijn hoofd komen. 12. Het gebeurde echter toen zij de gebeden voor den Heere vermenigvuldigde, dat Eli acht gaf op haar mond. 13. Voorts sprak Anna in haar hart, en alleen haar lippen bewogen, en haar stem werd in het geheel niet gehoord. Eli meende dus dat zij beschonken was, 14. en hij zeide tegen haar: Tot hoe lang zult ge dronken zijn? Doe uw wijn van u weg. 15. Maar Anna zeide ten antwoord: In het geheel niet mijn heer, ik ben een vrouw bedroefd van hart, en wijn of sterke drank heb ik niet gedronken, maar ik stort mijn hart uit voor den Heere. 16. Vergelijk uw dienstmaagd niet met de een of andere vrouw die niet deugt; want naar de overvloed van mijn overdenkingen en van mijn mismoeidigheid heb ik tot hiertoe zó gesproken. 17. Toen heeft Eli ten antwoord gezegd: Ga heen in vrede: En de God van Israël zal uw bede geven die gij van Hem gebeden hebt. 18. Zij antwoordde: Uw dienstmaagd moge genade vinden in uw ogen.
(Vertaling van Calvijn).

Wij hebben tot hier toe gehoord met welke verzuchtingen en vurige wensen Anna, getart door de smaadreuen van Peninna de andere vrouw van Elkana, God aangelopen, heeft. Maar zij zullen op het eerste gezicht misschien de aandacht van God onwaardig schijnen, of de vermelding in de openbare geschriften. Want zijn soms de twisten van twee vrouwen zó belangrijk, dat de éne de andere als over een grote misdaad een proces aandoet voor God? Dat schijnt eerder heel belachelijk te zijn, - maar hieruit zamelen wij een aller-zekerst getuigenis in van Gods goedgunstigheid in het verhoren van onze gebeden, zo dikwijls als wij gemeenzaam tot Hem naderen als om in Zijn boezem al onze zorgen en bekommernissen uit te storten. Welaan dan, daar Gods genegenheid tot de mensen zó groot is, laten wij niet vrezen alle zwarigheden die wij ondervinden, die wij nauwelijks aan onze meest vertrouwden bekend maken, aan God zelf bekend te maken, - wiens weldadigheden jegens ons gedurig blijven, alsook Zijn vaderlijke toezegging, dat Hij allen nabij zal zijn die Hem in waar vertrouwen aanroepen. Wij moeten echter oppassen dat wij niet, in navolging van de meeste huichelaars, God bidden met de begeerte dat Hij onze verdorven begeerten en verlangens verhoren zal; maar laten wij liever die dingen vragen, die met Zijn wil in overeenstemming zijn, - gelijk de apostel leert, dat onze gebeden aan de wil van God gelijkvormig moeten zijn, en dat men uit Zijn Woord moet leren wat Hem aangenaam en welbehaaglijk is. Verder ook al zal wat wij voor ons nodig oordelen niet van zo groot belang, maar veeleer onbetekenend schijnen, - laten wij daarom toch niet vrezen Gods majesteit aan te roepen. Want er is geen twijfel aan dat Hij niet alles zal volbrengen.

Voorts, ook al schijnt zulk een grote smart van Anna uit een geringe oorzaak ontstaan te zijn, - toch heeft God haar tot zulke vurige gebeden willen aansporen tot een heel ander doel dan zij dacht, om namelijk Samuël te krijgen die een rechter en profeet van zijn volk zal zijn. Dikwijls toch heeft Hij mannen gesteld tot voorstanders van grote zaken, en tot de hoogste waardigheid verheven, die door geen enkel kenteken van stam of geboorte uitmunten, om in hen Zijn kracht, glorie en barmhartigheid meer

zichtbaar te maken. Zo heeft Jeftha, al was hij geboren uit een bijvrouw, toch grote en gedenkwaardige krijgsdaden verricht, God getrouw gediend, en over grote dingen Godsspraken gegeven. Maar ook heeft Hij daarentegen dikwijls mensen verwekt heilig van de moederschoot af, uit wie het blijken zou dat zij wier arbeid Hij tot bevrijding van de kerk zou gebruiken, door God uitgekozen Waren. Dit is duidelijk te zien in Johannes de Doper, - die een aankondiger moest zijn van de komst van de Zoon van God in het vlees, opdat de mensen tijdig door zijn aankondiging zouden worden opgewekt om Hem te ontvangen. Zijn vader Zacharias moest ook stom worden wegens zijn ongelooft, om toen hij het gebruik van de stem terug ontvangen had uitnemende Godsspraken te doen horen. Zó heeft God met ontwijfelbare tekenen de Zijnen aangespoord om dit kind toen het volwassen geworden was als door God gezonden te ontvangen; en naar mate Hij het met groter gaven gesierd heeft, zoveel groter gezag heeft Hij aan zijn aankondiging verschaft. Laat het oordeel over Samuël hetzelfde zijn, de door God aangewezen rechter en profeet, - opdat erkend wordt dat Hij Zijn volk gedachtig is geweest, en het volk tot een betere hoop wordt opgeheven, dat het zonder twijfel geschieden zal dat die ellendige toestand, waarin het door God geheel verlaten scheen, in een betere toestand veranderd zou worden.

Laten wij overgaan tot die woorden van de profeet, waarin gezegd wordt dat Anna God een gelofte gedaan heeft, dat het geschieden zal dat als God haar mannelijk nakroost zou schenken, zij hem aan de Heere zou geven al de dagen van zijn leven, en hij zou een Nazireeër zijn,- want dit is de zin van deze woorden, dat er geen scheermes op zijn hoofd zou komen, hetgeen wij in de geschiedenis van Simson verklaard hebben. Wat de geloften betreft, daarover hebben wij uitvoerig gehandeld in de geschiedenis van de Richteren, waar wij onderwezen hebben op welke wijze en tot welk doel het ons vrijstaat geloften te doen. Want in het geval van Jeftha hebben wij een duidelijk voorbeeld, hoe voorzichtig de mensen moeten zijn bij het doen van een gelofte, opdat hen bij het beloven niets zó maar ontvalt.

Ja, wij hebben zelfs gezegd dat als iemand iets zo maar ontvallen is bij het beloven, het ongeldig behoort te zijn. Het is toch hardnekkigheid, en geen standvastigheid, de trouw die God verschuldigd is te vervalsen om de voornemens van de geest voortdurend vast te houden. Want men moet zó een gelofte doen, dat wij onze beloften toetsen aan de wil van God. Daarom moeten over de geloften op deze plaats deze weinige dingen gezegd worden.

Ten eerste, dat die dingen beloofd moeten worden waarvan wij weten of ze Gode welgevallig en aangenaam zijn, allermintst toch uit enige mening of gissing, maar door Zijn eigen mond onderwezen. Want het is zeker dat de geloften ongeldig en ijdel zullen zijn, tenzij ze opgehangen worden aan de regel van het Woord van God.

Voorts moeten wij op onze hoede zijn dat wij God niet iets toezeggen boven onze krachten, maar datgene wat wij van Hem ontvangen hebben van onze zijde met een dankbaar hart aanbieden. Want welke grote misdaden, vraag ik, zijn er de wereld niet ingebracht door de geloften van de monniken, die voortdurende kuisheid of ingetogenheid beloven; welk een verfoeilijk einde, omdat dergelijke geloften alleen op een mening steunden? En toch zeggen zij dat dit hun toegestaan is door God, alsof zij de onthouding in eigen hand hadden; in welke zaak zij niet slechts te veroordelen, maar te verwensen en te verfoeien zijn. Want de niet gehuwden moeten noodzakelijk God gehoorzamen die hen tot het huwelijk roept, en zichzelf niet hardnekkig tot een gave bereid verklaren die zij niet hebben.

Daarom moeten degenen die een gelofte afleggen hiervoor zorgvuldig zorg dragen, dat zij alleen gaven aanbieden die zij ontvangen hebben, en dat zij daarvoor God dank

toebrengen.

Ten slotte moet ook acht gegeven worden op het doel van de geloften, dat wij onszelf natuurlijk niet wijsmaken dat, wij daardoor God aan ons kunnen verplichten, - maar alleen opdat wij voor ontvangen weldaden dank toebrengen, en een dankbaar hart betuigend, offeranden van lof en dankzegging aanbieden. Als wij dat dus zullen hebben, - dan zal het geoorloofd zijn geloften te doen; doch de hoogste bezonnenheid zal daarvoor het richtsnoer zijn. Want die onbedacht een gelofte doen kunnen nauwelijks het kenteken van vermetelheid ontgaan. Wanneer wij daarom lezen dat de ouden iets toegewijd hebben, moeten wij niet denken dat dit voor hen iets gewoons geweest is; maar laten wij weten dat zij door een grote noodzaak, of door de grootste zwaarigheden gedrongen zich door zulke geloften tot zeer vurige gebeden verplicht hebben, zolang totdat zij hun wens verkregen hadden. Zo lezen wij dat Jacob in het land der vreemdelingschap verstoken van raad en alles missend zonder de aanwezige hulp van God, aan God de gelofte gedaan heeft van de tienden der goederen in deze woorden: Mijn God, als ik in vrede teruggekeerd zal zijn tot het huis van mijn vader, en de Heere mij tot een God geweest is, - van alles wat Gij mij gegeven hebt daarvan zal ik U voorzeker de tienden geven. Wat bevat die gelofte anders dan de betuiging van een dankbaar hart, wanneer Jacob zó openlijk de gedachtenis van de goedheid van God bekend maakt die in zijn hart zo ten diepste is ingegrift, en door geen vergeten ooit teniet gedaan moet worden, als hij naar zijn vaderland en de vaderlijke goederen teruggekeerd zal zijn? Maar zij hadden zelfs geen voet grond in die streek toen in hun bezit, hetzij hijzelf, hetzij zijn ouders; maar steunend op de belofte van God dat zij dat land te zijner tijd zouden bezitten, betuigde hij zijn trouw en dankbaarheid. Hetzelfde zij te oordelen van de overige geloften van de heiligen.

Daarom is het geroep van de pauselijken van het betalen van geloften aan God belachelijk. Want zij overwegen ook niet genoeg met wie wij te doen hebben, en zij denken God voor de mal te houden als een kind, - Wiens majesteit toch zozeer te vereren is, dat alleen die Hem aangenaam en welgevallig zijn, geloften te noemen zijn, en onze geringheid te erkennen is, - om ons niet brutaalweg aan te matigen wat God voor Zichzelf alleen opeist. Maar wanneer wij zó beloofd zullen hebben, zullen wij de geloften gemakkelijk volbrengen, tot geen ander doel, dan om waarlijk en hartelijk voor Gods aangezicht te zullen betuigen, dat wij gedachtig aan al de weldaden die wij ontvangen hebben, ze Hem alleen dank weten, en daarvoor onsterfelijke dank betuigen. En tot zover dan over de geloften.

Om voorts te spreken over de bijzondere gelofte van Anna, - dat haar dit geoorloofd geweest is, is uit de wet van God zelf duidelijk. Want daarin was het met name aan de ouder toegestaan, zulk een gelofte voor de zoon te doen. Want dat is waar wat Christus tot de apostelen gezegd heeft: Gij weet niet van welke geest gij zijt; daarom is het weinig deze of gene heilige te willen nadoen door geloften af te leggen, en in schijn zekere heiligheid voor te wenden, - maar de genegenheid van de heilige mannen moet nagevolgd worden, en de Geest van God moet ingeroepen worden die wij bij de geloften als leidsman moeten volgen.

Verder was het Anna geoorloofd niets meer te beloven dan dat zij Samuël overeenkomstig haar staat aan God zal overgeven. Want Anna heeft de door God in de wet gestelde orde niet kunnen of mogen schenden, die hoogheilig is geweest. Zij noemt dus geen geloften voor de toekomstige priester Samuël; zij heeft beloofd wat geoorloofd was; zij heeft die geboren zal worden aan God toegewijd, en aan de priester toevertrouwd, om hem overeenkomstig zijn rang te bedienen. Waaruit datgene wat wij boven aangeroerd hebben duidelijk is, dat wij aan God alleen geloften moeten

doen over die zaken die wij van Hem ontvangen hebben, en die Hij door een woord bekend gemaakt heeft dat zij Hem aangenaam en welgevallig zullen zijn. Dit is de struikeling van Jeftha geweest, die beloofde dat hij God tot een brandoffer zou offeren, wat hem het eerst uit de deuren van zijn huis tegemoet zou komen. Zijn dochter is hem het eerst tegengekomen, - een verdiende afloop zeker voor de gelofte. Want zie daar wordt hij de moordenaar van zijn eigen dochter, een verfoeilijke en duidelijk duivelse misdaad, en dat wel gedekt door een bijzondere naam van godsdienstigheid. Daarom moeten wij ten zeerste op onze hoede zijn hem niet na te volgen, - maar laten wij weten dat alle geloften getoetst moeten worden aan het richtsnoer van de wil van God.

En tot zover over dat deel van de gelofte, waarbij Anna aan God het mannelijke kind dat geboren zal worden geeft en toewijdt tot een voortdurende dienst; het tweede deel volgt, dat er op zijn hoofd geen scheermes komen zal. Bij de geschiedenis van Simson is over het Nazireeërschap gesproken.

Dat God de Nazireeërs bevolen heeft het hoofdhaar te laten groeien, is niet daarom gedaan omdat daarin zekere heiligheid gelegen was, maar omdat de mensen, ruw als zij zijn, behoefte hebben aan zekere hulpmiddelen, waardoor zij tot godsvrucht en tot het doen van hun plicht aangespoord worden. Zo behoorde een Nazireeër zich te onthouden van alle dronken makende drank, en met name gerstebier, dat zelfs prikkelender was om te drinken, hoewel het in de Hebreeuwse taal meermalen voor wijn genomen wordt, - maar wanneer er wijn staat, moeten de overige dronkenmakende dranken verstaan worden.

Daar de Nazireeërs tot die strengheid van leven geroepen werden, dat hun bevolen werd zich van alle gewone weelde te onthouden, is het daarom nodig voor hen geweest zeker herinneringsteken voor ogen te zien, om zich niet te veroorloven met gewone dingen bezoedeld te worden. Als zij daarom het haar lieten groeien, betuigden zij juist daardoor, dat zij geheel aan de dienst van God waren toegewijd; weliswaar niet omdat het voor de andere mensen hetzij van geringer stand of leeftijd niet nodig zou zijn de godsdienst te belijden, maar de Nazireeërs hadden een bijzondere leefwijze, waarvan het haar voor hen een kenteken was; om tot hun ambt meer genegen te zijn. Voorts hebben de papisten er zich ten zeerste voor gewacht geen onthouding van wijn te beloven. Want onder hen verdragen degenen die zich het meest nauwgezet van vleesspijzen onthouden toch niet dat zij de wijn ontberen; zoals ge die halve engelen van Cartuizers moet zien, voor wie het weliswaar tot de godsdienst behoort zelfs maar een stukje vlees te proeven, maar eervol zich met wijn vol te gieten, en met andere uitgezochte spijsen de buik te verzorgen, en wel met zulk een weelde en vraatzucht, dat zij God zelf en Zijn wet schijnen te willen verachten, hun leven aanstellend naar hun lust.

Ten slotte heeft God door dit teken Zijn volk willen opvoeden, en bij zijn plicht houden, en, opdat zij ieder ogenblik met het herinneringsteken van Gods weldaden voor ogen, als kinderen bij de hand tot de erkenning en belijdenis daarvan gebracht zouden worden.

En daarom moeten wij er ons voor wachten dat wij niet tot een wet en een voorbeeld maken wat toentertijd, toen God het volk als kinderen onder de tucht van de wet gehouden heeft, placht gedaan te worden.

Want er is een groot onderscheid tussen de Joden en ons. En wij zijn er niet onkundig van dat door de komst van onze Heere Jezus Christus alle schaduwen opgeheven zijn, en dat wij, zoals de apostel zegt, tot de mannelijke leeftijd gekomen zijn, zodat wij zulke gebruiken en oefeningen niet meer nodig hebben. Kortom God heeft gewild dat

er Nazireeërs in Zijn Kerk waren, zoals voorvechters die de anderen door hun voorbeeld tot de dienst van God opwekten. Daarom klaagt Jeremia als hij zijn klachten voor God uitstort over de verwoesting van de kerk onder anderen, dat de Nazireeërs verworpen en verlaten zijn, en dat heel die heiligheid als met voeten vertreden in rook opgaat.

Uit hetgeen boven gezegd is, is dus duidelijk, dat er geen lichtvaardige gelofte door Anna is afgelegd, maar een die uit het Woord van God en het gebod van de wet is ingesteld. Verder moeten ook de overige woorden overwogen worden. Heere, zegt zij, der legerscharen, als Gij geheel acht geeft op de ellende van Uw dienstmaagd en mij gedenken zult, en Uw dienstmaagd niet vergeten zult.

Waardoor nog meer die hevige gemoedsaandoening uitgedrukt wordt, waarover wij in de bovenstaande leerrede gesproken hebben, *namelijk dat Anna bitter bedroefd is geweest, en dat zij hevig geweend heeft*. Geef dus acht op dit eenvoudige gebed; want hier is in het geheel geen plaats voor redenaarskunst, geen sierlijkheid van woorden, geen aaneenrijging ten slotte van veel woorden, zoals de geveinsden God met veel omhaal van woorden plegen op te wekken, in de hoop dat zij door dat ijdel gedruis van woorden iets zullen verkrijgen.

Maar Anna neemt als een smekelinge tot God de toevlucht, verworpen door de mensen, en vertoont geen heftige aanmatiging, zoals velen plegen te doen door beledigingen uitgedaagd, en zelfs niet wanneer zij smadelijk door Eli berispt is, gaat zij er tegen in, maar met grote bescheidenheid en nederigheid beveelt zij haar zaak den Heere, en erkent en belijdt Hem alleen als Bewerker en Schenker van alle goede dingen.

Daarom noemt zij zich met de naam van een dienstbare, om God te bewegen hulp te verlenen, ziende op de verachting, met de grootste smaad verbonden, waarmee Peninna haar getergd had. Wat de woorden van gedenken en vergeten betreft, daarvan wordt in de heilige dingen dikwijls gebruik gemaakt, en ze zijn te verstaan naar de bedoeling van de mensen. Want wie weet niet dat voor God alles tegenwoordig is, en dat Hij niets aan de vergetelheid overgeeft, zodat het niet nodig is Zijn gedenken van een zaak op te wekken?

Maar dat blijkt ons niet altijd bij ondervinding; en wij ontkomen er nauwelijks aan dat wij zozeer verdwaasd en bot van verstand zijn, dat wij onszelf wijs maken dat God ons vergeten heeft, als Hij het helpen van ons een weinig uitgesteld heeft. Daarom moeten wij tegen zulke verzoeken zó strijden dat wij er ons aan ontworstelen; maar intussen omdat wij er met onze aardse zinnen niet geheel afstand van kunnen doen, zolang wij in deze wereld verkeren, daarom duldt de heilige Schrift ons, al spreken wij brabbelend naar ons begrip, en staat ons toe tot God te naderen.

Van die aard zijn meermalen die woorden van de heiligen: *Heere sta op. Heere hoe lang? Waarom zwijgt Gij? Waarom zijt Gij ver weggegaan? Waarom hebt Gij ons vergeten? Waarom hebt Gij Uw Aangezicht voor ons verborgen? Waarom, Heere, hebt Gij mij aan alle dingen gebrek laten lijden?*

En zeer vele andere dergelijke klachten, die voor God allerminst passen, maar waardoor wij in beweging gebracht worden om God als 't ware stoutmoediger en vertrouwelijker aan te roepen, en als gemeenzaam af te bidden, en om al onze zorgen en bekommernissen bekend te maken. Want om Zich bij onze ruwheid aan te passen, vervormt Hij Zich enigerwijze, om zo te zeggen. Voorts wordt gezegd dat Anna die gelofte zó voor God afgelegd heeft, dat zij niet met uitgedrukte woorden, maar met de geest alleen God aangesproken heeft, zij het dat de lippen van de onbedachtzame door

de heftige aandoening van het gemoed, bewogen terwijl de tong toch in rust was. Om die reden kon deze handelwijze met recht nieuw en ongewoon schijnen, voor degenen die deze vrouw alleen de lippen zagen bewegen, -welke oorzaak Eli er toe bracht haar van dronkenschap te verdenken, en hij haar naar het huis verwees, opdat zij het heiligdom van God, dat heilig en ongeschonden moest zijn, niet zou ontheiligen. Verder antwoordt zij, dat zij niet door wijn, niet doorbier, niet door enige andere drank beschonken was, waarvan zij zich geheel onthouden had, maar dat zij door zeer grote zorgen en bekommernissen van de ziel, die zij met weinige woorden de priester uitlegt, ontroerd was. Dan echter laat de priester haar, zijn wensen met de hare verbindend, naar huis gaan met toebidden van de vrede.

Waaruit blijkt, dat de afzonderlijke handelingen van de dienstknechten van God niet zonder keuze tot voorbeeld genomen kunnen worden, zonder dat er in de kerk een grote verwarring van zaken wordt ingevoerd. Let er op dat vele huichelaars overal God niet kunnen bidden zonder met beweging van de lippen hun schietgebedjes te prevelen, - van wie ten zeerste niet slechts de dwaasheid, maar zelfs de eerzucht bestraft moet worden, omdat zij niet tevreden dat zij door dat prevelen van de mensen een beetje roem van godsdienstige en vrome mannen krijgen er met God als getuige naar jagen.

Voorzeker zo dikwijls als er gebeden samengesteld zijn uit zucht naar lof en roem van de mensen, moet men weten dat het net is alsof die tevergeefs aan de wolken gegeven werden. Maar die tot God zullen bidden behoren in de geest tot Hem op te stijgen. Het zij echter ver van ons Anna op één lijn te stellen met de huichelaars die gebeden prevelen zonder geest, of te denken dat zij ijdele roem gezocht heeft, maar laten wij er ons veeleer van overtuigd houden dat zij als buiten zichzelf, uit de heftige aandoening van haar gemoed, God aangeropen heeft.

Evenwel moet ook hierop acht gegeven worden, dat bij het bidden dikwijls ook de mond en de lippen gebruikt moeten worden, omdat zonder twijfel de vluchtigheid van onze geest zo groot is, dat onze gebeden herhaaldelijk door allerlei gedachten als door golven onderbroken worden, die met een zuiver gemoed onder woorden gebracht moesten worden.

Om deze zwakheid te overwinnen moeten wij vurig tot God bidden, en niet alleen door het bewegen van de lippen, maar ook van de tong onszelf opwekken, en de traagheid uitdrijven. (Bij de plechtige en openlijke gebeden is het echter heel iets anders, - want daarin spreken wij de overdachte woorden duidelijk en helder uit, om met onderling verbonden wensen God aan te roepen.)

Ja, veeleer moeten onze gedachten en onze geest niet zelden door de tong, als door het geven van een spoorslag opgewekt worden, die anders ver wegzweven, zij het bij niet voortdurend, maar onderbroken bidden. Want de gelovigen worden ook niet zozeer door woorden bewogen, maar als zij een of twee uitgesproken hebben, storten zij toch in de geest en met het hart gebeden uit bij God in een voortdurende reeks.

En evenals wij een paard niet altijd de sporen geven, om het anders te veel aan te zetten, doen wij het slechts nu en dan om het sneller te doen voortgaan, - zo wordt de traagheid van de gelovigen in het bidden door enige weinige uitgesproken woorden hersteld.

En tot zover dan over Anna, die door de heftige aandoening onder het bidden de lippen bewoog, en zonder geveinsdheid tot God bad. Van die aard zijn de gebeden van David, die niet alleen dringend van de Heere verlangt, maar ook als een brullende leeuw. Zó ook die van Hiskia, die zegt dat hij in zijn ellende tot God geroepen heeft

als een jonge zwaluw, en zijn smarten Hem niet in een overdacht gebed, maar met zuchten en snikken heeft voorgesteld.

Maar wij zien dat de gelovigen niet tevoren overdachte woorden enigerwijze uitstoten en stamelen onder het bidden; en hoe eenvoudiger hun gebed is, des te zekerder is het getuigenis van het oprecht en ongeveinsd geloof waarmede zij God aanroepen. Daarom moeten wij ons moeite geven om alle eerezucht en roem voor de mensen te vlieden, maar laten wij tevreden zijn met God als Getuige van onze gedachten en aandoeningen; en dus moet dit de meest vaste regel zijn van de gebeden, dat zij uit het hart opkomen, zoals Jesaja leert. Want ijdele woorden en lippen bewegen dragen niets bij tot de verhoring maar alleen de gloed van het hart beweegt God; alleen de waarheid maakt aangenaam.

Doch de tong heeft soms ook zijn nut, waardoor dringender en krachtiger gebeden bewerkt worden, de naasten een goed voorbeeld gegeven wordt, en een plechtige bevestiging voor de mensen gedaan wordt, dat wij al het onze alleen aan God dank weten. Het gebeurt toch dikwijls dat wij onder het bidden voor de mensen dwaas en dom schijnen, dat de onbedachtzamen de een of andere ongewone gebaren van mond of handen ontvallen; maar het is genoeg dat door God ons hart goedgekeurd wordt, - hetgeen het belangrijkste stuk van het gebed is, als wij maar zonder schijn of veinzerij tot God naderen, Vervolgens wordt gezegd dat Eli Anna die zó haar gebeden mompelde bestraft heeft, - hetgeen hij in zijn ambt als priester deed, wiens plicht het was, het volk niet alleen openlijk, maar ook persoonlijk (privatim) te onderwijzen. Hij faalt echter in zijn mening. Waaruit blijkt dat niemand zó scherpziende is dat hij oordelend over onzekere en ongekende zaken, niet kan falen en dwalen. Wij moeten wel over de zaken die wij kennen als door God zelf voorgeschreven, een vast oordeel vellen uit Zijn woord, - maar bij in het midden liggende dingen (res mediae) moet men niet onbezonnen over de naasten oordelen.

Daarom als wij zien dat Eli zich zó vergist heeft in Anna die zo vurig tot God bad, dat hij haar een beschonkene geacht heeft, - met welk een zorg en nauwkeurigheid moeten wij dan het oordeel opschorten, om niet te hard bij het onderzoek doen naar de daden van onze naasten over hen onbezonnen een oordeel te vellen? Dat was de zeggenschap van de hogepriester, dat hij iedere zondaar kon beschuldigen en bestraffen, door God namelijk aangesteld om als Zijn vertegenwoordiger het priesterambt te bedienen; toch heeft hij zijn schuld en zijn dwaling erkend. Daarom moet men leren in twijfelachtige zaken, die ten goede en ten kwade getrokken kunnen worden, de gehele zaak aan God, de ware Onderzoeker en Rechter van het mensenhart, toe te vertrouwen, - hetgeen de meest zekere regel is van alle rechtspraak, opdat op ons dat zeggen niet van toepassing is: van een onbezonnen rechter een onmiddellijk oordeel, wanneer wij onbezonnen over enige zaak oordelen.

Als wij echter soms tussen zulke huichelaars geraakt zijn, die alleen behagen hebben in dat mompelen van gebeden, moeten wij ze terecht verfoeien, - omdat zij alleen door eerezucht geleid, lof van de mensen najagen, en zich met lichte praterij vermaken, terwijl ze intussen geen lust in ware vroomheid hebben. Maar als iemand afgezonderd en als in het verborgen tot God biddend enige afgebroken en onderbroken woorden uit, en mompelt, en zich aanstelt met gebaren die iedere bijeenkomst onwaardig zijn, is hij onbezonnen en onhebbelijk geweest, en beledigend jegens God zelf en onze naasten.

Maar in deze zaak is Eli gestruikeld, hoewel onbedachtzaam. Want dat de gebeden van Anna goed geweest zijn en van de Geest van God voortgekomen is zeker. Daarom is hij toen hij haar wegens dronkenschap bestraft heeft, niet alleen tegen een vrouwtje

al te onrechtvaardig geweest, maar tegen God zelf, zij het onopzettelijk, toch lasterlijk. Want wij weten dat de Heilige Geest bewerker en aandringer van onze gebeden is, - en dat wij zonder Zijn ingeven zelfs geen mond tot God opendoen.

Daarom moet deze leer nauwgezet in acht genomen worden, niet alleen in de gebeden, maar in alle andere zaken, daar wij anders te traag en te laks zullen zijn in het aanroepen van God. Want ofschoon ons leven vol is van talloze gebreken, is daaronder dit wel het allergrootste, dat onze roekeloosheid in het oordelen ze; groot is, dat wij zonder reden en oordeel, alles met onze uitspraak en stem kentekenen; vandaar dat wij oordelend over onbekende zaken, lasterlijk zijn tegen God zelf, door dát als kwaad te veroordelen, wat in goeden zin genomen kan worden.

Men moet daarentegen acht geven op de zachtheid van Anna, die ook al heeft zij onrecht geleden van de priester, toch met eerbied en nederigheid antwoordt, dat zij allerminst, gelijk zij beticht werd, beschonken was, maar door heftige aandoening en zielssmart voor God zuchtte, en dat zij geen wijn of enige andere sterke drank gedronken had. Hoe velen ziet ge tegenwoordig als zij vals beschuldigd zijn deze bescheidenheid aan de dag leggen, en niet veeleer heftig in opstand komen tegen de beschuldigers, en grote twisten aanrichten?

Want ongeduldig dragen wij zelfs een enkel woord dat wat te scherp is; ja zelfs ook al zijn wij werkelijk schuldig, toch gaan wij er tegen in als wij terechtgewezen worden. Wat zal er ons dus gebeuren, die daar wij God en de engelen tot getuigen hebben, toch niet schromen onze gerechtigheid in hun bijzijn te verdedigen? Dit is uit de ondervinding duidelijk genoeg, - dat er niets is dat diegenen niet durven wier goede naam gekwetst is door een verkeerd gezegde.

Er is weliswaar niets tegen dat wij onze onschuld bij de mensen beschermen, hetgeen naar wij zien die heilige mannen Abraham, Jacob en anderen gedaan hebben, - maar toch moeten wij daarom niet in toorn oprijzen, ook al worden wij zelfs onschuldig van iets beticht. Laat deze vrouw ons dus tot een voorbeeld zijn, die tegen de priester Eli, ook al is zij uitgedaagd, toch niet ingaat. Want het was ernstig, van dronkenschap beschuldigd te worden, maar toch houdt zij zich binnen de perken van de bescheidenheid. Zij wist namelijk dat hij, door God tot de priesterlijke waardigheid verheven, deze zeggenschap bezat, die struikelden te bestraffen, en dat God deze wijze om Zijn volk te besturen tot de komst van Christus ingesteld had. En in het vervolg zullen wij zien dat Anna onze Heere Jezus Christus, ook al was Hij nog niet aan de wereld geopenbaard, door het geloof aanschouwd heeft.

Vanwaar toch, vraag ik, zulk een grote bescheidenheid bij de vrouw, dat zij door de priester van dronkenschap beschuldigd, het onrecht geduldig verdraagt, en alleen met het terugwijzen van het onrecht tevreden is, om te zeggen dat hij mis is. Laten wij dus leren, ook al worden wij ten onrechte beschuldigd, dat het toch niet vrijstaat verbitterd te worden en in toorn te ontsteken, - maar onze onschuld te betuigen en bekend te maken, en dat wij zelfs ontdaan van alle wraakgierigheid ook behoren te bidden voor hen die ons onrecht aandoen. Toch is in de priester Eli weer lofwaardig de bescheidenheid dat hij zo vreedzaam met de verontschuldiging van Anna genoegen neemt, en zijn dwaling erkent. Want het was erg dat hij van Anna kwaad gedacht had, maar nog veel erger dat hij met woorden over dronkenschap tegen haar uitgevaren was.

Daarom erkent hij zijn ongelijk wanneer hij het antwoord van Anna vreedzaam opneemt, en vraagt haar enigerwijze vergeving, en vreest de aanduiding van lichtvaardigheid of onbezonnenheid niet; hij blijkt anders dan velen, die verheven tot zekere

graad van waardigheid, zelfs niet de geringste beantwoording toelaten, en honderdmaal van dwaling overtuigd, en schuldig aan smaad die zij aangedaan hebben, dat toch willen verhelen, en niet tot erkennen van hun dwaling en het vragen van vergeving op enige wijze gebracht kunnen worden. Daarom moeten wij op het voorbeeld van bescheidenheid dat ons in de priester Eli wordt voorgesteld des te nauwlettender acht geven, en het is het gedenken zoveel meer waard als het zeldzamer is.

Want *wanneer hij Anna vaarwel zegt, en in vrede laat heengaan*, beschuldigt hij juist daardoor zichzelf, en bevrijdt haar van het aangewreven kwaad, en erkent dat hij haar verontschuldiging aanneemt en dus onbezonnen zó gesproken heeft. Ja hij schijnt zelfs het onrecht te verzoenen, door zijn wensen en gebeden met die van Anna te verenigen, om haar die hij eerst uit het heiligdom wilde verdrijven, als een leermeesteres van gebeden en smekingen te volgen. Evenzeer was hij de hogepriester, die de persoon van onze Heere Jezus Christus vertegenwoordigde, onder wiens oordeel en uitspraak men staan moest, hetgeen God bij Mozes in Deuteronomium beveelt, en van wiens uitspraak men afhankelijk moest zijn, om al hetgeen hij gezegd had zonder tegenspraak aan te nemen.

En waarlijk, ook al was hij tot zulk een waardigheid verheven, toch doet hij eigener beweging afstand van zijn gezag. Waarin hij ons leert dat hoe groter en rijker gaven wij van God ontvangen hebben, des te groter bescheidenheid is er in ons vereist, en dat wij daarop niet moeten roemen. Daarom ofschoon God priesters over Zijn volk had gesteld, toch moesten zij achten dat zij mensen waren, en dat hun niets menselijks vreemd was, - en veel meer op hun hoede zijn om geen misbruik te maken van hun gezag en macht tot tirannie en kwelling van het volk, - maar veeleer hun eigen zonden voor God met de anderen erkennen en vergeving afbidden, en de genade van de Geest inroepen om door Hem als Leidsman geregeerd te worden. En daarom is hun bevolen aan God, niet alleen voor het volk, maar voor henzelf ook offeranden te offeren, daar zij overigens onwaardig waren om tot het heiligdom toe te treden, tenzij zij tevoren gereinigd en geheiligd waren, - en op deze wijze alleen hebben zij het volk kunnen onderrichten.

Hierdoor is het dus gebeurd dat zijn waardigheid Eli, de priester, allermint verontschuldigd heeft, om op het eenvoudige antwoord van Anna zijn fout niet te erkennen en toe te stemmen. Waaruit blijkt hoe groot de aanmatiging is van hen die hun waardigheid misbruiken om naar willekeur alles te durven, en menen dat zij door niemand bestraft kunnen worden, - maar zich met hun waardigheid en gezag dekken als met een schild, en God ook in een slechte zaak tot verdediger en beschermer begeren.

Maar er moet daarentegen gezegd worden, dat het ambt van hen, die tot de hoogste eeraambten verheven zijn, eist, dat zij in het erkennen van hun dwalingen zelf het volk met een voorbeeld voorgaan, en ten zeerste op hun hoede zijn hun waardigheid niet te misbruiken om mensen van lager staat te verdrukken, maar hen veeleer opbeuren en beschermen.

Zie het voorbeeld van Eli zelf, die niet alleen zijn fout erkent, en vergeving vraagt, en haar niet alleen ijverig bevrijdt van alle schuld, maar ook God bidt dat Hij Zich moge verwaardigen de gebeden van de vrouw te verhoren.

Daarom, komaan, broeders, laten wij zonder huichelarij en geveinsdheid evenzó weten, dat al wat goed is, al wat geoorloofd is in ons gevonden wordt, waardoor wij,

zij het onvolmaakt, toch Gode aangenaam zijn; laten wij de naasten zó helpen, dat wij niet alleen voor de mensen, maar voor God zelf, de Schenker van alle goede dingen, onze daden als goed laten blijken.

Laten wij tenslotte, smekelingen geworden van God de allerhoogste en allergrootste Majesteit Hem bidden dat Hij ons deze genade schenkt, dat wij onze zonden meer en meer kennende, zó Zijn oordelen vrezen, dat wij tot Zijn barmhartigheid de toevlucht nemen, geheel verzekerd van Zijn goedgunstigheid, - als wij maar zonder schijn en oprecht tot Hem naderen, en met de grootste nederigheid en zachtmoedigheid alle boosheid en kwade aandoeningen afleggende, Zijn gerechtigheid zo aandoen, dat niets verhindert dat Zijn Naam in ons verheerlijkt wordt; en Zijn Woord aanhangende, hierin nacht en dag bezig zijn, om naar Zijn richtsnoer heel het leven door te brengen.

VIERDE LEERREDE.
1 SAMUEL 1: 18 - 28.

18. Ende vrouw ging haars weegs, en at mede, en haar aangezicht was niet meer ontsteld. 19. En zij stonden des morgens vroeg op en toen zij zich neergebogen hadden voor den Heere, en weer teruggekomen waren in hun huis te Rama, bekende Elkana zijn huisvrouw Anna; en de Heere heeft haar gedacht. 20. Want het geschiedde na verloop van de tijd dat Anna ontvangen had, dat zij een zoon baarde; en zij noemde zijn naam Samuël, want, zeide zij, ik heb hem van den Heere gevraagd. 21. Voorts wanneer die man Elkana met heel zijn gezin optrok om den Heere dat jaarlijkse offer te brengen, en zijn gelofte te betalen, 22. ging Anna niet op; want zeide tot haar man dat het uit gesteld moest worden totdat deze knaap opgevoed is; dan zal ik hem brengen, om verschijnend voor het aangezicht des Heeren daar voor altijd te blijven. 23. Elkana haar man zeide tot haar: doe wat goed is in uw ogen; blijf totdat gij hem opgevoed hebt; de Heere moge Zijn woord volbrengen. Zó is die vrouw gebleven om haar zoon te zogen, totdat zij hem grootgebracht had. 24. Daarna heeft zij hem mede weggebracht nadat zij hem grootgebracht had, met drie jonge runderen en een efa meel, en een zak wijn; en zij heeft hem gebracht in het huis des Heeren te Silo; de jongen was echter nog echt een jongen. 25. En zij hebben een jong rund geslacht, toen zij de jongen bij Eli gebracht hadden. 26. tot wie Anna zeide: geef acht op mij, mijn Heer, gelijk uw ziel leeft; mijn Heer, ik ben de vrouw die hier bij u stond om de Heere te bidden. 27. Om deze jongen bad ik; en de Heere heeft mij mijn bede geschonken die ik van Hem gebeden heb. 28. Daarom breng ik hem ook als toegewijd aan den Heere terug al de dagen die hij zijn zal is hij den Heere toegewijd; en Samuël boog zich daar neder voor den Heere.

(Vertaling van Calvijn).

Als Anna niet ten volle erkend had dat het voortbrengen van nakroost een bijzondere gave van God is, zou zij zeker allerm minst met zulk een hevige gemoedsbeweging als wij gehoord hebben, haar gebeden bij God uitgestort hebben. Maar die leer was bij de Israëlieten genoeg bekend gemaakt, die de wet zelf onderwees, en het voorbeeld der vaders bevestigde, van wie de Schrift leert dat zij God ook gebeden hebben om kinderen te ontvangen. Zo zien wij dat Izak God ook in gebeden aanroept, dat Hij de schoot van zijn vrouw, die onvruchtbaar was, openen zou, - en dat hij door God verhoord is. Maar Jacob berispt Rachel ernstig, die ongepast van hem, haar man, kinderen verlangde, en leert dat de kinderen zó door de mensen voortgebracht worden, dat heel die kracht van Gods goedheid afhangt, - en dat de kracht om kinderen te ontvangen niet allen ingeschapen is.

Daarom moet dit een vaste wet en regel zijn, dat allen die kinderen voortbrengen, God in werkelijkheid als Vader erkennen, en de Bewerker en Schenker van nakroost belijden, die Hij met zulk een eer verwaardigd heeft, dat Hij hen opgenomen heeft in een deel van de waardigheid die Hem alleen eigen is. Maar het is duidelijk dat er bij Anna ook nog een bijzondere reden geweest is. Want dadelijk na de aan God geofferde gebeden is zij zwanger geworden, opdat God haar duidelijk zou maken dat haar gebeden tot Hem niet tevergeefs waren, daar zij na vroeger onvruchtbaar geweest te zijn, ontvangen had, en een zoon had voortgebracht. Hier is dus de bijzondere kracht van God uit vergelijking van de tijd openbaar geworden.

Want als zij kinderen uit Elkana grootgebracht had zoals de andere, zou de genade van God niet zo heerlijk geweest zijn. Maar wanneer zij als een onvruchtbare, die dus

nooit ontvangen zal, plotseling zwanger wordt en moeder gemaakt wordt, wordt met recht de kracht van God erkend en de gave van God en het bijzondere voorrecht verkondigd, dat God zelf Zich verwaardigd heeft de gebeden van het vrouwtje te verhoren. Hieruit is het duidelijk hoezeer God Zich ter wille van de mensen neerbuigt, wanneer Hij de gebeden, die zij voor de behoeften van het tegenwoordige leven Hem offeren, niet versmaadt.

Van die aard is ook het boven in herinnering gebrachte voorbeeld van Izak; en ook bij tegenstelling dat van Jacob, waaraan dat ook toegevoegd moet worden. Daarom is het een uitnemend teken van Zijn goedgunstigheid, wanneer God zulke gebeden verhoort, - alsof Hij de hand naar ons uitsteekt, en ons aanspoort Zijn aangezicht niet te ontvluchten om in Zijn boezem onze bekommernissen uit te storten, en zelfs de geringste dingen die voor dit leven noodzakelijk zijn af te smeken. Maar ik wil in het minst niet zeggen dat God met zulk een vrijpostigheid aangeropen moet worden, om alles wat onze lust begeert van Hem te verlangen.

Want men moet allereerst op de wil van God acht geven waarnaar onze wensen opgemaakt moeten worden, waardoor wij ons niet schamen de aller-geringste dingen, te weten schoenen, of schortjes en andere dergelijke dingen te vragen, daar Hij zelfs de zorg en de bekommernis ook voor de allerkleinste dingen waarvan Hij weet dat wij de door Hem aangenomen kinderen, ze nodig hebben niet verwerpt.

En van Anna wordt gezegd dat zij dit zeker geweten heeft; want nadat zij een jongen gebaard heeft, heeft zij hem aan God en Zijn dienst gegeven en toegewijd, - en hem Samuël genoemd, *omdat zegt zij, ik hem van God gevraagd heb, en Hij mijn bede toegestaan heeft.* Men moet zeker acht geven op die zeer vaste reden waarop zij steunt, wanneer zij zegt dat zij God aangeropen heeft om een zoon te verkrijgen. Want ze versterkt zij haar geloof meer en meer, door te erkennen dat God haar gezegend heeft niet alleen door haar vruchtbaarheid te geven op de gewone menselijke wijze, maar op een buitengewone manier, alsof God door dit wonder openlijk betuigde, dat dit kind veeleer uit de hemel gevallen was, dan op de gewone wijze geboren. Dit is derhalve de bedoeling van Anna geweest; want hoewel het uit hetgeen boven gezegd is, waarin wij gehoord hebben dat zij aan het vragen geen einde gemaakt heeft, zou kunnen schijnen dat zij niet zeker geweest is van de verhoring, - toch is het niet twijfelachtig dat zij vol goede hoop geweest is, en naar haar geloof verhoord is.

Daarom moeten wij onszelf toch niet zóveel toestaan, dat wij alles wat ons in de mond komt van God vragen, in de hoop dat wij verhoord worden, - maar veeleer moet hieruit geleerd worden dat wij hoewel wij geloven dat wij door God verhoord worden, toch in het bidden moeten aanhouden, en van Hem alles wat noodzakelijk zijn zal verwachten. Het is weliswaar veel te weten en te betuigen dat Gods ogen geslagen worden op allen die Hem in waarheid aanroepen, ja opdat ieder gelovige leert zich voor Hem te vernederen, en weet dat hij dit offer aan God alleen verschuldigd is, - dit met name van hen geëist wordt, dat als zij willen gewaar worden dat God nabij is om de Zijnen in onzekere omstandigheden te helpen, - zij Hem met gebeden aanroepen, en hun behoefte en gebrek als onder het oog brengen.

Allerminst zeker als aan een die van onze zaken niets vermoedt en onkundig is, maar om openlijk te betuigen dat wij van Zijn goedheid alleen afhankelijk zijn, zonder hetwelk het gebeuren zal dat wij met gebrek aan alles terneer liggen, - en ook dat wij Hem niet aanroepen zoals de onheilige mensen het gewoon zijn.

Derhalve zien wij dat Anna die twee, de gebeden en de verhoring, tezamen verbindt,

wanneer zij zegt, *de Heere heeft mij verhoord, want ik heb Hem aangeroepen*. God had haar zeker ook kunnen schenken zonder dat zij vroeg wat Hij op haar gebeden gegeven heeft; want zó is Hij meestal gewoon Zijn milddadigheid en goedheid jegens ons te openbaren, dat Hij ons terwijl wij het zelfs niet weten wat nuttig en nodig is toch vrijwillig en milddadig geeft, en overvloedig toedeelt.

Wij moeten in deze zaak waarlijk al onze ijver aanwenden, dat wij God vlijtig in alle nood waarin wij gekomen zijn aanroepen, waardoor wij in het vervolg zullen ondervinden dat onze gebeden niet tevergeefs geweest zijn. Een leer die zeker waard is dat men er acht op geeft, waardoor wij zonder twijfel billijkerwijze aangespoord worden niet alleen God dank toe te brengen voor de van Hem ontvangen weldaden, maar ook om met bidden niet op te houden.

Voorts wanneer wij weten dat wij door God verhoord zijn, - aan welk een ondankbaarheid zullen wij dan schuldig staan, als wij Hem niet ijverig dank toebrengen?

Voeg daar bij dat dit ons ook voor later een aller-zekerst getuigenis is, dat wij inderdaad ondervonden hebben dat God niet tevergeefs door ons is aangeroepen, opdat wij zonder vrees, steunend op Zijn goedheid tot Hem komen, en zo dikwijls als de nood het vordert de toevlucht tot Hem nemen. De gebeden van David zijn bekend genoeg, en het geloof waardoor hij zich beroemt dat hij voor Gods aangezicht zal komen, steunend op Zijn goedheid. En zeker staat de toegang tot God alleen open voor die de Goddelijke genade ondervonden hebben, wiens aanblik anders eerder tot verschrikking dan tot vertroosting zal zijn.

Wanneer God ons toch door de ondervinding duidelijk gemaakt heeft dat onze gebeden vruchten van het geloof zijn, hebben wij dan het allergrootste overtuigingsmiddel om Hem heel ons leven aan te roepen, en door onze gebeden op te wekken met hoop op verhoring. En tot zover zij dan gesproken over deze naamgeving door Anna gedaan, en de reden daarvan.

Let er echter op dat velen zulke namen aan de kinderen geven, maar onnadenkend, en, om te zeggen wat de zaak is, die eerder ontheiligend. Daarom moeten wij moeite doen, dat als sommigen aan kinderen die hun geboren zijn zulke namen zouden willen geven, dat zij God bidden dat de kinderen te zijner tijd diegenen navolgen met wier namen zij aangeduid worden, om zich geheel aan de dienst van God heel de loop van hun leven toe te wijden. Bovendien dat zij als smekelingen deze genade van God verlangen, dat God hen welwillend nakroost moge geven dat God dient en vereert; en eindelijk dat zij erkennen dat de geboren kinderen hen door God als een gave en schat aan hun geloof toevertrouwd erkennen ontvangen te hebben, opdat zij ze met des te groter zorg en ijver in de vrees Gods opvoeden en onderrichten, bereid God eenmaal rekenschap te geven van de opvoeding. Want anders is, gelijk ik gezegd heb, het onbezonnen gebruik maken van zulke namen louter een ontheiliging.

Vervolgens wordt er gezegd *dat Elkana naar het huis van God is opgegaan, om het jaarlijks offer te brengen, en de gelofte in te lossen; maar dat Anna niet gekomen is, - zowel omdat zij de zoon nog niet gespeend had, als omdat zij zonder hem die zij aan God gegeven en toegewijd had, niet wilde komen*. Hier moeten wij in de herinnering terugroepen wat wij hier vóór hebben aangeroerd, dat Elkana zonder twijfel een getuigenis gegeven heeft van zijn vroomheid, en zijn ijver om de ware en oprechte dienst van God in stand te houden, daar hij zó zorgvuldig en nauwgezet het heiligdom van God bezocht. En dit hadden de Israëlieten wel onder de geboden, maar velen wendden verschillende redenen vóór, om niet uit hun woonplaatsen te gaan, ook al

waren er slechts drie zulke feesten in ieder jaar ingesteld.

Maar het is geen wonder dat vele verachters van het bevel van God toen moeilijk met verlaten van hun woningen naar deze plaats gekomen zijn om te aanbidden en te offeren. Want het was ook een moeilijke weg; verder moest voor de offers iets besteed worden. Daarom wanneer er van Elkana gezegd wordt dat hij op de plechtige en vastgestelde feestdag gekomen is, blijkt daaruit genoeg dat hij niet gesteld moet worden onder het getal van hen die God oppervlakkig vereren, - en die wel belijden dat zij alles wat zij aan goederen hebben ontvangen, - en al het hunne Hem dank weten, maar toch de prediking van Zijn Woord geringschatten, en versmaden, ware kentekenen van hun godsvrucht te geven. En met name moet er acht op worden gegeven dat van Elkana gezegd wordt dat hij op de feestdag gekomen is om te offeren.

Welk voorbeeld ons weliswaar niet wordt voorgesteld tot dit doel om het te misbruiken tot het verzinnen van verschillende vereringen om nu eens deze dan weer die plaats te bezoeken voor godsdienstige doeleinden, zoals de pelgrimstochten van de pauselijke zijn, die dit voorbeeld verkeerd verdraaien voor hun beeldenvereringen. Want hier vóór hebben wij de redenen aangevoerd, waarom God op geen andere plaatsen dan te Jeruzalem aanbeden wilde worden en dat Hem dáár offers werden gebracht, namelijk opdat het volk zich geen verschillende goden naar eigen willekeur zou verzinnen, en opdat de offers zó door de priesters, als het hun door de Heere was voorgeschreven, uitgericht zouden worden.

Elkana heeft zich dus door naar Silo te komen niet enige verdienste bij God verzonnen uit het doorreizen van vele streken, maar hij gehoorzaamt de wil van God die hij goed kende. Derhalve is het duidelijk dat de ondernomen reis van Elkana steunt op gehoorzaamheid aan God; ja er wordt ook nog iets meer bijgevoegd, namelijk dat hij jaarlijks een offer gebracht heeft, en behalve het jaarlijks offer ook een jaarlijks vernieuwde gelofte.

De aanleiding van dit offer is echter onzeker, - hetzij vanwege de zoon die boven verwachting geboren is, om een andere reden welke dan ook, hoewel die eerste het meest waarschijnlijk is.

Voorts, welke die ook geweest is, - let er op dat Elkana niet tevreden met de gewone plicht van allen, er ook ten overvloede een getuigenis van een dankbaar hart heeft bijgevoegd, waardoor hij betuigt dat hij de van God ontvangen weldaden dankbaar gedenkt, en Hem openlijk dank zegt. Want hierboven hebben wij onderwezen dat dit het doel van de geloften is, namelijk een openlijke belijdenis waardoor aan God alleen alles dank geweten wordt, en Hem voor de ontvangen weldaden lofoffers worden gebracht. Over Silo moet men echter weten, dat het de plaats geweest is waar de ark toen rustig verbleef, - en waar dienvolgens ieder moest samenkomen.

Want tot nu toe had God ook nog niet een vaste plaats ter woning en tot rust uitgekozen zoals wanneer de Schrift van Jeruzalem spreekt, het de plaats van de rust en van het altijddurend verblijf noemt. Want de ark had toentertijd geen vaste zetel, maar werd van de één plaats naar de andere overgebracht, gelijk zij eindelijk zelfs door de vijanden genomen is.

Maar toen heeft God gewild dat zij te Silo was, dat later een verlaten plaats is, niet zonder grote verwondering van allen. Om welke reden Jeremia ook, ziende dat de Joden al te overmoedig op die tempel van hun roemen, hen dreigt met dezelfde verlating die eertijds Silo overkomen was, met deze woorden: *Gaat nu naar Mijn plaats die te Silo was, waar Ik gemaakt had dat Mijn Naam eerst woonde, en ziet wat Ik gedaan heb wegens de goddeloosheid van Mijn volk Israël*, - meent gij echter dat gij machtiger zijt dan God?

Door welke daad God duidelijk heeft willen maken dat, ook al had Hij een aardse plaats voor Zijn verering uitgekozen, Hij daaraan niet ten allen tijde gebonden was als door een belofte van trouw. Vandaar is het geschied dat ten tijde van de Babylonische ballingschap, al waren de plaatsen verwoest en verlaten, die God als een aards paradijs had uitgekozen, en waarin Hij enige eeuwen gerust had, - daarom toch de offeranden niet teniet gedaan zijn. Voorts als God oudtijds voorbeelden van de gestrengheid van Zijn gerichten in die plaatsen, die Hij Zich als aardse paradijzen uitgekozen had; en waarin Hij eeuwenlang een woonstede gehad had, heeft willen doen bestaan, - wie is dan zó onzinnig en afgestompt, dat hij zich laat wijsmaken dat Hij vandaag aan bepaalde plaatsen vastgehecht is, - gelijk wij zien dat die roomse paus van zijn zetel pocht, omdat Petrus te Rome gezeteld heeft?

Of heeft Petrus soms het koninkrijk der hemelen naar Rome overgebracht, dat hij zich waarschijnlijk te Jeruzalem, de verheven stad met meer recht heeft kunnen aanmatigen? Of moeten wij menen dat God gelijk is aan een kind, die zich door zeker geweld laat terughouden, alsof Hij in eigendom gegeven is aan die plaatsen, waaruit Hem zoveel misdaden en verfoeilijke schandelijkheden verdrijven; of gebonden aan hen door wie, hoewel Hij met woorden weliswaar in ere gehouden wordt, Zijn Naam toch aller-schandelijkst bezoedeld en verontreinigd wordt?

Dat is voorwaar een zeer grote en onduldbare dwaling. Daarom heeft Hij, ook al heeft Hij tot zekere tijd een verblijfplaats voor Zijn ark te Silo uitgekozen, toch gewild dat hierna op die plaats de voorbeelden van Zijn gerichten bestonden, opdat het volk een gedenkteken zou hebben, waarin het als in een spiegel ziende, zou leren bij de gerichten van God te schrikken, en oprecht en zonder schijn voor de toekomst God te eren en te dienen. En tot zover dan over dit hoofdstuk.

Er volgt, *dat Elkana zijn echtgenote thuis gelaten heeft totdat zij haar zoon gespeend had*. En bij het eerste aanzien zou het voor die dat ziet wel kunnen schijnen dat Anna schuldig was aan een ondankbaar gemoed, bij wie het scheen dat als er enige hindernis was, dat alles te boven moest gaan. Want niets moest haar ijver vertragen, die zulk een weldaad van God ontvangen had. Want schijnt het ook niet billijk dat zij die door een wonder nakroost ontvangen heeft ook in het heiligdom komt, om openlijk haar dankbaarheid te betuigen en God dank toe te brengen?

Daarom kan het schijnen dat zij door thuis te blijven alle verontschuldiging onwaardig is. Maar zij werpt allermint als een hindernis op dat haar een kind geboren is, maar zij zegt dat zij niet kan gaan totdat zij aan God het kind dat zij gewijd en toegezegd had aanbood, dat zij anders naar men geloven mag eerder zelf op de schouders gedragen zou hebben, als er niet een heel andere reden haar teruggehouden had; voornamelijk wanneer wij zien dat Elkana zowel meel als wijn en jonge stieren met zich meegevoerd heeft, waaruit genoeg blijkt dat zij niet behoeftig zijn geweest, zodat zij het kind niet gemakkelijk zelfs op een ezel zouden kunnen meevoeren.

Daarom heeft Anna allermint op de moeite van de weg acht gegeven; maar zij wordt door dit gewetensbezwaar weerhouden, dat zij voor God niet ledig wil verschijnen, maar dat zij het groter geworden kind op haar armen aanbiedt dat God is toegewijd, ja zelfs teruggeeft wat haar een tijd lang is toegestaan. Derhalve heiligt zij het thuis naar een ander gebruik dan haar man Elkana in het heiligdom. Door de Goddelijke wet werd de mannen bevolen dat zij zich ten minste éénmaal in het jaar in het heiligdom stelden; maar ook Anna was er niet onkundig van dat het Gode aangenaam en welgevallig was dat zij Hem thuis een offer bracht; ja zij werd veel meer door zekere schaamte teruggehouden van de tegenwoordigheid van God, totdat zij haar gelofte voldaan had, en aan God de toegezegde zaak gewijd had, om die te gebruiken; en in

werkelijkheid betuigde zij dat zo begerig als zij was nakroost te verkrijgen, zo verlangend was zij ook dat te offeren, daar zij immers verhoord is; alsof zij zeide: die jongen zal ons niet bedienen, maar alleen het heiligdom waaraan hij toegewijd is.

Wij hebben nu de overlegging en de geest van Anna, waarvan wij zien dat haar man ook de bevorderaar is, die aan de woorden van zijn vrouw alleen dit toevoegt: *God moge Zijn woord volbrengen.*

Daaruit bieden zich twee vragen aan,

de eerste: hoe dat woord is waarvan Elkana spreekt, daar er toch geen openbaring uit de hemel aan hem plaats gevonden heeft; de tweede, hoe hij verlangt dat volbracht zal worden wat reeds geschied is.

God spreekt door wat Hij laat gebeuren.

Daarom moet men er acht op geven dat er zo gesproken is naar de gebruikelijke spreekwijze van de Schrift: Dat God Zijn woord gegeven heeft toen Hij de gebeden van Anna verhoord heeft. Want de Schrift pleegt te zeggen dat God ons antwoordt, wanneer wij Hem bidden. Maar wij weten dat er geen woord geuit wordt; want de hemel laat zich niet horen, er worden door God geen engelen gezonden, wij vangen geen geluid op met de oren, - doch wanneer wij werkelijk voelen dat God Zich over ons ontfermd heeft, en wij weten dat Hij onze gebeden welwillend toegestaan heeft, wordt dat met recht een Goddelijk antwoord genoemd. Hoewel God dus niet met de mond gesproken heeft, heeft Elkana toch allerminst een vast getuigenis ontbroken, waardoor God hem verzekerd heeft van de verhoring van de gebeden van Anna zijn echtgenote.

Laten wij hieruit leren, dat als er ons wat goeds overkomt, dat alles van God voortvloeit, gelijk de heilige Schrift pleegt te spreken, en Hem alleen dank te weten is, - en dat het waard is dat Hem lofzeggingen en offeranden toegebracht worden, maar toch zó dat wij niets doen zonder dat er een woord aan voorafgegaan is. Hier moet men er toch acht op geven, dat wij ofschoon wij God nooit naar behoren als oorsprong van alle goed erkennen, tenzij voor zover wij door Zijn woord onderricht worden, - wij toch een rustig gemoed moeten hebben wanneer wij weten dat ons willen Hem welgevallig is. Want er is ook niet iedere dag een nieuwe openbaring te wachten, waardoor hetzij God Zelf tot ons neerdaalt, of een engel zendt om te boodschappen, dat Hij dit of dat gedaan heeft; want de ondervinding moet ons ruim voldoende zijn, waardoor wij grondig onderwezen worden dat de Goddelijke macht en kracht volvoerd wordt, en zij moet dus van zo groot gewicht zijn alsof God zelf sprak. En tot zover over de eerste vraag.

Dat Elkana echter bidt dat God Zijn Woord moge volbrengen gebeurt niet tevergeefs. Want hoewel God hem werkelijk een zoon gegeven had, - kon hij toch niet hetzij overmorgen sterven, hetzij als een man van niets en schandelijk tevoorschijn komen, en door God, als voor Zijn dienst niet geschikt, verworpen worden? Daarom verzoekt Elkana dit van God en smeekt het nederig af in gebeden dat daar God hem een mannelijk nakroost geschonken had, Hij dat moge bewaren, en tot Zijn dienst geschikt maken, en door de kracht van Zijn Heilige Geest moge regeren, opdat daardoor zijn dienst Gode aangenaam en welgevallig moge zijn.

En zeker, gelijk wij in het vervolg zullen zien, niet zonder reden stortte Elkana zulke gebeden uit; want toen Samuël tot de priesterlijke bediening kwam, hoezeer stond het toen te vrezen dat hij in zulk een afschuwelijk bordeel bedorven zou worden? Want hoewel Eli weliswaar allerminst goddeloos was, of geneigd tot, enige schanddaad, hoe

zijn toch, vraag ik, zijn zonen geweest, die met hun hoererijen en hun vuile lusten, en tot gewoonte geworden diefstallen het heiligdom van God bezoedelden? Wat denkt ge dus dat het kind, ook al was het als een engel van God te midden van een vergadering van duivels, vraag ik u, anders kunnen leren dan allerlei misdrijf en schanddaad, als het niet door Gods hand en kracht wonderlijk bewaard werd?

Zo stort Elkana niet zonder reden zulke gebeden voor God uit, en wij zullen in het vervolg vollediger verstaan dat God deze ook verhoord heeft. Laten ouders hieruit leren zulk een zorg voor hun kinderen te dragen, dat zij niet ophouden God te bidden, totdat zij deze gunst voor hen verkregen hebben dat zij door God geregeerd worden, en in Zijn dienst worden onderricht. Want wij zien dikwijls dat de kinderen door zulk een onzinnige losbandigheid gedreven worden, dat zij slechts geboren schijnen te zijn tot het kwade. Maar op wie moet de schuld eerder geworpen worden dan op de ouders, die door zekere blinde liefde tot de kinderen bevangen, weliswaar vele tekenen van blijdschap geven in drinkgezelschappen en onmatige weelde, maar God geheel vergeten, en Zijn genade en zegen niet zonder grote aanstoot begraven? Maar daarentegen betuigt God metterdaad dat Hij de Bewerker van alle weldaden is, hetzij Hij die met goedgeoede hand schenkt, hetzij met straffende terughoudt.

Daarom is het gepast dat ouders door dit voorbeeld ten zeerste bewogen worden, dat Elkana deelgenoot gemaakt van de Goddelijke weldadigheid, neervalt en bidt dat de Heere toch Zijn Woord volbrengt.

Laten de ouders voorts niet vrezen de kinderen die zó aan de genade en de zegen van God bevolen zijn, Hem op te dragen en door voortdurende gebeden erop aandringen, dat Hij Zijn begonnen gaven in hen moge volbrengen, - en het is zeker dat de Heere Zich bij hun gebeden welwillend zal bewijzen, en door de zaak zelf zal tonen, dat Hem niets gevraagd wordt dat niet verkregen wordt. Er zullen intussen wel vele moeilijkheden voorkomen, - maar die heel gemakkelijk door ijver en nauwlettendheid overwonnen zullen worden.

Doch als iets anders uitgevallen is, - laat ieder het zichzelf toerekenen, doordat hij te traag of anders dan het behoorde gebeden heeft; en laat hij voortaan de traagheid door aanhouden in de gebeden vergoeden. En tot zover dan over deze zaak.

Hierna volgt echter dat het gespeende kind door de ouders is aangebracht, *met drie jonge runderen voor zijn voeding, met een efa meel en een zak wijn*, - hetgeen ieder jaar gedaan is naar wij hierna zullen zien.

Dit is dus niet gelijk geweest aan een gelofte van de papisten, die hun kinderen naar kloosters zenden en tot de godsdienst verbinden. Want, bijvoorbeeld, hij die veel dochters heeft wordt gevraagd bij het uitbesteden van hen te veel de kracht van het geld aan te wenden, en daarom denkt hij er over hen naar verschillende kloosters te brengen, om de ene tot deze, de andere tot die godsdienst te verbinden; maar als het jongens geweest zijn, wordt de éne wel tot abt bestemd, de ander tot monnik, nog een ander tot priester en geestelijke, om op deze wijze voor hen op zijn best en afdoende te voorzien, en zij met vette praebenden (tractementen) en inkomsten voorzien, zich tegoed te doen.

Wat een grote veinzerij, vraag ik u toch, - godsdienst te veinzen door het wijden en toezeggen van kinderen aan God, en toch een schandelijke heiligschennis toe te laten? Het vermogen van armen en behoeftigen te verslinden? Kerkelijke inkomsten op te stapelen? Te pochen dat een kruis (crucifix) genoeg is om die allen te voeden?

Maar let eens op de godsdienst: Zij zijn niet uit de wereld, zeggen zij.

Ja zeker, niet uit de wereld maar uit de *onderwereld*. Want wie weet niet hoe vol de kloosters zijn van schandelijke en vuile lusten? Wie weet niet dat daarin niets anders

dan ontwijding (profanatie) van de ware religie gehoord wordt?

Wij zien echter een tegenovergesteld voorbeeld in Elkana en Anna, die wat voor de voeding van het kind nodig is meebrengen, en er jaarlijks in voorzien, om Eli de priester niet met enige uitgave te bezwaren, terwijl zij toch van alle ouderlijke macht afstand hadden gedaan, en hun zoon gegeven en gewijd hadden om de priester te bedienen. Zó is hun gelofte wettig ingericht. Uitdrukkelijk wordt echter gezegd dat de jongen nog een jongen was, dat is jeugdig en zwak. Waaruit wij zien dat Anna allermint heeft uitgesteld, gelijk meermalen vele, een weinig ongeschikte en teerhartige moeders, plegen te doen, wanneer het gaat om het onderrichten der kinderen; nooit is hun de tijd rijp genoeg om de school te bezoeken; zij wendden de zwakheid en de jeugdige leeftijd voor; zij willen dat een beetje les als speelsgewijs voldoende is, en dus menen zij dat het met een klein zuchtje voorbij is.

Vandaar veler ondergang. Want er wordt ook niet de nodige zorg aan besteed; het minder belangrijke krijgt de voorrang boven het meer uitnemende, het lichaam namelijk boven de ziel, genoegen en vermaak boven onderricht en ontwikkeling, die toch bij hen veel meer op prijs gesteld moesten worden dan al net andere. Zó doet Anna niet, van wie uitdrukkelijk gezegd wordt dat zij een zoon niet van vijf of zes jaar, maar nog een jongetje en pas gespeend gebracht heeft, en aan de zorg van de priester overgegeven, dat zij van het moederlijk gezag afstand gedaan heeft, om wat zij aan God beloofd en toegewijd had te offeren.

Daarom wanneer zij vrijwillig voor de kinderlijke aantrekkelijkheden niet uitstellend, er zich van berooft, om het aan God toegewijde aan te bieden, toont zij genoeg dat zij dit niet haars ondanks, en ook niet treurend doet, maar ook al heeft zij het kind een tijd lang thuis gehouden om het te spenen, toch de geschikte tijd heeft afgewacht om de gelofte aan God volledig te betalen.

Voorts wat betreft dat van hen gezegd wordt dat zij de jongen naar Eli gebracht hebben en dat Anna tot hem gezegd heeft: *Mijn heer, uw ziel leeft, ik ben die vrouw die hier bij u stond om den Heere te bidden; ik smeekte om dit kind, en de Heere heeft mij mijn bede verleend die ik van Hem bad, - waarom ik hem ook toebereid aan den Heere teruggeef al de dagen die bij er zal zijn; hij is toebereid voor den Heere, -* moet eerst dat woord overwogen worden: *Mijn heer.*

Wij moeten er echter niet breed over handelen, of de hogepriester die titel werd toegekend, doch er slechts acht op geven dat dit in de Hebreeuwse taal gebruikelijk is geweest; En wij zien dat er volken en landstreken zijn die in zulke eervolle aanspraken beleefder en uitgebreider zijn dan andere; daarom moeten wij niet menen dat hier door eierzucht een weinig gezondigd is, - ik voor mij ben van mening dat dit toegeschreven moet worden aan de vaderlandse gewoonte, en dat dit een heel eenvoudige begroeting is, - dat de Joden zowel hen die met enige waardigheid onder hen bekleed waren als ook onbekenden deze eer aandeden, namelijk door ze als heer aan te spreken.

Het voornaamste stuk van deze geschiedenis is echter nog over om te overwegen: *dat Anna de jongen gebracht heeft, die God haar gegeven had.*

Met welke woorden zij opnieuw hetzelfde wat wij hierboven gezegd hebben, toen zij hem Samuël genoemd heeft, betuigd heeft. Want openlijk betuigt zij dat haar gebeddoor God verhoord is; want zij zegt niet alleen maar dat haar een kind gegeven is, maar door haar gebeden gegeven; allermint zeker alsof zij dat aan de verdiensten van haar bidden toeschrijft, maar niet onwetend dat God ze; het geloof van de Zijnen op de proef wil stellen, en dat de toegang tot Hem voor hun gebeden openstaat, om de Zijnen er meer van te verzekeren, dat Hij waarlijk hen die Hem aanroepen zal

verhoren.

Hetgeen zij ook nog meer bevestigt terwijl zij tot Eli zegt: *Uw ziel leeft*. Men moet toch niet menen dat zij bij de ziel van Eli gezworen heeft, wat geheel afgodisch zijn zou. Want het is niet geoorloofd bij de naam van een ander dan van God te zweren. Daarom betuigen wij wanneer wij bij Gods Naam zweren, dat Hij onze Rechter is, voor Wiens rechterstoel te zijner tijd allen gesteld moeten worden.

Derhalve heeft Anna allerminst op een sterveling willen overbrengen wat aan de levende God eigen is, maar zij maakt gebruik van een verzekering waarvan de kracht zeer verschillend is, vaneen eed. Wanneer er bij iemands leven gezworen wordt, is het juist hierdoor dat het tot getuige genomen wordt, een duidelijke betuiging dat het voor degene die zweert aller-kostbaarst is.

Als Anna bij het leven van God gezworen had, zou zij betuigd hebben dat Gods leven zó, dat is: eeuwig is, en haar dierbaar is. Maar wanneer zij het leven van Eli tot getuige van haar zeggen maakt, toont zij zó met welk een grote eerbied zij Eli, als priester van de levende God, eert. En het is toch de ware en eenvoudige zin van deze plaats, waarop nauwlettend acht genomen moet worden, om die niet tot lichtvaardige en ijdele eden te trekken, onbedacht de Naam van God zonder aanleiding misbruikend; want wie geschapen dingen met de majesteit van God vermengt, die moet haar noodzakelijkerwijs teniet doen. Daarom moet voor God alleen bewaard worden wat Hem alleen eigen is, als aan iemand die geen deelgenoot duldt. En dienvolgens moeten wij weten dat men zich van alle vorm van eed onthouden moet, als de vermelding van geschapen dingen er bij gekomen is, - om de schepselen niet in evenzoveel afgoden te veranderen.

Voorts wijdt Anna haar zoon zó aan God, dat zij zegt *dat hij al de dagen die hij er zijn zal aan den Heere gegeven is*.

De Hebreeuwse heilige Schrift gebruikt een woord dat zowel bidden als geven betekent, en zeker beide tegelijk omvat, èn dat het kind door God gegeven is, èn door gebeden en gelofte verkregen; hetgeen niet zo geschikt door een ander taaleigen weergegeven kan worden; de zin is echter duidelijk genoeg, namelijk dat zij het door gebeden van God verkregen kind aan Hem geeft, wijdt. Zij heeft dus deze mening aangaande de zoon opgevat, dat het gebeuren zou dat hij het heiligdom voor altijd zou dienen. Er moet echter geen moeilijkheid in dit woord voortdurend gezocht worden, daar het namelijk te verstaan is van de bediening en de leeftijd van hem die aan God gewijd wordt, doch niet zoals de Joden het meermalen uitleggen van een eeuw, dat is honderd jaren, of van vijftig jaren, welke tijd de Levieten tot rust is voorgeschreven; Anna heeft eenvoudig die aan God geofferde gave voor altijd gewijd, en van alle moederlijk recht afstand gedaan, om voor altijd, te weten, heel de loop van zijn leven, het altaar Gods te dienen.

Waaruit men weer kan zien dat Anna weliswaar verlangend was naar nakroost, maar haar gemak niet nastreefde, maar alleen dit gewenst heeft, dat de onvruchtbaarheid haar niet langer tot smaad aangewend zou worden, hetgeen door de andere vrouw van Elkana gewoonlijk gedaan werd naar wij boven onderwezen hebben.

Verder dat zij de gave door God toegebracht met zulk een gemoed ontvangen heeft, dat zij eigener beweging van alle moederlijk gezag afstand gedaan heeft, dat de moeders meestal, voornamelijk als zij ouder worden, van hun kinderen eisen, om de kinderen als een staf voor de ouderdom te gebruiken.

Anna vermeldt hier niets dergelijks over zichzelf; maar met vergeten van haar eigen voordeel brengt zij God alle ere toe, van oordeel dat er met haar goed genoeg

gehandeld wordt, als God maar verheerlijkt wordt. En het is zeker billijk al het onze aan God af te staan, wat het ten slotte ook is, ook al is er hier een bijzondere reden.

Voorts wordt van hen gezegd *dat zij geofferd en aangebeden hebben voor het aangezicht van God, met het slachten van een jong rund naar de gelofte.*

Wat van het aanbidden voor het aangezicht des Heeren gezegd wordt, toont dat de offers slechts aanhangsels geweest zijn van de verering die God moet worden toegebracht. En het woord voor aanbidding dat er aan toegevoegd wordt toont het gebruik van het bidden tot God bij de Joden, die voorover gebogen ter aarde God aanbaden. Anna is dus op de knieën neergebogen een smekeling voor God geworden. Het is wel waar dat de dienst van God geestelijk is; maar niettemin past het de gelovigen God niet minder met de lichamen dan met de zielen te vereren. En wij naderen zeker nauwelijks tot God om te smeken zonder dat de tong en de handen ook tegelijk bewogen worden, en met de ziel mededoen.

Weg dus met die fanatieken, die veinzen dat zij grote zuchten uit de borst slaken, en dat die boven de wolken verheven worden, - en toch beweren dat het opheffen van de handen voor de gebeden niet nodig is.

Ja, zij tonen hun dwaasheid. Want als er iets van geloof in hen was, is het zeker dat dezelfde het verlangen om God te aanbidden ook voor de mensen openlijk aan de dag zouden leggen. Daarom is het een soort van verachten van God, deze hulpmiddelen als eerste oefeningen die voor kinderen passen, te verwerpen.

Laten wij er acht op geven: Het aanbidden van God is een openlijke belijdenis van de gelovigen, waardoor zij betuigen dat zij zich aan God onderwerpen en Hem alles dank weten, van welke zaak de offers kentekenen en bevestiging geweest zijn.

De tegenwoordigheid van God echter of Zijn aangezicht moet niet anders verstaan worden, dan de kracht van God en de bijzondere gunst, die Hij op deze of gene plaats openbaar gemaakt heeft, - zoals wanneer Hij gewild heeft dat Zijn wet in de ark ingesloten werd, wanneer Hij bij de ark het verzoeningsmiddel gevoegd heeft, en beloofd heeft dat Hij daar tegenwoordig zijn zal voor degenen die Hem zoeken, gelijk de Schrift dikwijls zegt, - moet men in het minst niet denken dat God in die dingen ingesloten is geweest, - maar dat de Schrift zó met ons stamelt;- en dat God Zich bij de bevassing van Zijn volk heeft aangepast, opdat het zich geen andere goden zou zoeken, Zijn tegenwoordigheid aan Zijn ark, om zo te zeggen, bijzonder (privatim) verbonden heeft, en wel omdat wij aards zijn; zo ondersteunt God onze zwakheid, - en daarom heeft Hij deze plechtigheden en verering bij Zijn ark ingesteld.

Maar laten wij smekelingen gemaakt voor Gods Majesteit, de oneindig vele zonden waarmede wij niet ophouden Zijn toorn tegen ons uit te dagen erkennende, Hem bidden dat wij dagelijks meer vorderingen maken bij het horen van Zijn Woord, en ons zó aan Hem toewijden, en voor Zijn dienst beijveren, dat wij waarlijk tot Zijn volk gerekend worden; en dat Hij wederom ons zó beveiligt en beschermt, dat wij nooit vergaan, daar Hij ons namelijk Zich tot een eigen volk voor zulk een hoge prijs bevrijd heeft.

Moge Hij onze wensen zó besturen dat wij zonder schijn en geveinsdheid ons beijveren voor de verbreiding van Zijn Naam en roem; moge Hij ons gezuiverd van alle onreinheden van deze wereld met Zijn gerechtigheid bekleden, dat wij de heiligheid zó dagelijks bevorderend, langzamerhand nader tot Hem komen, totdat wij in die hoogste en eeuwige volkomenheid opgenomen worden. Amen.

**DE VIJFDE LEERREDE.
I SAMUEL 2: 1 - 3.**

1. En Anna bad en zeide: Mijn hart is opgesprongen in den Heere, en mijn hoorn is verhoogd in den Heere; mijn mond is wijd opengedaan over mijn vijanden, - omdat ik verheugd ben in Uw heil.

2. Er is geen heilige gelijk de Heere; en er is geen ander buiten U, en er is geen sterke gelijk onze God. 3. Wilt het spreken van hoge dingen niet roemend vermenigvuldigen; laten de oude dingen van uw mond terugwijken; omdat de Heere een God van wetenschappen is, en voor Hem worden de gedachten gereed gemaakt.

(Vertaling van Calvijn).

Bij de eerste aanblik kan het de beschouwer toeschijnen dat Anna de van God ontvangen weldaad in het ontvangen van nakroost teveel verkondigt. Want ofschoon geen door God gegeven weldaad gering geacht moet worden, ook al is die heel klein, omdat het een getuigenis is van de vaderlijke liefde van God jegens ons, - zijn er toch zekere trappen van weldaden en van dankbetuigingen. Zoals, wanneer God ons bijvoorbeeld uit een zeer groot gevaar weggerukt heeft, wij zulk een weldaad veel meer zullen verheerlijken, dan wanneer Hij ons met een voortdurende reeks van Zijn gunstbewijzen achtervolgt. Daarom komen bij de heiligen wanneer over bijzondere en gedenkwaardige weldaden dankzeggingen gedaan moeten worden dikwijls deze spreekwijzen voor: Verheerlijkt God met nieuwe gezangen, dat is met uitnemende en niet gebruikelijke. David betuigt dat hij dit gedaan heeft wanneer hij door God op een bijzondere manier bevrijd is. Wanneer wij God dus dank toebrengen moeten wij altijd rekening houden met het onderwerp. Maar zie nu deze vrouw, die weliswaar een grote weldaad verkregen heeft, toen zij van onvruchtbaar kinderen voortbrengend en vruchtbaar gemaakt is, - maar was het nu zulk een grote weldaad, dat haar een kind geboren is, dat zij het met zulke grote lofzeggingen verhief en verkondigde? Wel zeker; want men moet er acht op geven, dat de weldaden van God jegens ons van dien aard zijn, dat zelfs de geringste ons moeten wegrukken in bewondering van Hem en het verkondigen daarvan; hoewel er niets tegen is dat wij bij ten zeerste Goddelijke en bewonderenswaardige werken een grotere zielsvreugde met dankzegging betuigen; en dat wij wanneer wij Zijn goedheid door een opvallende daad hebben ondervonden, die ook met vuriger gebeden erkennen.

Zoals, bijvoorbeeld, wanneer iemand door een ernstig voorval, namelijk een ziekte of een andere ramp gedrukt, door God in de vorige gezondheid hersteld wordt, hij zeker zijn dankbaar gemoed door een bijzondere dankzegging behoort te betuigen, doch zó dat hij deze weldaad met de andere verbindt, en een zekere vergelijking daarvan instelt, met deze woorden: *Heere God almachtig, wie verwondert er zich over dat Gij jegens mij ellendig mensje, die niets anders ben dan stof en as, zó barmhartig, zó weldadig zijt, daar er voor degenen die de hemel en de aarde aanzien, ja de geringste en meest verachtelijke door U geschapen dingen beschouwen, zich zoveel getuigenissen aanbieden van Uw onbegrijpelijke kracht en barmhartigheid en onmetelijke goedheid jegens die dingen?*

En met deze trappen past het ons Gods weldaden te erkennen en te verkondigen, om niet buiten onszelf te gaan. Als God Zich over mij ontfermend, mij uit het een of andere grote gevaar weggerukt heeft, dan zal ik dat zeker met recht verkondigen, ja door deze weldaad word ik als met de hand geleid tot een andere grotere, om God

weer zó aan te spreken: *O mijn God: Hoe groot zijn Uw weldaden jegens mij, die Gij niet slechts in dit lichamelijke leven gelijk een vader een zoon onderhoudt, maar over wiens ziel gij u ook ontfermd hebt, en hem uit de diepten van de hel uitgerukt, in vrijheid gesteld hebt.*

Want hoe groot is de waardigheid en uitnemendheid van dat hemelse leven ons door de Zoon toegebracht, welk een heerlijkheid die ook zelfs veel groter is dan de glorie en de majesteit van de engelen? Want ook zelfs de engelen zijn niet geschikt om de majesteit van God te aanschouwen, tenzij dan door de verdienste en de weldaad van onze Heere Jezus Christus. *Toch hebt Gij mij, Heere God niet versmaad om bij te schrijven bij het getal van Uw erfgenamen en kinderen.*

Dit is dus het nut van deze leer die wij op deze plaats leren: dat wij de afzonderlijke weldaden van God jegens ons zó overwegen, dat wij Hem de verschuldigde dank toebrengen, en Zijn goedheid, kracht, macht en gerechtigheid met de verdiende lof verheffen.

Anna verkondigt dus in dit lied de grote daden van God zó, dat zij zich verheugt over de van God ontvangen zoon, en God voor zulk een grote weldaad dank toebrengt. Voorts moet wat hier gezegd wordt dat Anna gebeden heeft, en Gods genade verkondigd, niet zó verstaan worden, alsof zij door gebeden iets van God gevraagd heeft, - (hoewel sommigen dit woord op de vorige gebeden van Anna betrekken, en willen dat die onder dit éne woord begrepen zijn) maar men moet zeggen dat de dankzegging door het woord gebed wordt aangeduid.

Laten wij overgaan tot de woorden van het lied zelf: *Mijn hart, zegt zij, is opgesprongen in den Heere*, enz. Hier wordt melding gemaakt van een dubbele vreugde. Want wanneer zij zegt dat haar hart verheven is, is het allermint twijfelachtig dat zij terugziet op de bijzondere gunst van God, waarmee Hij haar beden had toegestaan. Wanneer zij verder opnieuw zegt dat zij verheugd is, - op die vreugde waardoor haar rouw en droefheid opgeheven was. Maar dit zal al te duister schijnen als het niet duidelijker uitgelegd wordt. Daarom moet men weten dat wij, ook al worden wij van alle kanten door vele zwarigheden en smarten als overstelpt, toch altijd blijde behoren te zijn.

Om deze reden beveelt Paulus de Filippenzen zich altijd in den Heere te verblijden. Maar toentertijd werd de kerk door zeer vele vervolgingen geplaagd: Paulus werd in boeien gehouden, de arme gelovigen verkeerden als schapen tussen de muilen van de wolven; in de ingewanden van de kerk zelf werden veel zaden van kwaad gevoed, en door al die dingen had het gemoed van de gelovigen ze, ontsteld kunnen worden, dat het geheel ontrouw werd. Want harteled en grote droefheid werpen de mens geheel terneer, en brengen hem tot gevoelloosheid.

Daarom moet onder deze moeilijkheden die droefheid door geestelijke vreugde overwonnen worden, opdat welke voorvallen ook, en welke stormen en onheilen ook overvallen, door het woeden van de wereld en satan, wij toch onverschrokken en ongeschokt staande blijven.

Daarom hoewel er vele oorzaken van smart en droefheid ons wel omgeven, deze toch gelenigd en verzacht behoren te worden, en des te vuriger moet God aangeroepen worden, en Zijn beloften in de herinnering teruggeroepen, opdat door hoe groter onheilen wij aangevallen worden, wij des te meer in Zijn vaderlijke gunst jegens ons rusten; en er ons van verzekerd houden dat er niets zó heftig is dat wij erdoor ontredderd kunnen worden, getuige de apostel in het 8e hoofdstuk van de Romeinen: dat er geen Overheid en geen macht zo verheven is, die ons van de liefde van God, die er is in Christus Jezus onze Heere, scheiden kan.

En dit is die vreugde waarmee Anna zegt dat zij verblijd is, niet alleen daarom dat zij door ervaring geleerd heeft dat God Zich over haar ontfermd heeft, maar allermeeft omdat daar zij tevoren als een waardeloze slavin geacht werd, en aan de verachting en willekeur van allen blootgesteld was, - zich toch van Zijn genade afhankelijk zich met het Goddelijk Woord vertroost heeft. Wij hebben dus twee soorten van Christelijke vreugde en blijdschap, de éne steunend op het enkele en eenvoudige Woord van God, de andere echter ook bevestigd door de ondervinding, van de Goddelijke en Vaderlijke welwillendheid.

Er volgt: *Mijn hoorn is verhoogd in den Heere; mijn mond is wijd open gedaan over mijn vijanden, omdat ik verheugd ben in Uw heil.*

Met welke woorden Anna de oorzaak leert van de vreugde die haar aangebracht is, daardoor dat de hoorn verhoogd is, en zij weet dat deze vreugde te danken is aan de Heere, uit wiens goedheid die voortgevloeid is, waarop zij toont dat zij zich verlaten heeft. Want voordat God zelf in waarheid duidelijk gemaakt had, dat Hij Zich over dit vrouwtje wilde ontfermen, - wat scheen Anna anders te zullen doen dan haar leven doorbrengen in de grootste zielssmart? Maar het geduld heeft de misnoegdheid overwonnen, en ook al zag zij de uitweg uit de ellende nog niet, toch heeft zij zich door de hoop staande gehouden, en is verheugd geweest, al haar bekommernis in de schoot des Heeren werpend, alsof zij reeds verzekerd was van de waarheid van de uitkomst.

Want de onvruchtbaarheid was eertijds als een teken van de Goddelijke vervloeking, ook al kwam die niet minder voor bij de gelovigen dan bij de ongelovigen; want gelijk het aardse vermogen de goeden en de kwaden zonder onderscheid toekomen, - zo zijn ook de tegenspoeden hun gemeen.

Waarom Anna sprekend over deze bijzondere zegen van God, het daarbij ook op de overige weldaden van God toepast, waarmede Hij de Zijnen naar Zijn goedheid en milddadigheid pleegt te overladen. Hieruit moeten wij leren, dat als wij ware vreugde willen genieten, en begeren dat Gods weldaden waarlijk naar ons heengeleid worden, - als God ons soms vergeten schijnt te hebben, of Zijn aangezicht voor ons verborgen, zodat wij geen zichtbare uitwerkingen van Zijn goedheid gevoelen, - wij toch met vast vertrouwen Zijn beloften moeten verwachten. Want Hij is getrouw, en Hij zal nooit dulden dat wij door de gevaren overstelpt worden, zonder dat wij eindelijk een gelukkige uitkomst uit welke ellenden dan ook ondervinden.

Deze enige en ware vreugde is zich in den Heere verheugen; deze is nooit ijdel of tevergeefs; want nooit voedt God de gelovigen met een ijdele hoop. Ja ik zeg zelfs ook dat het allermeeft te verwonderen is als wij terwijl alles goed en voorspoedig gaat, dikwijls geen ware vreugde van God genieten, omdat wij natuurlijk niets van Hem verwachten, en de mond als gesloten houden, - terwijl daarentegen wanneer wij in de benauwdheid komen en door de grootste gevaren van alle zijden overstelpt worden, - dán met open mond tot God roepend, betere dingen van Hem verwachten. Wat doet God hier echter?

Want, vraag ik, met welke hindernissen en slagbomen sluiten wij de deur van Gods gunstbetoon jegens ons? Daarom moeten wij uit het voorbeeld van Anna leren, dat wij ons dán het meest moeten verheugen, wanneer alle dingen ten zeerste in verwarring zullen zijn; en ook al verschijnt er geen einde of uitkomst uit de ellenden, - wij moeten het Woord van God in de dikste duisternissen als een zeer heldere fakkel volgen, die tevoren verborgen dingen openbaar maakt; en tegen onze zwakheid moeten wij zó lang strijden, tot wij door God met voldoende krachten toegerust, dapper tegen alle

gevaren stand houden.

Voorts gebruikt de Schrift dat woord hoorn dikwijls voor kracht en sterkte. Anna zegt dus *dat haar hoorn verhoogd is*, zoals elders gezegd wordt *dat God de hoorn van Zijn koning verhoogd heeft*, dat is de kracht en de macht.

Daarom betuigt zij openlijk dat zij door God versterkt is, - alsof zij zegt dat haar zulk een grote weldaad van God niet geworden is, dan doordat zij hoopte en geduldig verwachtte dat de Goddelijke gunst eindelijk eenmaal komen zou. Het woord is waard dat wij er nauwlettend acht op geven, daar wij zien dat de ellendige stervelingen toch meestal op hun eigen deugd en kracht roemen, en zelfs al te zeer ontaarden.

Maar de vaste en blijvende vreugde moet door ons gezocht worden, die geen enkele storm verstoort. Want ge ziet weliswaar dat velen zich verblijden, maar met nietigheden. Zó zien wij de rijken met hun schatten, de dronkenen met hun buik zich verblijden.

Maar o wat is het een beklagenswaardige vreugde, die zonder de Heere gezocht wordt; die zal zeker lang stand houden Hetzelfde zij het oordeel over hen die zich in hun eigen krachten en fortuin verheugen; want door het rechtvaardig oordeel van God zullen zij in droefenis en rouw gelaten worden; gelijk onze Heere Jezus Christus zelf ons waarschuwt. Ja het is zelfs een groot getuigenis van aanmatiging, als wij in onszelf of onze bedrijvigheid stof tot vreugde zoeken, die ten slotte anders niet dan de rechtvaardige verwarring van de onbezonnenheid en de straf van de aanmatiging voortbrengt.

Daarom moeten wij uit deze plaats onthouden, dat wij allermint ooit moeten betwijfelen dat God ons niet verblijdt en ons alle noodzakelijke dingen doet toekomen, als wij maar tot Hem de toevlucht nemend geduldig Zijn genade verwachten, en in de moeilijkheden onze enige toevlucht en hulp erkennen.

Anna voegt er bij *dat haar mond wijd opengedaan is over haar vijanden, blijkbaar omdat zij tevoren bespot, gedwongen werd haar smart door zwijgen te onderdrukken.*

Zó zien wij dat David in Ps. 39 over zichzelf spreekt, wanneer hij zegt dat hij toen de goddelozen heersten geheel gezwegen heeft. En deze leer is waard dat men er bijzonder acht op geeft, waaruit wij leren dat terwijl de goddelozen bloeien en triomferen, wij de sleutels van de mond, zoals de profeet zegt, moeten bewaren, en totdat God ons de mond opent in stilheid en geduld afwachten. Als velen deze leer in praktijk brachten, zou de lucht in ieder geval niet weerklinken van zoveel lasterlijke en verschrikkelijke woorden, die schandelijke mensen al te heftig door hun hartstochten verbitterd uitbraken, als hun niet alles naar zin en lust geslaagd is.

Laten wij daarentegen echter, daar wij zullen zien dat de roekelozen van hoogmoed opgezwollen zijn, en ons met hun voeten vertrappen, en met schimp en smaad bezwaren, leren het stilzwijgen te bewaren, zolang totdat God ons tegen hun trots versterkt, verheuging schenkt, en de ware vreugde genieten doet. Om deze reden zegt Anna dat haar mond wijd opengedaan is door den Heere over haar tegenstanders, - want het heeft haar aanleiding en stof tot dankzegging gegeven, - en zó is alle smaad van haar weggenomen. Intussen echter is het allermint twijfelachtig dat zij zich geduldig in stilheid ingehouden heeft, omdat God haar op deze wijze heeft willen oefenen en nederigheid leren.

Laten wij overgaan tot het volgende: *Er is geen heilige*, zegt zij, *gelijk de Heere*, - *en er is geen sterke zoals onze God.*

Met welke woorden zij kentekent dat zij die zelfs heel weinig van God afwijken, niets dan bedriegerijen en listen en ijdelheid thuisbrengen; daarentegen die God alleen aanhangen niets begeren, dat zij niet deelachtig kunnen worden. Want in dat woord heilig omvat Anna al deze dingen.

Zo bijvoorbeeld, wanneer wij smekelingen voor God geworden van Hem vragen dat de dingen die wij nodig hebben ons verschaft worden, betuigen wij zó dat wij Hem erkennen als de bron van alle wijsheid, goedheid en gerechtigheid. Daarom is God dán heilig, wanneer wij Hem leren erkennen gelijk Hij is, en Hem niet in een afgod omvormen, maar Hem toekennen wat Hem alleen eigen is, van alle overige geschapen dingen Zijn majesteit afscheidend, Hem de verschuldigde eer toebrengen, niet alleen omdat Hij door Zijn heerschappij alles regeert en bestuurt, maar allermeeft omdat Hij de goddelozen de verdiende straffen toedient, en over Zijn gelovigen Zich ontfermend, ze bevrijdt.

Op zulk een wijze wordt God hier heilig genoemd. Uit dit woord echter is een bijzondere lering af te leiden. Want wanneer wij de kracht van God verduisteren, ontheiligen wij Zijn heiligheid. Want het is een kennelijke ontheiliging, wanneer wij God van Zijn gezag beroven. Maar het zou veel beter zijn dat de gehele wereld onderging, dan God zó te bespotten. En toch hoeveel zijn wij daarvan af? Want als Hij Zich aan ons openbaart, en wij Hem niet erkennen zoals Hij is; wanneer Hij ons geloof en onze gehoorzaamheid op de proef stelt, en wij ons vertrouwen niet op Hem stellen, en, in moeilijkheden de toevlucht niet tot Hem nemen door gebeden; wanneer wij vervolgens door Hem gekastijd, ons aan Hem niet onderwerpen, wordt dan soms niet met recht van ons gezegd dat wij Zijn majesteit ontheiligen?

En nog veel meer wanneer wij tot verachting voortschrijden en godslasterlijke woorden oprispen dat Hij tevergeefs aangeroepen wordt, en tenslotte tevergeefs de hoop op Hem gesteld wordt? Zie eens op welke wijzen ellendige stervelingen schuldig worden aan ontheiliging en bezoedeling van de Goddelijke majesteit, - door aan God niet toe te kennen wat Zijn majesteit vereist.

Daarom moeten wij er ons met des te meer zorg en nauwlettendheid op toeleggen, dat wanneer wij over God spreken, wij Hem tevens ook heiligen, en niets over Hem onbedacht denken als over een sterfelijke zaak, maar laten wij, Zijn Goddelijkheid erende en vrezende, leren van Hem alleen die alle heerschappij en zelfregerend bestuur bezit, zó afhankelijk te zijn, dat wij op Hem alleen al onze hoop stellen, en tot Hem alleen de toevlucht nemen, als de bron en oorsprong van alle goed, zeker overtuigd dat wij in Hem alles wat ons nodig zal zijn zullen vinden.

Op deze wijze voegt het ons God te heiligen; en bovendien zijn hierheen alleen al onze wensen te richten opdat Zijn Naam altijd geheiligd zij, wetende dat wanneer wij in het gebed des Heeren vragen dat de Naam van God geheiligd wordt, dit een openlijke betuiging is die op onszelf zal neerkomen, als wij met woorden vragend dat de Naam van God geheiligd wordt, daarna met onze daden die ontheiligen en besmetten.

Voorts wanneer zij zegt *dat niemand heilig is gelijk de Heere*, doet zij dat uit bewondering voor de Goddelijke majesteit. Welk voorbeeld ons hier ter navolging wordt voorgesteld, om wanneer wij de oneindige macht, gerechtigheid en rechtschapenheid van God overdacht zullen hebben, in onszelf bewogen worden, en dit in onze geest overleggen: Wat zullen wij doen Heere, daar wij zelfs niet het duizendste deel van Uw deugden met de geest nakomen, hoe zullen wij ze dan naar waarde vereren?

Wij moeten dus buiten onszelf uitgaan, en boven heel de aardbol uitgevoerd worden,

wanneer wij van God enige melding moeten maken, of ook wanneer wij met Hem gemeenschap moeten hebben. In welke zaak wij David hebben als een voorbeeld om na te volgen, wanneer hij zegt: Heere hoezeer zijn Uw werken te bewonderen, zodat zij niet uitgesproken en verhaald kunnen worden, - niettemin begint hij daarvan te verhalen.

Maar die twee dingen zullen schijnen onderling tegenstrijdig te zijn, tenzij wij het verstaan dat David wel naar zijn mate en bevatting vertellen zal wat hij van de Goddelijke werken zal kunnen, maar dat dit niets is vergeleken bij hun uitnemendheid en grootheid. Want de menselijke geest is te grof en te ruw om de majesteit van de Goddelijke werken na te komen.

Maar dit is de zin van de woorden van Anna, *dat er niets heilig is dan de Heere*.

Vervolgens toont zij dat er in de mensen geen kracht is tenzij die van God voortvloeit, wanneer zij bij het bovenstaande dit bijvoegt: *Dat er geen krachtige is zoals onze God*. En hierheen moeten wij de toevlucht nemen wanneer wij van God genade en begunstiging verwachten; deze kracht en sterkte van God, zeg ik, moet tegenover alle verzoeken gesteld worden. Dit zijn de grootste verzoeken waarmee satan ons aanvalt, dat terwijl hij de vreselijke en verschrikkelijke aanblik van de menselijke zaken voorwerpt, hij ons zó terneerslaat dat wij de moed geheel verliezen. Als er soms een menigte van vijanden tegen ons opgestaan is, brengt satan ons hun kracht en macht, aantal, hulpmiddelen, oorlogstuig, bolwerken, strijdwagens en vele dergelijke onder het oog. Door deze schrikbeelden worden wij bij hun eerste aanblik terneer geworpen, als wij daarop alleen het oog vestigen.

Voorts als wij ook in enige ziekte vallen, o in welke zuchten en in welke klachten breken wij uit, - o hoe misnoegd morren wij tegen God, en kennen Hem de macht niet toe die Hem eigen is?

Daarom spreekt Anna uitdrukkelijk van Gods sterkte, en niet tevreden God of eeuwige Heere te zeggen, voegt zij er bij: *Onze God*, hetgeen woorden van groot gewicht zijn.

Want dikwijls ziet ge wel dat de ongelovigen Gods macht gevoelen, - maar wat werkt dit voelen anders uit, dan dat het hun nog meer tegen God opzet, omdat zij Hem niet als de ware God erkennen? En dit is de reden waarom Anna Hem de sterke God en haar God noemt, omdat door deze macht en kracht ons geloof versterkt moet worden, daar Hij die toch in onze moeilijkheden en benauwdheden laat blijken. Dus wanneer God Zijn macht om de Zijnen te beschermen ten toon spreidt, kom aan laten wij die als een zeer sterk schild tegenover alle aanvallen en verzoeken van satan krachtig opheffen.

Doorgaande noemt Anna *de Heere de God van de wetenschappen*, met welke woorden zij aanduidt dat de stervelingen niets met hun bedrog en listen vorderen, allermeest misleid worden wanneer zij menen dat zij hun wens verkregen hebben. Want God is de God van de wetenschappen.

Men moet echter niet menen dat Anna hier onder de naam van wetenschap de "vrije kunsten" die in de academiën onderwezen worden verstaat, maar de raadslagen en het beleid eigen aan het bestuur, - en betuigt dat er God niets ontbreekt voor de regeling van deze wereld; alsof zij zeide dat het voorzien van God op alle dingen betrekking heeft, en omdat zij dat niet met één woord geschikt genoeg uitdrukken kon, en wij niet genoeg overleggen gelijk het behoort, - zegt zij dat God is de God van de kennis of van de wetenschappen.

Hier moet men er zeker nauwkeurig acht op geven, dat wat aan God toegeschreven

wordt, Hem zo eigen is dat het voor de mensen niet past, - waarom ieder die meende dat de kennis van de wetenschappen van de mensen zelf afkwam, - zelfs evenzoveel aan het gezag van God onttrokken heeft, omdat God de enige bron en oorsprong is van alle wetenschap.

Daarom, welk deeltje van deze wetenschap God ons ingedruppeld heeft, en daarvan deelgenoten gemaakt heeft, - toch moeten wij deze eer aan Hem weten af te dragen, als Bewerker van alle wijsheid en volkomenheid, - ja laat Hij als alleen wijs erkend worden, gelijk Paulus spreekt in 1 Tim. 1: 17.

En het is duidelijk genoeg dat dit de bedoeling van Anna is, om op deze wijze de dwaze mening van de mensen te bespotten, die zichzelf de grootste wijsheid en verstandigheid aanmatigen, en met deze woorden God als 't ware bespotten: Ben ik soms niet sterk van verstand en oordeel?

Maar kom toch, ellendeling, van wie hebt gij het oordeel gekregen, en wie zal voor u bewaren wat gij van elders ontvangen hebt?

Derhalve zondigen de stervelingen zó op dubbele wijze, ten eerste wanneer zij de aan God verschuldigde eer aan zichzelf trekken, vervolgens wanneer zij zich tot zulk een hoogmoed en overmoed verheffen door de waan van hun krachten, dat zij over het vonkje van kennis dat zij ontvangen hebben als over een altijddurende stroom pochen.

Wanneer Anna dus God de God van de wetenschappen noemt, toont zij dat de stervelingen het heel ver mis hebben wanneer zij zich zover laten gaan dat zij opgezwollen door de waan van wetenschap, grote dingen in beweging brengen, die God toch in een ogenblik verstroot en verijdeld aan de winden overgeeft.

Laten wij dus uit deze plaats leren, ten eerste als de krachten van ons gemoed gering geweest zijn, als smekelingen tot God te naderen, om die te vermeerderen en te versterken; vervolgens als wij sterk zijn door krachten, Dezelfde te bidden dat Hij niet toestaat dat wij door onze ondankbaarheid en aanmatiging van zulk een groot goed beroofd worden.

Ten slotte dat wij aan Zijn Woord onszelf en ons oordeel en verstand, en in het kort alles wat wij aan kracht ontvangen hebben altijd onderwerpen, - en ons ambt zó bedienen dat wij niet aanmatigend overmoedig worden en Zijn gaven geringschatten, alsof wij door einze krachten of beleid wat wij ondernemen zullen volbrengen; dat wij ons niet overmoedig aanmatigen, maar met alle bescheidenheid en matigheid de loop van ons leven naar het voorschrift van de geboden van God volbrengen, dat wij niet aan onze zin of lust plaats geven, om wat niet geoorloofd is te vereren.

Voortgaande zegt Anna: *dat de gedachten voor Hem gereed gemaakt worden*, welke plaats nogal duister is, en deswege ook verschillend uitgelegd wordt.

Want het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk tellen of wegen; soms betekent hetzelfde woord ook met verandering van slechts één letter *zeer goed*; vandaar komt het dat sommigen er deze zin uit halen: Dat de werken van God alle goed zijn samengesteld en geordend.

Welke zin weliswaar een goede lering bevat, dat God namelijk heel goed weet wat goed en nuttig is, en niets voor Hem verborgen is, en dat dus de standvastigheid van de dingen die Hij verordend heeft zodanig is dat niemand die veranderen kan. Maar als de echte betekenis van het woord vastgehouden wordt, schijnt er een passender zin aan ontlokt te worden; dat namelijk de werken van God noch ter zijde gesteld noch gewogen kunnen worden. Wanneer wij deze zin, die mij de meest passende toeschijnt, vasthouden, zal daaruit geen gering nut tot ons terugkomen. Want laten wij weten dat wanneer God dit of dat besluit er niemand is die dit hetzij vertragen of verhinderen

kan, - getuige de apostel Paulus en Jesaja de profeet, wanneer zij zeggen: Uw werken, Heere zijn bewonderenswaardig en onbegrijpelijk, wie zal zich daar tegen stellen? Zie eens hoe de gelovigen kunnen roemen tegen allerlei bewegingen en beraadslagingen, waarmede satan tegenwoordig heel de wereld aangrijpt. En dit zij de lering uit de zin van die woorden, dat de werken van God niet terzijde gesteld of beoordeeld kunnen worden. Schoon komen dus deze woorden van Anna met elkander overeen, en leggen elkander wederkerig uit, daar zij Hem de God van de kennis noemt, en dat Zijn werken niet gekend of gewogen kunnen worden.

Dat het menselijk verstand, namelijk de onmetelijkheid van de Goddelijke werken niet kan nagaan, en die stuk voor stuk kennen en beschrijven, - maar dat het genoeg is als het er een klein proefje van heeft, om daardoor tot bewondering daarvan weggerukt te worden. Dit zegt de profeet in Ps. 40 vers 6: *Wie kan de wonderlijke daden van God uiteenzetten.*

Opperbest komen zeker deze woorden van Anna overeen met die van David, ook al zijn die vele jaren later gesproken, dat God in al Zijn raadslagen aller-volmaaktst is, - en als wij dus dieper dan geoorloofd is zijn geheimen ondernemen na te speuren, zullen wij in een onpeilbare diepte neerzinken, en een doolhof binnengaan waar geen uitgang uit gegeven wordt. Want Gods werken zijn bewonderenswaardig, ja Hijzelf is de bron van alle wijsheid; een wijsheid, zeg ik, die alle menselijk begrip te boven gaat, ja veel meer waar de engelen zelfs tegen opzien.

Want wie wordt bij het overwegen van de afzonderlijke werken van God bij zichzelf niet overweldigd van verlegenheid, als hij hoopt dat hij ze met de geest zal nagaan? Die moeten toch door ons weliswaar overdacht worden, maar dit zal nooit zó volkomen zijn, dat wij de kennis van de bijzonderheden verkrijgen, - maar toch moeten wij weten dat deze ook, al worden ze door ons maar een klein weinig afgetast, een groot nut zullen aanbrengen; en dat God ons daaruit zeer veel stof om Hem te verheerlijken zal verschaffen, en om na afleggen van alle trotse verachting en aanmatiging, waardoor zeer veel opgezwollen stervelingen zich boven de engelen verheffen, met de grootste bescheidenheid en nederigheid van gemoed, Hem te aanbidden.

En hieruit is duidelijk, dat wanneer de Schrift van Gods wijsheid spreekt, en Hem de Alwetende noemt, niet alleen maar spreekt over de wijsheid die in God alleen aanwezig is (haeret), maar die zich in al Zijn werken openbaart. Wanneer er dus buiten de verwachting van de mensen iets voorvalt, of God Zijn macht laat zien, die wij toch niet genoeg begrijpen kunnen, - laten wij dan, gedachtig aan dit onderricht, die werken van God zo bewonderen, dat wij in alle Hem verheerlijken; en ook al gaat het al ons begrip en verwachten te boven, wat wij onder Zijn leiding ondernemen, zozeer zelfs dat wij niet weten vanwaar wij beginnen zullen, en geheel in den blinde tasten, - dit voor ons voldoende is als wij met sterk en aanhoudend geloof vastgehouden hebben dat Hij alleen alwijs is.

En daar Hij toch de God van de wetenschappen is, - laten wij leren bescheiden over onszelf denkend ons met onze voet te meten, en vrezen onze wijsheid met de Zijne te vergelijken, - maar laten wij op Zijn almacht steunend weten dat Hij al wat Hij beloofd heeft en wat Hij weet dat tot ons heil nodig is uitvoeren zal, en ten slotte ook boven denken alles voor ons volvoeren zal.

Kom aan dan broeders, laten wij smekelingen voor de majesteit van God de Allerhoogste geworden ons neerbuigen, en de zonden voor Hem belijdend bidden dat Hij ons door de kracht van Zijn Heilige Geest regeert, waardoor wij tot Hem niet

alleen naderen om vergeving af te bidden, maar in deze geest dat wij ons zo geheel door Hem laten regeren, om niet aan onszelf of onze ijdele meningen toegewijd te zijn, maar Hijzelf ons naar Zijn believen regeert, Zijn gaven toeleggende waarvan wij van nature geheel ontledigd zijn, en laten wij Hem voor het ontvangen hebben daarvan onsterfelijk dank toebrengen. Moge Hij ons intussen echter zó gelijkvormig maken aan Zijn wil, dat wij ons in werkelijkheid betonen in het getal van Zijn kinderen opgenomen te zijn, terwijl wij belijden dat Hij onze Vader is.

DE ZESDE LEERREDE.
I SAMUEL 2: 4 - 8.

4. De boog van de sterken is overwonnen, en de zwakken zijn aangegord met kracht. 5. De verzadigden verhuren hun arbeid voor brood, - maar de hongerigen zijn het niet meer; zozeer dat de onvruchtbare zeven baart en die veel kinderen had verslapt. 6. De Heere doet de dood aan en herstelt in leven; Hij zendt weg naar het graf en voert er uit op. 7. De Heere doet verarmen en maakt rijk; Hij drukt terneer, ook verheft Hij. 8. Hij haalt de geringe uit het stof; Hij verheft de behoeftige van de mesthoop, om hem te plaatsen bij de begaafden en te maken dat zij de stoel der ere bezitten; want van den Heere zijn de draaipunten der aarde, waarop Hij de bewoonbare wereld gesteld heeft. (Vertaling van Calvijn).

Al wat de heilige Schrift over de macht van God, de goedheid kracht, rechtvaardigheid en andere dergelijke Goddelijke deugden verkondigt, zou zeker maar weinig, ja bijna in het geheel geen nut voor ons aanbrengen, als het niet tot ons gebruik teruggebracht werd, en speciaal op ons toegepast werd. Want, bijvoorbeeld, wanneer God de allerhoogste, de allergrootste, de aller-rechtvaardigste genoemd wordt, vervliegt deze gedachte bijna in de lucht, als wij er geen kennis van dragen op welke wijze God Zijn rechtvaardigheid, macht en goedheid aan de mensen openbaart. Hier worden dus twee wijzen voorgesteld, waarin wij die als in een spiegel aanschouwen, namelijk Gods macht die daarin gelegen is dat Hij neerdrukt en opheft; neerdrukt, zeg ik, de brutalen en trotsen, en die zich tegen Hem verheffen; de arme en getroffen gelovigen echter, en die als 't ware reeds in liet stof neerliggen, opricht en verheft.

Daarom spreekt Anna hier in de eerste plaats uit, *dat de boog van de sterken overwonnen is, doch dat de zwakken met kracht omgord zijn.*

Waaruit te leren valt dat de stervelingen die zich overmoedig iets aanmatigen, zich op de manier van de reuzen (giganten) tegen God verheffen, maar dat het zulk een ongelijk treffen is dat de trotsen zelfs door een geblaas alleen verbrijzeld worden, en als een aarden vat verbroken worden. Dat daarentegen de gelovigen, in zulk een jammerstaat gebracht dat zij bijna ineen schijnen te storten, als zij tot God met vurige gebeden de toevlucht genomen hebben, door Zijn machtige hand opgericht en versterkt worden.

Daar ziet ge dus die twee manieren, die wij boven genoemd hebben, waaruit wat ik boven aangeroerd heb duidelijk wordt, namelijk dat wij de almacht van God, hetzij wij er van anderen iets over horen, hetzij wij het zelf in de heilige Schriften lezen, - zelf in ons moeten zien, om er niet van te dromen dat die werkeloos in de hemel is, zoals de Epicureëen gewoon zijn, daar zij zich, tenzij wij midden in het licht geheel in het duister gehuld zijn, door haar uitwerkingen genoeg laat zien.

Voorts dat hier gezegd wordt *dat de krachtige en sterke boogschutters met hun bogen te overwinnen en te verbreken zijn*, - moet niet zó verstaan worden, alsof de sterkte God mishagde, daar sterkte en kracht een gave van God is, en Hem de gaven die Hij de mensen schenkt niet mishagen, maar dat door deze woorden betuigd wordt dat Hij de enige Beschermmer en Bevrijder van de Zijnen is, en jegens hen milddadig en vrijgevig. Maar het gebeurt dikwijls dat velen wegens een ondankbaar hart van die goede dingen beroofd worden. Want, vraag ik u, hoe velen pochen en roemen op hun krachten? En onttrekken zó aan God de verschuldigde eer en roem? Vandaar komt het dat God door hen niet aangeropen wordt, ja door hen als tot een treffen wordt

uitgedaagd, zodat het schijnt dat zij met de gaven die zij zelfs van Hem ontvangen hebben tegen Hem als 't ware gaan strijden, en Hem op de wijze van de giganten van de troon willen aftrekken.

Voorts spreekt Anna hier niet van diegenen alleen die met sterkte en krachten van het lichaam toegerust zijn, maar onder de naam van sterken omvat zij ook hen die door gezag en enige waardigheid sterk zijn, zoals koningen, vorsten en andere dergelijke overheidspersonen.

Maar hoedanig, vraag ik, zijn meestal de gedachten van die mensen, hoe het streven? Ik stem toe dat wanneer hun gevraagd wordt door wie zij tot deze waardigheid verheven zijn, zij zullen antwoorden: door God; maar toch ziet ge hen vol van eerezucht, dreiging, woestheid, dwingelandij, wreedheid, - en terwijl zij ten eerste te verfoeien zijn, beloven zij zich toch bewonderenswaardige successen van de beraadslagingen. Daarom is het geen wonder als God die verheven mensjes, en die op hun krachten vertrouwen, neerdrukt en verbreekt, omdat zij ontegenzeggelijk Gods gaven misbruiken. En in deze zin heeft de profeet in Psalm 33 vers 16 en 17 gezegd: *de sterke ontkomt niet door zijn grote kracht; het paard faalt tot redding, en bewaart niet door zijn grote kracht; zie het oog des Heeren is over die Hem vrezen, die hopen op Zijn barmhartigheid.*

Maar toch, hoe edeler ros iemand te beurt gevallen is, des te meer wil God daarin Zijn kracht door de mensen erkend hebben. Waarom behaagt God die sterkte van de paarden dus niet? Natuurlijk wegens de aanmatigende vermetelheid van de mensen, die naar mate zij edeler en sterker paarden gekregen hebben, zich des te meer verheffen, en tegen God met de grootste verachting weerstreven; en zij vertrappen Hem geheel met de voeten, wanneer voor hen de beraadslagingen een voorspoedige uitslag hebben. Omdat wij echter door boosaardigheid en ondankbaarheid de gaven van God bezoedelen en bevleken, mishagen ze Hem ook met recht.

Ten slotte onderricht ons de ondervinding der zaken als leermeesteres meer dan genoeg: dat God gewoon is degenen die zich steunend op hun krachten zozeer verheffen te verbrijzelen; als dat niet altijd gebeurt, moeten wij toch de Goddelijke oordelen niet in twijfel trekken, waarvan wij hier de volkomenheid niet kunnen zien, maar als wij het voor een deel aanschouwen is het veel.

Ja zeker, als wij met oplettende ogen en geest die beschouwen, zullen wij zeker zien dat de waarheid van deze uitspraak: dat de boog der sterken verbroken wordt werkelijk vervuld wordt.

Daarom valt daaruit te leren, dat wij niet zo begerig moeten zijn naar krachten en sterkte, daar wij zó zwak zijn en zo onvoorzichtig, dat die dingen ons aanleiding zijn tot zoveel groter struikelingen. Daarom als God ons tot een hoger trap verheven heeft, laten wij dan gedachtig aan onze geringheid met alle bescheidenheid en vrezen van God de loopbaan van ons leven aflopen; en laten wij er ons van overtuigd houden dat God voor ons en ons heil zorg draagt, wanneer Hij ons in een geringe staat houdt, en niet naar onze wil omhoog brengt.

Daartegenover echter wordt gezegd *dat de zwakken met kracht omgord worden*, om ons te leren dat God, wanneer wij zwak en krachteloos zullen zijn, ons gepaste hulp zal aanbrengen. Maar daarbij moet men weten dat het kan gebeuren, dat wij heel onze levensloop als waardelozen en weggeworpenen doorbrengen, en als op de aarde kruipen, maar dat God toch in deze verworpenheid en zwakheid ons nooit verlaten zal, - maar de noodzakelijke krachten toeleggen, opdat wij nooit de moed laten zinken.

Want God zelf heeft beloofd, dat Hij aan de verdrukten kracht zal geven.

Daaruit moet dus door ons in hoofdzaak dát geleerd worden: Dat Gods macht en majesteit voor allen die zich verheffen en hoogmoedig zijn ten zeerste te vrezen en ten schrik moet zijn, die allen die tegen Hem op de manier van de giganten zich verheffen en Hem oorlog aandoen te wachten staat, en met de uiterste ondergang en verwarring bedreigt. Dat daarentegen diezelfde macht die alle trotsen de ondergang aanbrengt, de onaanzienlijken en nederigen, en die zich niets aanmatigen, maar hun zwakheid erkennen, bemoediging en vertroosting geeft, namelijk opdat zij erkennen dat alles afhangt van de genade van God alleen.

Daarom naarmate zij van de macht van God meer kennis dragen, des te vertrouwender durven zij stand houden tegen welke aanslagen en geweldpleging ook van trotse en vermeteelen mensen, dat de hulp des Heeren niet ontbreken zal wanneer de nood het zal vereisen.

Voortgaande zegt Anna, *dat de verzadigden hun arbeid voor brood verhuurd hebben, en dat de hongerigen vol gemaakt zijn.*

Verstaat onder de verzadigden vermogende lieden, die hetzij uit grote rijkdommen of door het beheren van grote zaken zoveel inkomen hebben dat zij zelfs in weelde leven; van wie zij zegt dat zij hun arbeid zullen verhuren voor brood, die tekent zij als die eens hun voedsel zullen bedelen; daarentegen echter dat de hongerigen vol gemaakt moeten worden, - daar God hun ongetwijfeld voldoende leeftocht zal verschaffen. Die verwisseling zou zeker met recht een ieder nieuw en ongewoon kunnen toeschijnen, voornamelijk wanneer hij let op Gods onveranderlijkheid. Want daar God onveranderlijk is, moeten ook Zijn werken altijd in dezelfde voortgang verlopen, oordeelt de menselijke rede, die meestal ze, redeneert: Waarom heeft God behagen in dergelijke verwarringen en als 't ware toevallige voorvallen, zodat het schijnt dat de gehele wereld met verwarring en ondergang bedreigd wordt, doordat de machtigen en sterken neergedrukt en verlamd zijn, de rijken en vermogenden ontledigd en verarmd, de verzadigden tenslotte uitgeledigd en hongerig gemaakt?

Integendeel in het eerst als wij zouden zien dat deze wereld geregeerd wordt met een voortdurende reeks en afwisseling van zaken, zou zeker het voorzien van God veel duisterder zijn, en heel die beschikking zou alleen maar gevoelloosheid in onze zinnen aanbrengen, om ons alle denken over God en herinneren te ontroven. Want, bijvoorbeeld, als de zon de aardbol altijd zonder de afwisseling van de nacht met stralen zou verlichten, zou ons zeker nooit die zo dikwijls in de Schrift herhaalde leer in gedachten komen, dat God alle dingen die door Hem geschapen zijn bestuurt. Zo wanneer wij door onvruchtbaarheid enige schade lijden, worden wij aan de zonden herinnerd; maar als het mooi weer is, hebben wij een zeer rijk getuigenis van de Goddelijke zegening, en van Zijn voortdurend voorzien, waardoor Hij de weersgesteldheden naar Zijn wil alleen bestuurt.

En in dezen zin zegt de Schrift in Ps. 147: 16 dat God alleen de nietige rijm als as uitstrooit. Zó hult God de hemel in donkere wolken, en maakt die weldra weer helder, terwijl de zon de aarde met de stralen verlicht; dan weer zendt Hij de regenbuien naar de aarde. Door deze veranderingen van de hemel worden wij aangespoord om Gods voorzien te beschouwen, waardoor Hij alleen alles bestuurt en naar dat het Hem goeddunkt regeert en beheert.

Laat het evenzo zijn bij de verschillende voorvallen in het leven der mensen; want als alle dingen door hetzelfde verloop gedragen werden zonder enige verandering, - dan zouden wij zeker met ontroven aan God van de eer die Hem eigen is, aan het toeval het bestuur van de wereld toeschrijven, en ondergedompeld worden in de duister-

nissen van de dwaling.

Maar wanneer wij zien dat iemand van rijk arm geworden is, en van machtig ellendig en veracht, en waarnemen dat niets zó vast staat dat het niet bewogen kan worden, - dan worden wij bevolen, tenzij wij midden in het licht geheel blind zijn, de geest op te heffen tot zekere goed verborgen oorzaken van deze veranderingen en de uitwerkingen te bewonderen van de Goddelijke voorziening.

En dit is allereerst de lering die men uit deze woorden putten moet.

Vervolgens valt ook dit te overwegen, dat God die de rijken doet verarmen, en de verzadigden tot gebrek en honger brengt, rechtvaardige redenen bij Zichzelf heeft voor Zijn beleid, - ook al zijn die niet dadelijk aan allen bekend. Maar hij bijvoorbeeld, die verarmd is, moet bij zichzelf die naspeuren, en zichzelf en heel zijn leven nagaan, of hij namelijk Gods gaven tot verkeerd gebruik aangewend heeft, en met kwade praktijken zulke grote schatten opgestapeld heeft; op welke wijze hij daarvan gebruik gemaakt heeft, - soms tot weelde, trotsheid, of andere dergelijke zonden waardoor hij zich die onwaardig gemaakt heeft.

Voorts ook al zijn meestal de redenen van de Goddelijke oordelen verborgen, - toch lopen die dikwijls in het oog, zodat er geen plaats voor twijfel overgelaten wordt. Daarom moeten wij de Goddelijke oordelen zó bewonderen en eerbiedigen, en de oneindige wijsheid ervan eren, dat wij inzien dat menselijke wijsheid zonder die ijdel en geheel verdwijnend is.

Tenslotte moet toegestemd worden *dat alles wat door Hem gedaan wordt rechtvaardig en volmaakt is.*

Om deze reden zegt ook de gelukkige maagd Maria, samenklinkend met deze profetes, dat God de hongerigen met goederen vervuld heeft, en de rijken ledig heengezonden heeft. Want ge ziet gewoonlijk dat de rijken met hun goederen en rijkdommen zó de maat te buiten gaan dat zij verbroken worden, niet ongelijk aan hen die teveel spijs inzwelgend aan de spijsvertering lijden. Want het gebeurt door de fout van hun onmatigheid dat, hetgeen tot voeding strekken moest, voor hen verderfelijk en dodelijk is. Hetzelfde overkomt inderdaad de machtigen in deze wereld ongeveer; want voor hoogmoedige aanmatiging worden zij verbroken, en zij worden zo zeer verzadigd door hun macht, dat er geen heilzame ontleding voor hen is.

Daartegenover echter zijn zulke middelen heilzaam voor de trouwe dienaren van God die niet onverbeterlijk zijn. En gewoonlijk ziet ge velen niet genoeg ontledigd of ontbloot, omdat zij niet geleerd hebben zich voor de majesteit van God te vernederen.

Ook de armen ziet ge aan de andere zijde dikwijls zo zeer opgeblazen, dat zij het afwijzen als smekelingen tot God de toevlucht te nemen.

Want wij zijn niet allen zo verstandig, dat wij ons tot God verheffen ook al wekt Hij ons daartoe op. Maar als de nood en het gebrek dringt worden wij, ook al waren wij tevoren traag als stompzinnigen en ongevoeligen, - toch als van een diepe slaapziekte wakker geworden, gedwongen tot Hem de toevlucht te nemen.

Daarom wordt met recht gezegd *dat God de armen en hongerigen vol maakt.*

Ik stem zeker wel toe dat die dingen niet altijd en doorlopend zó gebeuren, daar er vele armen en bezochten geboren worden, die de armoede tot aan het graf begeleidt; aan de andere zijde dat velen die van de geboorte af rijk zijn, hun schatten ook op de nakomelingen overdragen, en wel in vele geslachten; dat daarom de profeet ook op vele plaatsen klaagt, zoals Ps. 17: 14 en 73: 12: Dat de verachters van God van zulk een genot verzadigd worden, en hun buik gevuld wordt, om wat hun overblijft aan het nakroost over te laten. Maar zeker, gelijk ik hiervoor aangeroerd heb, men moet in

deze wereld de volkomenheid en de vervulling van de Goddelijke oordelen niet verwachten; want wat zou er anders, vraag ik u, met onze hoop gebeuren? Wat, zou er, als alles ons vervuld scheen, met dat voornaamste artikel van onze wederopstanding gebeuren?

Laten wij daarom weten dat God bij het beheren van deze wereld alleen maar een proefje van Zijn oordelen aan ons geeft, opdat wij onze zinnen naar boven gericht, groter dingen verwachten. Intussen echter moeten wij Zijn macht en voorzien oplettend zó vereren en bewonderen, dat wij niets van de Goddelijke werken aan het toeval toeschrijven; maar dat het aan de enige God eigen is dezen of genen zelfs tot verzadiging vol te maken, daartegenover echter te doen verarmen, en van alle vermogen ook al is het zeer groot, te beroven.

Ook moet men niet denken dat de voorbeelden van die dingen weinige zijn; maar o, waren het er maar niet zoveel. Want, ik vraag u, zie eens wat er gevolgd is op de ongelukkige oorlogen die in onze en voorgaande tijden ontstaan zijn, door de val en de rampspoed van zoveel zeer grote, zeer machtige en zeer rijke families, door de dood van zoveel arme mensen, waarvan sommige door koude, andere door honger, andere door het zwaard, nog anderen door andere rampspoed en nood omgekomen zijn. Hoevelen, vraag ik u, moeten wij ook voor onze ogen aanzien, voorheen zeer rijk, doch nu om steun bedelende, en overstelpt door honderden andere zwaarigheden? En het kan wel zijn dat dit dingen zijn die verder van ons af zijn heeft iemand gezegd, maar als ze zelfs aan ons toekomen zoals planken uit een schipbreuk, wat een gevoelloosheid zou het dan zijn er niet naar te zien?

Daarentegen moeten wij zeker op onze hoede zijn dat wij daarom niet moedeloos worden, daar de Heere toch om ons te onderrichten zelf geopenbaard heeft dat Hij het is van wie de rijkdommen en de overvloed voortkomen en dezelfde van wie honger en armoede komt; en laten wij Hem bidden dat Hij de ogen opent, waarmee wij, terwijl Hij de voorbeelden van deze dingen voorstelt, daar zó acht op geven dat wij zo lang wij het leven hier doorbrengen, daarin meer en meer vorderen. En tot zover dan over deze dingen.

Er volgt, *dat de onvruchtbare gebaad heeft, en die overvloed van kinderen had verzwakt is*. Met deze woorden keert Anna terug tot de verkondiging van de bijzondere weldaad die zij van God ontvangen had, om hetgeen zij in het algemeen over de macht van God gezegd had, op zichzelf en de tegenwoordige stof toe te passen, die de aanleiding geweest was tot dit lied, alsof zij zegt dat ook al was zij voor de mensen gering en veracht, toch de weldaden van God jegens haar zo groot zijn, dat zij met recht onder het getal van die getroffen en hongerigen gerekend kan worden, die God getroost heeft en met goederen vervuld.

Daarom hangt dat samen met hetgeen wij hiervoor gezegd hebben, dat Anna niet zichzelf behaagt door het bekend maken van de bijzondere gunst van God jegens haar, maar hoger opstijgt om de macht van God zowel in wat boven als beneden is, en Zijn voorzien waardoor Hij alle dingen regeert en bestuurt, naar haar maat groot te maken. Verder vergelijkt zij haar onvruchtbaarheid met een verachte en geringe hongerige ziel, die daarna verzadigd wordt. Want gelijk wij gezien hebben tevoren werd zij door ernstige zorg gekweld, omdat zij door God aan allerlei beledigingen en smaad blootgesteld was wegens die onvruchtbaarheid, en haar leven in voortdurende smart en droefenis scheen te zullen doorbrengen. Maar nadat zij van God een zoon gekregen heeft verwondert zij zich als met een verrukt gemoed over zulk een grote verandering en maakt die bekend.

Hier zal iemand met recht vragen, waarom zij melding maakt van zeven kinderen, die toen toch nog maar alleen Samuël had gebaard, ook al is zij voortaan door God vruchtbaar gemaakt. Sommigen leggen deze woorden ze; uit, dat, daar de gelovigen met weinig tevreden zijn, gelijk Ps. 37: 16 leert, - zij zeggen dat Anna deze weldaad even hoog schat als veel meerdere en grotere.

Maar zeker, als God Zijn weldaden aan ons mededeelt zullen, als wij door de kracht van de Heilige Geest geregeerd worden de geringste weldaden van Hem ons altijd als grotere zijn, en wij zullen Hem daarvoor, gelijk billijk is prijzen en verheerlijken. Maar die uitlegging is weinig passend, daar Anna met die woorden de hoop die zij voor de toekomst had opgevat veeleer schijnt te tonen. Want het is ook niet twijfelachtig dat zij nu zij de kracht van God ondervonden had die zij gekregen had om te ontvangen, voor de toekomst goede hoop heeft, en in het vervolg groter dingen verwacht, en door het geloof aanschouwt wat in de werkelijkheid nog niet vervuld was.

Maar God wordt zeker allermintst in die woorden van Anna aangehaald, maar veeleer wordt Zijn kracht en macht verheerlijkt, waardoor Hij een veelheid van kinderen tot een zevental toe aan haar schenken kan. Voorts houdt het zevental in de heilige Schriften een veelheid in. Uit het bovenstaande zamelen wij dus in dat God vrouwen vruchtbaar maakt die tevoren onvruchtbaar waren, en verzadigt en verzwakt, en hongerigen met goederen vervult, en aan de andere zijde degenen die op hun rijkdommen en schatten steunen, berooft.

Maar dit, zegt men, is ook vóórdat de vrouw gebaard heeft duidelijk. Waaruit wij onderwezen worden dat ook de geringste weldaden van God door ons zó hoog geacht moeten worden, dat wij daaruit tot aan de volmaaktheid van de Goddelijke werken opstijgen, en de roem en de grootheid van God meer en meer bewonderen, en om een proefje te hebben van Zijn oneindige en onbegrijpelijke majesteit in andere opzichten, van Zijn geringste weldaden tot de grotere moeten leren op te stijgen, en ze met bewondering vereren.

Wij zullen dus zeker reeds veel gevorderd zijn, als wij uit de afzonderlijke werken van God die ons in het oog vallen, Zijn kracht bewonderen; zoals, bijvoorbeeld, wanneer wij zelfs maar gras zien opkomen, zelfs hieraan genoeg hebben om tot God zelf opgeheven te worden, ook al zijn wij van de aanblik van de hemel en de aarde zelf beroofd. Daarom is er niets op de gehele aardbol zó klein, dat het niet Gods gerechtigheid, roem en goedheid betuigt. Maar omdat gewoonlijk die kleinste dingen waardeloos voor ons worden, daarom voegt Hij de grote er ook bij. Daar wij dus zo afgestompt zijn van begrip, dat wij nauwelijks Gods majesteit gelijk het past erkennen, moeten wij van die kleinste dingen af het begin maken, waardoor wij tot die grotere heengeleid worden.

Zo telt Anna hier met name onder de bijzondere weldaden van God de vruchtbaarheid van vrouwen die tevoren onvruchtbaar waren.

En inderdaad wordt in de heilige Schriften deze uitspraak dikwijls herhaald, opdat wij weten dat niet alleen Anna dit bekend maakt; voornamelijk inde Psalmen, waar in Ps. 113: 9 gezegd wordt door de profeet dat God *de onvruchtbare doet wonen in een huisgezin, en een blijde moeder van kinderen*, gelijk zij leert dat een talrijk nakroost onder Gods grootste weldaden geteld moet worden, - en dat dienvolgens aan Hem alleen dank voor deze weldaad met name moet worden toegebracht.

Maar, ik vraag u, hoe groot is de ondankbaarheid van de stervelingen in dit stuk? Want sommigen ziet ge door talrijk kroost bezorgd en zuchten, - anderen echter

roemend en zich verheffend. Wat gebeurt er dus met God? Zal de Bewerker niet erkend worden? Zal Hem geen dank toegebracht worden? Zal die weldaad niet uit Zijn milde hand met de gepaste eerbied ontvangen worden? Verder valt uit de woorden van Anna ook te leren, dat van God die begint ons Zijn gaven rijkelijk te schenken, altijd meer te verwachten is.

Want Hij is ook niet met de stervelingen te vergelijken, en Zijn werken moeten niet naar menselijke maat afgemeten worden, daar als iemand een ander met een weldaad geholpen heeft die enig gebrek lijdt, hij het kwalijk neemt als hij opnieuw bij hem terugkomt; maar God daarentegen nodigt ons tot Zich, en ontnemt ons alle vrees voor ongelegenheid, wanneer wij een voortzetting van Zijn gaven verzoeken en de voltoering van het werk dat in ons begonnen is.

Daar hebt ge het nut van deze woorden van Anna, die zichzelf een talrijk kroost daaruit belooft, dat zij een zoon van God ontvangen had, daarentegen echter een vermindering van nakroost aankondigt aan die daarom hoogmoedig wordt en zichzelf uitsprekt met beledigingen. Zo verbrijzelt God zeker verstandig de roem en de verhevenheid van de mensen waarmede zij zich boven anderen beroemen, en wendt die om tot hun beschaming. Want met recht wil Hij dat Zijn roem zichtbaar wordt naar verhouding van Zijn milddadigheid en goedheid. Dat wij echter óf te traag óf te gevoelloos zijn om de roem van God zoals billijk is te erkennen en te prijzen, komt doordat het ons dikwijls tot beschaming en smaad is; want immers door onze traagheid ontheiligen wij de goede dingen die tot ons heil bestemd zijn, waarvan wij het rechte gebruik niet kennen.

Want heeft wel ergens iemand gezegd dat het een recht gebruik daarvan is en dat tot heil strekt, wanneer wij Hem tegen ons uitdagen, Hem zoveel in ons is van Zijn gerechtigheid en goedheid beroven, wanneer wij Zijn weldadigheid jegens ons niet terugbrengen ten nutte en tot stichting van Zijn kerk, wanneer wij ten slotte een zó milddadig Gever niet erkennen gelijk het behoort?

Anna gaat verder, en leert *dat de Heere de dood aandoet en in het leven herstelt; naar het graf heen zendt en eruit opvoert*, waarvan de strekking en het doel hetzelfde is als van het bovenstaande, dat wij namelijk zouden weten dat zo vele en zo grote omwentelingen en veranderingen op deze aarde evenveel getuigenissen zijn van de Goddelijke macht, allermint echter van ene die verward is, maar met de hoogste gerechtigheid verbonden. Dus leert Anna hier de rechtheid van de Goddelijke werken te huldigen, - die zij hierin ten eerste erkent, gelijk wij boven gezegd hebben, dat God de hongerigen verzadigt, namelijk omdat zij tot Hem de toevlucht nemen, en God hun gebeden verhoort; daarentegen echter de verzadigden en die zich op hun goederen verheffen, van God afkerig, van goederen berooft en ontdoet.

Echter, dit is maar een deel van de oordelen van God, omdat sommigen weliswaar verarmen, anderen echter rijk zijn; het andere volgt: *dat de Heere de dood aandoet, en aan het leven teruggeeft*.

Dat is weliswaar gemeen zowel aan gelovigen als ongelovigen, maar dit moet door ons allermest en voornamelijk in de kinderen van God beschouwd worden. Niet te onpas wordt dus gezegd dat God de dood aandoet en daartegenover aan het leven teruggeeft; want dat de dood aan het leven voorafgaat is noodzakelijk; onder de naam leven echter verstaat zij allerlei vermindering. Want van degenen die hun zaken goed en gelukkig uitvoeren wordt gezegd dat zij leven; daarentegen van die achteruitgaan en tot armoede vervallen wordt gezegd dat zij minder worden en als 't ware sterven. En als Paulus in dezen zin zegt dat wij voor de wereld dood behoren te zijn, spreekt

hij niet alleen van de wereldse lusten en genietingen, maar over al die dingen die op dit bouwvallige en broze leven betrekking hebben. Zo drukt God degenen die grote eerambten in deze wereld verkregen hebben en zichzelf daardoor weiden, terneer en werpt ze weg, opdat zij zich niet in de hoogte verheffen met opstandigheid en verachting. Zo berooft Hij degenen die zich op hun grote schatten beroemen daarvan, of vermindert daarvan, opdat ze voor de bezitters niet dodelijk worden.

Daarom omvat Anna onder de naam van dood met recht iedere vermindering en al wat langzamerhand naar de dood heenvoert, zoals daarentegen onder de naam van leven iedere gelukkige en voorspoedige gang van zaken, en al wat de mens die de dingen die hij wenst geniet met zijn lot tevreden maken kan. Ik heb echter gezegd dat deze uitspraak ook betrekking heeft op de ongelovigen zelf; maar de orde van de zaken die hier behandeld worden toont meer dan genoeg dat God wil dat het op de Zijnen met name wordt toegepast. Waarom dan?

Namelijk opdat zij niet zich verheffend, God ver achter de rug laten. Want als alles ons naar de zin ging, en wij al onze plannen tot de gewenste uitkomst zouden doorvoeren, dan zouden wij de majesteit van God geheel tot niets maken. Daarom is het het beste door Hem terneer geworpen te worden, opdat wij daarna hersteld, Zijn weldoende hand erkennen.

Als wij altijd in de kindsheid zouden blijven, zouden wij geen krachten hebben om voort te schrijden, maar volwassener geworden, erkennen wij dat wij door de kracht van God versterkt zijn, en wij worden onderwezen dat wij door Zijn hulp werkelijk dagelijks ondersteund worden.

Verder herinnert Anna niet zonder reden aan leven en dood; want als wij slechts voor een zeker deel bedreigd werden, zou de gunst en de welwillendheid van God jegens ons niet zo duidelijk zijn. Zoals wanneer iemand van een lichte ziekte weer geneest, deze weldaad lichter schijnt te zijn dan een veer; maar als hij met een zware ziekte te kampen heeft gehad, en terwijl hij al met één voet in het graf stond in goede gezondheid hersteld wordt, dan zal hij, tenzij hij geheel afgestompt is, moeten toegeven dat hij het leven van God, alsof hij het reeds verloren had, teruggekregen heeft.

Daarom is het nodig dat wij om het leven te bereiken, de dood onder de ogen zien. En dus daar God ons deze dingen in Zijn kerk voorstelt, kom aan, laten wij er ons niet over verwonderen als wij soms niet slechts achteruitgezet en weggeworpen worden door den Heere, maar zelfs met gebogen halzen als met de voeten vertrappt, gedrukt en onderdrukt worden; maar laten wij ons des te meer voor Hem neerwerpen, en ons vernederen; want dat is heilzaam voor ons. Men moet er zich dus voor wachten dat wij aan geld verdienen niet teveel toegeven uit wekelijkheid, de redenen niet erkennende waarom wij door God zo behandeld worden, - maar liever zo dikwijls als het ons overkomen is dat wij bijna onderdrukt worden en als in de onderwereld teruggebracht, kome in onze harten de bemoediging op van deze uitspraak, dat het met de rechtvaardigheid van God in overeenstemming is ons tot aan de dood naar beneden te brengen, - voornamelijk daar de ongevoeligheid van de menselijke natuur zó groot is dat zij anders niet dan door de hardste kastijdingen en verschrikking van de dood bewogen wordt, en ertoe gebracht God te erkennen. Ja zeker, dat Hij die tot de dood afvoert, tegen verwachting ons ook ten leven herstellen zal, - zodat wij in de dood zelf het leven vertrouwend verwachten, en in de ergste tegenspoeden aan de Goddelijke hulp niet wanhopen. Zij herinnert echter niet alleen aan de dood, maar ook aan het graf, om de macht en de bijstand van God zoveel te meer groot te maken. Want het kan gebeuren dat iemand heel dicht bij de dood is, maar toch nog niet zó gestorven als

wanneer hij in het graf zou liggen, omdat hij dan geheel uit de levenden weggenomen zou zijn, daar de begrafenis een bevestiging is van de dood.

Dus leert Anna dat God de mensen niet alleen straft en slaat, maar ze neerwerpt dat Hij ze tot in het graf zelf wegzendt, alsof zij zegt dat wanneer God de slagen vermeerdert, wij niet slechts als gestorvenen zijn, maar als lijken die tot stof en as geworden zijn.

Wij worden dus door deze uitspraak meer en meer versterkt, en opgericht in de hoop, zodat wij ook al geselt God ons zó dat wij bijna bezwijken en tot niets teruggebracht worden, toch de moed niet opgeven, maar geduldig de herstelling en levendmaking, steunend op Zijn macht, inwachten. Want die de wereld uit niets geschapen heeft, die net verlorene herstelt, hoe zou Hij ons als wij gestorven zijn niet terugroepen en aan het leven teruggeven? Men moet toch niet denken dat ons graf Hem een hindernis kan voorwerpen, maar veeleer moet dat woord van de profeet dieper in onze geest vastgehecht worden, dat van de Heere Heere is het uitgaan uit de dood, uit welke woorden wij onderricht worden dat wij ook al waren wij door honderden doden overweldigd, Hij toch door Zijn onmetelijke macht levend kan maken, en ook al worden wij onderdrukt, op ontelbare wijzen, die God in de macht heeft, bevrijd en uitgerukt kunnen worden.

Voorts, behalve dat wij in dit ellendige en broze leven, zij het ook door duizend rampen overstelpt, Goddelijke hulp verwachten en gehele herstelling, - valt er ook nog iets meer uit deze plaats te leren en in onze harten dieper weg te bergen, namelijk dat wij ook al liggen wij in het graf teruggebracht tot stof en as, niettemin in het leven hersteld zullen worden, - omdat God dit zonder twijfel zelf beloofd heeft.

Daarom kom aan, laten wij alle vertrouwen op God stellen, - vast overtuigd dat wij na het aflopen van de loopbaan van dit leven, niet geheel in het graf verteerd zullen worden, of tot niets teruggebracht, omdat God de zorg voor ons niet afgelegd heeft, maar wanneer de tijd gekomen zal zijn van de verlossing, door Hem opgewekt zullen worden, en met dat eeuwige leven dat ons beloofd is begiftigd zullen worden. Wanneer dus die tijd van de verlossing gekomen zal zijn, zullen wij in werkelijkheid de uitwerking en vervulling van deze uitspraak van onze Heere Jezus Christus gewaar worden, waarmee Hij betuigt dat Hij de Opstanding en het Leven is, om niet in zuchten en klachten te vervallen wanneer wij naar het graf en de verderving gesnelde zullen zijn.

Want wat, vraag ik u, hebben wij te vrezen daar de Zoon van God zelf onze opstanding is?

Daarom wordt er melding gemaakt van het graf, ten eerste, opdat wij naar de verderving gaande die met een kalm gemoed verdragen. Hoe dan? Wij moeten namelijk sterven om te leven.

Daarom als wij begeren dat de Zoon van God ons tot leven zal worden, is het nodig dat wij voor onszelf sterven, en van de wereld en al die bouwvallige dingen afstand doen.

Kortom uit deze plaats komt voor ons dit nut terug, dat God door ons zó neer te werpen en te verminderen, dat Hij ons bijna tot niets terugbrengt, ons toch niet verworpen heeft, maar het zó beschikt om Zijn genade te verstaan, dat wij onszelf en ons leven Hem alleen dank weten, en vasthouden dat wij waarlijk door Hem uit het graf uitgevoerd worden, en tot dit gezichtspunt al onze zwaarigheden terugbrengen.

Verder gaande zegt Anna, *dat God doet verarmen en rijk maakt, neerwerpt en ook*

verheft. Hetgeen zeker geheel hetzelfde is als het vorengenoemde; maar uit die dingen waartoe Anna door de gloed van de geest in dit gebed zich gewend heeft wordt het voor ons doorzichtig, dat zij ontegenzeggelijk als in een spiegel het Goddelijk voorzien zou voorstellen om te aanschouwen, opdat wij zouden weten dat er niets in heel de wereld bij toeval of per geluk geschiedt, maar dat wij weten dat de afzonderlijke dingen door Gods voorzien bestuurd worden.

En het is zeker noodzakelijk dat deze leer ons dikwijls ingescherpt wordt, en door dikwijls te herhalen erin gebracht wordt, voordat wij haar óf navolgen óf er enige vrucht uit ontvangen.

Want ook al predikt het heilige blad het Goddelijk voorzien zó dikwijls, en al verzekert de Heere ons met name in het evangelie dat er zelfs niet één musje neervalt zonder de wil van God, en dat de haren van ons hoofd alle geteld zijn, - lijden wij toch aan zulk een groot mistrouwen en afstompen van de geest, dat wij nauwelijks tot God kunnen opstijgen, van Hem alleen afhangen, en hulp die in onze zwarigheden geschikt is kunnen verwachten, - maar wij schrijven de bevrijding toe hetzij aan menselijke redeneringen hetzij aan het geluk.

Daarom moet deze leer dikwijls ingeprent, dikwijls gelijk ik gezegd heb herkauwd worden, en door dikwijls herhalen in ons gemoed ingebracht, die wij nauwelijks en zelfs niet nauwelijks slikken, dat de mensen door God arm gemaakt, vernederd en verworpen moeten worden.

Maar

dit is toch in het minst niet, dat Hij berouw heeft over Zijn milddadigheid jegens ons, maar deels dat degenen die door rijkdommen en schatten zich verheffen en woedend te keer gaand en heerszuchtig die tegen ellendigen en behoeftigen misbruikend, billijkerwijs door God met de straffen die zij verdiend hebben getroffen worden, - deels dat Hij Zijn goedheid en macht jegens de gelovigen die Hem aanroepen openbaar maakt, omdat Hij degenen hoort die in hun grootste benauwdheden en ellenden tot Hem de toevlucht nemen, en ook uit die alle uitrukt.

Maar zeker erken ik gaarne dat die dingen zó niet dagelijks gebeuren, namelijk omdat het voor ons niet nuttig is dat het gebeuren zal, - maar daar dergelijke voorbeelden voorkomen, moeten deze dingen in de herinnering teruggebracht worden, opdat wanneer deze rijk wordt, die tot armoede gebracht wordt, deze tot een hoger trap verheven wordt, die neergeworpen wordt, wij vasthouden dat zó de arme en verachte tot meer bescheidenheid teruggeroepen wordt, en aan de andere zijde dat de misdrijven niet ongestraft gelaten worden. En daarbij dat de armen zoveel ellenden en rampen niet door enig noodlottig toeval overkomen, maar naar dat God het wil toegezonden worden.

Hetzelfde verkondigt Anna vervolgens ook over de eerambten en waardigheden en over de vermogens opdat wij wanneer wij op deze aarde zoveel en zo grote wisselingen en omwentelingen zien, tot Gods voorzien opstijgen dat Hij alles in de hemel en op aarde naar de wenk van Zijn wil regeert, en hier ons niets toevallig verzinnen, hetgeen wij toch gewoonlijk doen. Want wat een verwondering en weifeling van hart bekruipt onze geest, zo dikwijls als er zulke omwentelingen voorvallen? Als wij een vermogend man tot armoede gebracht, - of als wij iemand van de hoogste trap van waardigheid tot een geringe staat neergeworpen, en aan de andere zijde een gering man van nederige gesteldheid tot de hoogste waardigheid verheven zien, - staan wij dan niet geheel verbaasd en verbijsterd? Wie heft zich op tot het voorzien van God? Wie vereert Zijn bewonderenswaardige wijsheid? Zoveel te meer echter moet deze leer door ons overdacht worden, naar mate wij trager en

stompzinniger zijn, om vast te stellen dat ook al schijnt alles niets te betekenen te hebben, toch niets verward en niets toevallig is, -maar laten wij God deze eer toekennen, dat wij weten dat alle dingen van Zijn oordeel afhangen, ook al viëren de rijken hun triomfen en vermaken zij zich daarin. Ja zeker als hier iets verstoord en verward schijnt, dat alles niet aan de wijze bestuurder en beheerder, maar aan de duisternis van onze ogen, en de verstoring van onze geest toegeschreven moet worden.

Wij moeten dus met het geloof omhelzen wat wij met de zinnen niet kunnen. Maar laten wij ons herinneren dat de rechtvaardige oorzaak van zulke oordelen in de eerste plaats in de mensen zelf, en niet elders gezocht moet worden, omdat zij als zij de hoogste eerambten verkregen hebben, en hun gesteldheid vergeten hebben, zich inspannen God zelf van de troon af te trekken, om verheven te worden, en dat om deze reden God hen met recht niet slechts vernedert, maar verbrijzelt en verteert. Maar die allerhoogste ondankbaarheid is, naar het ons toeschijnt de oorzaak van zo vele en zo grote verwarringen en omwentelingen.

En ik vraag u toch, herinner u met mij de plotselinge en onverwachte val van vele koningen en keizers van oudsher, die daar zij vele volken met geweld en met wapenen ten onder gebracht hadden, en toen hun heerschappij gevestigd was heel de wereld schrik inboezemden, en met het hoofd tot de hemel reikten, en toch plotseling tot slavernij gebracht zijn. Hebben wij bij onze heugenis, ja onlangs geen harde dreigingen gehoord tegen arme gelovigen, en dat verschrikkelijke samenzweringen van de tegenstanders die zich met zulk een onmachtige geest verheffend, dat hij alles onderst boven schenen te zullen keren, die toch het voorzien van God in een ogenblik bedwongen heeft, en neergeworpen?

Deze dingen, zeg ik, zien wij en hebben wij overwogen, en daarom, als wij niet geheel afgestompt en dom zijn, doen ze ons ruime stof genoeg tot onderrichting aan de hand. Daarom kom aan, daar in deze eeuw de verwarring van zaken over de gehele wereld zó groot is, dat alles voor niets geacht schijnt te worden, - laten wij toch deze leer gedachtig erkennen dat alles door God en het Goddelijke voorzien geregeerd en bestuurd wordt, opdat wij ons onder Zijn sterke en machtige Hand vernederen, en geheel terneer geworpen worden, en ons aan Hem geheel toevertrouwen, er vast van overtuigd dat wij uit de hand van de onderdrukkers door Hem uitgetrokken zullen worden, ja ook dat Hij ons krachten zal toeleggen waardoor wij hun aanvallen en heftigheid kunnen weerstaan; en daarom wat er ten slofte ook gebeuren zal, ons nooit van deze hoop laten aftrekken, dat Hij onze Beschermers en Verdedigers zijn zal, en onder moeilijke omstandigheden de geschikte hulp zal aanbrenge.

Laten wij daarom smekelingen geworden voor de majesteit van God de Allerhoogste en Allergrootste, zoveel struikelingen en beledigingen waarmede wij Zijn toorn tegen ons uitdagen erkennende, - Hem bidden dat Hij de eerbied voor Zijne majesteit in onze harten inprent, en ons van die dingen die wij op deze plaats geleerd hebben, deelgenoten maakt, opdat onze zwakheid en geringheid door Zijn krachten ondersteund wordt, en wij door de kracht van Zijn Geest tot overwinnaars gemaakt worden, en de krachten aanvult waardoor wij tegen allerlei verzoeken waartegen wij anders niet opgewassen zouden zijn, stand houden, en heel de loop van ons leven in gehoorzaamheid aan Hem doorbrengen; en Hem dank toebrengen voor zo vele en zo grote weldaden van Hem jegens ons; tenslotte dat al onze zinnen tot de dienst van Hem tot Zijn voortdurende lof en roem gebracht worden, en wij op de weg der zaligheid niet alleen tot ons eigen voordeel, maar tot stichting van onze naasten geleid worden. Amen.

DE ZEVENDE LEERREDE
I SAMUEL 2: 8 - 11.

8. Hij richt de geringe op uit het stof, Hij verheft de behoeftige van de mesthoop, door hem te plaatsen bij de begaafden, en te maken dat zij de stoel der ere bezitten; want van den Heere zijn de draaipunten van de aarde, waarop Hij de bewoonde wereld gesteld heeft. 9. De voeten van Zijn gunstgenoten zal Hij bewaren, maar de goddelozen zullen in de duisternis zwijgen, - omdat niemand door zijn krachten stand houden zal. 10. Allen die met den Heere strijden zullen verbrijzeld worden; tegen ieder zal Hij in den hemel donderen; de Heere zal de einden der aarde oordelen; want Hij zal kracht geven aan Zijn koning, en zal de hoorn van Zijn Gezalfde verhogen. 11. Vervolgens vertrok Elkana naar Rama naar zijn huis.
(Vertaling van Calvijn).

Gelijk wij in de les van gisteren geleerd hebben moeten wij de omwentelingen van de menselijke zaken waardoor God Zijn oordelen uitoefent, niet alleen maar bij de koningen en de staten, maar in de afzonderlijke personen beschouwen. Daarop hebben betrekking wat ons nog overig is uit te leggen, wanneer hier gezegd wordt dat God de geringe opricht uit het stof, en de behoeftige van de mesthoop verheft, en maakt dat zij de stoel der ere bezitten, - en wat in de 113^e Psalm bijna met dezelfde woorden herhaald wordt.

Dat komt de mensen vreemd voor, dat een gering man van een verachtelijke stand, en zó ongelukkig dat hij nauwelijks onder de mensen gerekend wordt, - tot de Hoogste eeramten verheven wordt, en zelfs zó dat hij na volken onderworpen te hebben, heerst, en de teugels van de zaken in hand houdt. Dat daarentegen echter machtigen en rijken en die bij het roer van de republieken en de rijken zitten, verarmen en van de tronen afgeworpen worden, - zodat zij gedwongen worden beschermelingen te worden van hen die zij tevoren verachtten.

Vandaar komt het dat de mensen bij die oordelen van God vragen, waarom God dan toch zulke omwentelingen van de zaken toestaat. Maar zeker ook al zijn dat verwonderlijke en ontstellende dingen, - toch hoe ongewoner en meer onverwacht ze zijn, des te zekerder zijn het getuigenissen van de hand en de macht van God.

Doch ook al schrijft het grootste deel van de mensen dit aan de fortuin toe, toch moet men, tenzij wij beslist midden op de dag blind willen zijn, toegeven, dat er zulk een ongelijkheid op deze aarde voorvalt, doordat God zó de trots van de mensen kastijdt, en degenen die door al te grote woestheid opgezwollen zijn, van de tronen neerwerpt, opdat zij bescheidenheid leren.

Want de geest van de mensen is onkundig en onwetend van God, die alleen in staat is de machtigen van de tronen af te trekken, en de zwakken aan het stuur van de zaken te verheffen.

Verder worden wij, doordat God mensen die tevoren van verachte en geringe stand waren, tot de hoogste eeramten en het stuur van de zaken verheft, - onderwezen, dat koningen en vorsten niet wegens hun deugd en waardigheid, maar naar de wil van God heersen, die zelfs erfelijke vorsten behoren te erkennen: omdat zij ten eerste naar de wil en de beschikking van God als opvolgers van koningen geboren zijn, voorts omdat Hij hun het leven toestaat en in stand houdt, en eindelijk begunstigt en beschermt.

Bijgevolg behoren de hoogste koningen en keizers op aarde te erkennen, dat zij tot

zulk een waardigheid verheven zijn naar de wil van God, en door Zijn bescherming veilig, en dat zij zichzelf en al het hunne aan Hem alleen verschuldigd zijn. Daar echter de dwaasheid en zinneloosheid van de mensen van dien aard is dat zij dit voorzien van God bij het uitdelen van de eeramten niet erkennen, komt het daar vandaan dat Hij ons enige in het oog vallende en ongewone voorbeelden voorstelt, waardoor wij leren tot Hemzelf op te stijgen.

Want bijvoorbeeld, als wij soms een gering man en van verachte stand tot de hoogste top van waardigheid en eer verheven, zien heersen, dan moeten wij opgeschrikt worden en toegeven, erkennende dat alle republieken en rijken in de hand van de enige God gehouden worden, begunstigd, en veranderd worden naar Zijn beslissing en wil, dat Hij nu eens een zeer veracht iemand en van zeer geringe stand verheft, en tot de hoogste eeramten brengt, dan weer een zeer machtige en op de hoogste trap van eer geplaatste neerwerpt.

En om die reden wordt hier met name en in Psalm 113 gezegd *dat God de arm en uit het stof verheft, en de ellendigen uit de drek opheft, om bij de vorsten te plaatsen die bij de mensen nauwelijks in tel waren.* Want dikwijls ziet ge dat het leven van arme en behoeftige mensen zó ellendig is, dat zij bij de mensen nauwelijks een plaats vinden. Voorts wanneer gezegd wordt dat God maakt dat zij de troon der eer bezitten, en de hoogste eeramten verkrijgen, die hun oorsprong ellendig en veracht gemaakt had, - blijkt het dat zij geen opvolgers zijn in het vaderlijke vermogen en ook niet in de vaderlijke eeramten, maar dat het door zekere bijzondere wijze en bestiering geschiedt, dat zij ook al kunnen zij noch hun voorouders, noch hun vaardigheid in het verzamelen van rijkdommen en het verkrijgen van eeramten vermelden, - toch met recht de titel bezitten die God in dat bezit gesteld heeft.

De wijze van zulke omwentelingen en veranderingen wordt er bijgevoegd met deze woorden: *Want van den Heere zijn de draaipunten der aarde, waarop Hij de bewoonde wereld gesteld heeft.*

Voorts wanneer aan de aarde scharnieren worden toegeschreven, moet men vasthouden dat het een overdrachtelijke spreekwijze is. Want op een andere plaats Ps. 24: 2 en 136: 6 wordt gezegd *dat God de aarde op de zeeën gegrond heeft, en op de rivieren gevestigd.* Maar die in rivieren of op vochtige en moerassige plaatsen gaan bouwen, leggen in de aarde geslagen en tegen de muren aangebrachte palen onder de fundamenteën, daar anders de stenen funderingen niet vasthouden.

Zo wordt gezegd dat God als met in de zee geslagen palen de massa van de aarde op zijn grondvesten staande gehouden heeft. Immers omdat op het water niets gebouwd kan worden, ja zelfs geen steentje van een ons, bovendrijft zonder naar beneden te gaan, omdat het water immers een vloeibaar element is, en dus niets zwaars dragen kan. Maar de Schrift spreekt over die dingen niet scherpzinnig, omdat het naar doel niet is de geheimen van de natuurkunde (filosofie) ons heel nauwkeurig voor te stellen, maar met ons als 't ware te stamelen.

En God heeft Zich zeker zó bij de bevatting van de ongeleerden willen aanpassen, opdat niemand over de moeilijkheid en duisterheid klagen zou; daarom heeft Hij door gemakkelijker van spreken voor onze ongeleerdheid zorg gedragen. Wanneer dus gezegd wordt dat de aarde op haar draaipunten en grondvesten steunt, moet dat verstaan worden als naar onze bevatting gezegd. Want anderszins bezet de aarde de middelste plaats van de wereld, en wordt door wateren omgeven, en dus is het water hoger dan de aarde.

Dat een deel daarvan echter droog is, gebeurt door een wonder, hetgeen de rede zelfs ook de filosofen dwingt toe te geven. Want de natuur eiste, niet dat een deel droog en

dor zou uitsteken, maar dat zij geheel zinken zou en in de wateren gedompeld zou worden, maar God heeft de zee en de wateren door hun grenzen omsloten, om nooit weer de aarde te bedekken, om voor de mensen een woonstede te verschaffen.

Voorts zien wij de gehele aarde door wateren omgeven, en wij kunnen geen ander fundament verzinnen. Ja zelfs zien wij dat de bergen van water, waardoor de aarde scheen te moeten worden overdekt, binnen hun grenzen gehouden worden, wat geheel buiten en tegen hun natuur is. Daarom wanneer wij zulk een hoogte van de zee boven de aarde aanzien, en ons toch op het droge ons een woonstede en vaste verblijfplaats gegeven wordt, hoe groot zal ik dan gezegd hebben dat onze achteloosheid is, hoe groot onze stompzinnigheid, als wij niet erkennen dat God de aarde op de wateren gegrond heeft? De filosofen brengen weliswaar hun redenen aan, namelijk dat de aarde als de zwaarste van alle elementen het zwaarste middelpunt bezet, - maar toch moet men gewillig toegeven dat hier een bewonderenswaardig werk van God is, ja zelfs voor onze zinnen onbegrijpelijk, omdat anders wat in het oog valt geen stand zou kunnen houden.

Wanneer dus hier gezegd wordt *dat de Heere de aarde bewoonbaar*, dat is op het water geplaatst heeft, ook al zijn de wateren vloeiend, wordt de schepping van de wereld ze als een werk van God geëerd, dat niemand zich verwonderen moet dat alles door Zijn wil en wenk geregeerd en bestuurd wordt. Want als God door Zijn macht de aarde geschapen heeft, is het noodzakelijk dat zij door diezelfde kracht in stand gehouden wordt.

Voorts wordt dit allerm minst alleen maar over de aarde in het algemeen of de draaipunten ervan gezegd, maar is van de verschillende provincies, landstroken, rijken en republieken te verstaan. De Heere wordt dus de Heer daarvan geheten niet alleen maar met het oog op hun schepping, alsof Hij na het scheppen van de wereld alle zorg daarvoor afgelegd had en aan het toeval overgelaten om te regeren, - maar met het oog op Zijn voortdurende zorg en kracht, waardoor Hij de wereld en de afzonderlijke delen ervan zó onderhoudt en beschermt, dat zij anders zonder Zijn voortdurende zorg ineen zouden storten. Daarom wanneer er wisselingen en omwentelingen der' dingen op deze aarde voorkomen, wordt zó hun onvastheid zonder Goddelijk voorzien en zorgen blootgelegd. En tot zover zij daarover gesproken.

Nu volgen die woorden, dat het zal geschieden *dat Hij de voeten van hen die Hij goedgunstig aangenomen heeft bewaart, maar dat de goddelozen in de duisternis zwijgen*, - die sommigen al te spitsvondig weergeven, alsof van God gezegd wordt dat Hij de weg van de gelovigen zó besturen zal dat zij in Zijn vrees hun leven doorbrengen. Want het is zeker dat een mens zich door zijn vrije wilsbeschikking niet kan oprichten en voegen tot deugd, tenzij hij aangespoord is door de kracht van het Woord van God en van de Heilige Geest.

Maar deze dingen moeten niet zozeer beperkt worden die een breder strekking hebben, namelijk dat God de Zijnen op al hun wegen bewaakt en bestuurt, gelijk de profeet leert in Ps. 29: 9 en 91: 11.

Zeker stem ik toe dat ook de gelovigen zó door God geregeerd worden, dat zij zelfs geen voet zouden kunnen verzetten zonder Zijn toestemming, - en daarbij door Zijn hand zó vastgehouden worden, dat Hij hen naar Zijn wil hierheen en daarheen brengt, ja zelfs dat Hij hen niet anders wendt dan iedere werkmeester het mes of ieder ander werktuig. En zó toch zijn de goddeloze en schandelijke mensen aan Gods heerschappij onderworpen, maar heel anders dan de gelovigen. Want Hij heeft ook geen gelijke

zorg voor de goddelozen dan voor de gelovigen, die tot Hem de toevlucht nemen en zich geheel aan Hem toevertrouwen, die Hij met vaderlijke gunst omringt. En in dezen zin zegt de profeet Jeremia (hfdst. 10: 23): *Ik weet Heere dat de weg van de mens niet in zijn eigen handen is; dat het niet in de macht van de voortgaande man is zelfs zijn schrede te besturen.*

Maar toch ziet ge de ongelovigen dwaze raadslagen beginnen, en daarop steunend bergen en zeeën overtrekken, en zichzelf van alles beloven. Hoe voeren dan toch zij die zelfs hun lippen niet kunnen bewegen zonder God, hun plannen tot in de verste landen uit? Zij geven er immers geen acht op en bepalen hun aandacht niet om dit te bedenken, dat de voeten van de mensen door God geregeerd moeten worden. Maar de gelovigen die zeer wel de woorden van de profeet indachtig zijn vertrouwen zich geheel aan God toe, gaarne erkennende dat hun leven ellendig en dwalend zijn zal zonder Zijn bijzondere zorg. Hier spreekt Anna dus uit dat de gelovigen die tot God hun toevlucht nemen nooit aan hun verwachting, ontvallen zullen, maar dat hun voeten door Hem bewaard zullen worden. Zó wordt in Ps. 91: 11 gezegd *dat God de engelen over Zijn gelovigen bevel gegeven heeft dat zij hen zullen bewaren op al hun wegen, dat zij hun voeten aan geen steen stoten.*

Een lering zeker waard om nacht en dag te overdenken, anders zullen wij óf geheel afgestompt en dom worden, óf door voortdurende weifelingen van gemoed bewogen, als wij er niet vast van overtuigd zijn dat wij door God onder Zijn bescherming genomen zijn. Want wat zou er anders, vraag ik u, van ons ellendigen worden? Welke verwachting was er dan toch van de toekomstige zaligheid? Want de listen van de duivel de allergrootste vijand die het voortdurend op onze ondergang toelegt zijn bekend.

Voorts zou het veel beter zijn nooit geboren te worden dan geboren te worden in deze gesteldheid en de voornaamste gaven van God voor de Zijnen niet te kennen, die de profeet in Ps. 121: 3 onder die weinige woorden samenvat, wanneer hij zegt: *Hij zal uw voet niet laten struikelen; uw Bewaarder zal niet sluimeren; de Heere is uw Bewaarder; de Heere is uw schaduw; Hij is aan uw rechterhand.*

Daarom, kom aan broeders, overweegt met mij deze lering, om wanneer de nood net vereist die ons te herinneren om te gebruiken, en laten wij er vast van overtuigd zijn dat God ons als de dingen onzeker en beklagenswaardig zijn zeer dicht nabij zal zijn, om met vurige gebeden aan te roepen, en wanneer wij namelijk als blinden in de duisternissen ronddwalen, als leidsman op de weg nabij zal zijn en ons tenslotte nooit in de steek zal laten.

Als deze gedachte dieper in onze geest ingescherpt zal zijn, zal het zeker gebeuren dat wij door geen beroeringen, geen stormen verstoord worden, maar tegen die alle onverschrokken stand houden, en ook al worden wij door dreigingen bevreesd, toch in Zijn macht en vaderlijke zorg kalm en rustig zijn, - verzekerd dat wij nooit geheel overstelpt worden, maar ook al zijn wij neergeworpen, toch ondersteund en opgericht zullen worden. Ja zelfs als er een ongeval gebeurt, laten wij weten dat dit niet alleen niet dodelijk zal zijn, maar daar God het doet, heilzaam.

Want hoe meer wij in gevaar zullen zijn geweest, zoveel kennelijker en door de ondervinding zelf zekerder getuigenis zullen wij als wij bevrijd zijn hebben van de Goddelijke voorziening en bewaring.

Voorts worden de gelovigen hier genoemd gunstelingen, naar een zeer gebruikelijke spreekwijze van de Schrift, omdat zij begeren allerlei verzoeken te weerstaan, en God in dit stuk na te volgen, het gebod van Christus onze Heere opvolgend, die de

gelovigen bij Lucas beveelt barmhartig en volmaakt te zijn, gelijk hun Vader die in de hemelen is barmhartig is, - omdat goedgunstigheid en barmhartigheid het meest met God in overeenstemming is, gelijk zelfs de heidenen geweten hebben. En Paulus beveelt ons in Ef. 5: 1 God na te volgen, om namelijk met onze naasten in liefde om te gaan, en door de broederlijke band en wederzijds weldoen verbonden te worden. Daarom als wij werkelijk zoals wij begeren geacht te worden kinderen van God willen zijn, moeten wij ons toeleggen op goedgunstigheid en barmhartigheid, - en de dierlijke natuur waardoor nu eens deze dan weer die aangevreten wordt, moet afgelegd worden; er moet rekening gehouden worden met ellendigen en zwakken; de zeden van anderen moeten met zachtheid verdragen worden, en het voordeel van hen met wie wij samenleven moet om strijd gezocht worden; tenslotte moet de menslievendheid zozeer in acht genomen worden, dat niemand met recht over onze wildheid en onmenselijkheid klagen kan, en niets verhindert dat wij vreedzaam met hen met wie God ons vergezelschap heeft het leven doorbrengen. En dit is de reden van dit woord welwillenden en barmhartigen, dat dikwijls in de heilige Schriften voorkomt.

Daarentegen wordt gezegd *dat de goddelozen in de duisternissen zullen zwijgen*, dat is zij zullen in verwarring geraken en hun mond zal gesloten worden; want dit is de zin van deze woorden, zij zullen in de duisternissen zwijgen.

En van de goddelozen worden deze dingen met name gezegd, omdat zij de mond open hebben om Gods Naam met lasterlijke woorden te beledigen, en het is hun een spel tegen God op te staan, en met Zijn Woord schandelijk te spotten. Maar wat een onzinnigheid van de mensen, ja zelfs wat een duivelse woede! Want ik ben van oordeel dat die losbandigheid de levende God te honen niet alleen maar vermetelheid genoemd moet worden. Verheffen zich zó niet ellendige mensjes, ja zelfs wormen die uit de aarde kruipen, en rottende lijken tegen de Schepper, trekken Hem van de troon neder en lasteren Zijn deugden?

Laten wij daarentegen terwijl de overige stervelingen in zulk een teugelloze losbandigheid voortstormen de hand van de wrekende God geduldig inwachten, die te Zijner tijd hun onreine mond beteugelen zal. Zó wordt dus gezegd dat de goddelozen zullen zwijgen inde duisternissen, en alle ongerechtigheid zal zijn mond dicht doen. Doch de goddelozen zullen niet terstond zwijgen, daar ge hen herhaaldelijk weerbarstig ziet; maar het is noodzakelijk dat de Goddelijke wijsheid en gerechtigheid zich eindelijk vertoont om die tegen God in blaffen, eindelijk met de grootste schande hals over kop in het eeuwig verderf te storten.

Daarom wordt in Ps. 51: 6 gezegd dat God gerechtvaardigd wordt in Zijn spreken, ook al morren de mensen tegen Hem. Want hoe groot is de onzinnigheid van de mensen dat zij zich niet schamen de oordelen van God naar hun weegschaal af te wegen, en die te verwerpen als zij hun niet behagen, en zich met hun redenen te beschermen?

Evenwel stem ik toe, een tijd lang steken zij het hoofd op naar de hemel en braken hun woede uit tegen God, maar zeker is die woede niet zó langdurig dat ze niet door de rechterhand van de machtige en straffende God beteugeld wordt en in de dood neergestoten.

Zie daarom komt bij de profeten die spreekwijze dikwijls vóór, dat alle lip voor Hem ingetoemd moet worden, om namelijk de majesteit van God de Wreker en de Hersteller van alle dingen te beschrijven, waarbij zeker allermeeft behoort dat de brutalen in het lasteren van Zijn Naam geheel zwijgen, zodat zij voor Hem zelfs niet durven te kijken.

Daarom kom aan, wanneer deze dingen zó gelegen zijn, als het gebeurt dat schandelijke en goddeloze mensen tegen de rechtspraak van God godslasterlijke woorden vermetel uitbraken, laten wij geduldig de door God tevoren bepaalde tijd van het oordeel afwachten, die de rechtvaardige en verdiende straffen van hen vorderen zal.

Want met name wordt hier gezegd dat het zal geschieden dat zij in de duisternissen zwijgen, dat is zij zullen het doel van hun raadslagen geenszins verkrijgen, maar het wordt ijdel en tevergeefs. Intussen stem ik wel toe dat zij enig gezag hebben, en hun overwinningen vieren, maar dat zij een weinig daarna door de hand van God neergeworpen worden, zodat nadat de schandelijkheid openbaar geworden is heel die overmoedige moedwil, en ijdele en trotse pocherij bedwongen en beteugeld wordt. En zover hierover.

Er volgt *dat niemand stand houdt door zijn krachten*; door welke woorden wij onderwezen worden met welk een gemak God Zijn oordelen uitvoert tegen de goddeloze mensen, wier krachten en gehele sterkte voor God zelfs niet kan blijven staan. Want zeer waar zijn die woorden van de profeet en door lange praktijk bewezen, dat de hoogheid van de mensen neergedrukt moet worden en dat alle vlees als gras is, en gelijk is aan een bloem van het veld; het gras verdort, de bloem valt af wanneer de Geest des Heeren daarover waait.

Daarom moeten deze woorden van Anna overwogen worden, dat niemand stand houdt door zijn krachten, des te nauwlettender zullen, en zij voor waardigheid en eer schande en smaad zullen wegdragen, *wordt er verkondigd dat God Zijn vijanden verbrijzelen zal en de einden der aarde oordelen*; met welke woorden verzekerd wordt dat God GóD is, en de ondergang van de goddelozen wordt voorzegd.

Een herhaling die zeker het opmerken waard is, opdat wij weten dat God de Rechter der wereld is om de goddelozen te oordelen. Maar als hij, gelijk boven gezegd is niet terstond tot het gericht voortvaart, maar met langzame tred verder gaat, laten wij dan vasthouden dat zó ons geduld op de proef gesteld en geoefend wordt, opdat wij leren Hem geduldig te verwachten.

Zo dikwijls dus als wij horen dat God de Rechter der wereld genoemd wordt, - laten wij ons weer in gedachten brengen dat Hij de goddelozen verbrijzelen zal, en bovendien tekenen van Zijn majesteit zal geven om de goddeloze verachters van Zijn Goddelijkheid te verdoen en met Zijn bliksem te treffen.

Laten wij hieruit leren de voorspoed en de triomfen van de goddelozen niet te benijden, en ook al gaat alles hun naar den zin, toch de uitkomst van de oordelen van God geduldig inwachten. Intussen moeten wij er ons echter met alle inspanning voor wachten dat wij niet de vreselijke en verschrikkelijke hand van God tegen ons uitdagen, - waarvan bijvoorbeeld de donders en de stormen zelf aller-zekerste tekenen zijn. Aan de andere zijde echter moeten wij op onze hoede zijn daardoor niet te verschrikken, maar laten wij weten dat het tekenen zijn van de Goddelijke majesteit, opdat wij steunend op Zijn tegenwoordigheid op Hem alleen ons verlaten, en de duivel en alle vijanden verachten en bovendien uitdagen, wetende dat God ons krachten zal toelagen, waardoor wij al hun pogingen te boven komen.

Vervolgens echter wordt gezegd *dat God de einden der aarde oordelen zal, en aan Zijn Koning sterkte zal geven, en de hoorn van Zijn Gezalfde vermogen*.

Welke dingen als ze naar gelang van die tijd beschouwd worden, enige moeilijkheid

kunnen meebrengen; maar naar de bedoeling van de profeet eenvoudig uitgelegd geen moeilijkheid in zich zullen hebben. Want hoewel God Zich toen een bijzonder volk had uitgekozen, dat Hij door Zijn heerschappij regeerde, moet men toch niet menen dat Hij alle zorg voor de overige wereld afgelegd had.

Derhalve hangen deze twee dingen samen, dat de Heere de einden der aarde zal oordelen en aan Zijn Koning sterkte zal geven, en de hoorn van Zijn Gezalfde zal verhogen.

Verder als wij meer geneigd zijn tot een onmatige hoogschatting van de mensen. Want wanneer wij zien dat iemand enig gezag heeft en daarbij grote eeramten verkregen heeft, verzinnen wij ons een afgod, en verbeelden ons ik weet niet wat onbeweeglijks en eeuwigs, dat tenslotte nooit zal ondergaan. Maar onze geest door zulke gedachten in beslag genomen, ontnemt ons het rechte oordeel over die dingen, en staat ons niet toe enige vrede in ons geweten te hebben, - en duldt voorts niet dat wij ons leven rustig doorbrengen ons aan God alleen onderwerpend, en ons leven aan Hem toevertrouwend.

Wij werpen onszelf immers in deze verwarring, daar wij zulke gedachten over de geschapen dingen van weinig gewicht achten.

Laten wij daarom deze lering dieper in onze harten inprenten, namelijk dat de krachten van de mensen in deze wereld niets zijn, de heerschappij niets, er is geen blijvend rijk, en daarbij dat de heerschappijen die het meest bloeiend zijn, zelfs bij het blazen van een zeer licht zuchtje, als God het wil in een ogenblik ineen zullen storten, - waardoor wij als door een toom weerhouden moeten worden, wanneer de goddelozen zich overmoedig en trots verheffen, en de teugels vierend tot allerlei schanddaden alles durven, wetende dat die de straffende hand van God geenszins zullen ontkomen, maar zowel de eeramten als het gezag, dat zij van God ontvangen hadden, misbruikend voor hun schanddaden, de verdiende straf zullen dragen. Laten wij echter aan God, als Hij ons tot enige waardigheid verheven heeft, deze eer toebrengen, dat wij erkennen dat wij door Zijn kracht alleen staande blijven, en dat wij zonder die kracht in korte tijd neergeworpen en tot niets teruggebracht zullen zijn, en laten wij daarom bescheidenheid oefenen in het minst niet twijfelend of Hij zal krachten toevoeren, als wij maar tot Zijn dienst en roem al het onze toebrengen, en dat Hij ons, ook al wordt de wereld onderst boven gekeerd, geheel ongeschonden bewaart. Daarom moet het volgende door ons ook overwogen worden, waar gezegd wordt dat God de vijanden verbrijzelen zal, en de einden der aarde oordelen, waardoor het bovenstaande meer bevestigd wordt.

Want iemand kon hebben tegengeworpen, dat de goddelozen door God in zulk een waardigheid verheven zijn, niet onbekend met hetgeen er van hen worden zou, maar dat zij stand hielden en in dezelfde staat bleven. Daarom, opdat wij weten dat al hun glans en roem in rook zal verdwijnen, en de triomfen vergaan was er toen in Israël geen koning, en ook al had Mozes voorgezegd dat er door God iemand verwekt zou worden, was toen toch de toestand van het volk verward; en vervolgens zullen wij zien dat Samuël dit volk een tijd lang voorgegaan is en recht gesproken heeft; en dat het volk door een koning van God te verlangen Zijn toorn tegen zich opgewekt heeft, door het rijk van David niet af te wachten, dat niet slechts aards zou zijn, maar een voorbeeld van netrijk van Christus dat God zelf gevestigd heeft.

Tenslotte schijnt Anna toen geen gelegenheid voorbij te hebben laten gaan *om te spreken over het oordelen van de einden der aarde en het geven van sterkte aan de*

koning.

Waarom kent zij hier dus de naam van gezalfde des Heeren aan de toekomstige koning toe? Wij zien zowaar dat hier een profetie is, die Anna niet uit zichzelf, maar door aanblazing van de Heilige Geest naar voren brengt.

Daarom omdat het duidelijk is dat zij onder de leiding van de Heilige Geest gesproken heeft, - laat het ons niet verdrieten, bid ik u, naar zulk een meesteres te luisteren. Daarom zij het ver van ons dat wij de lering die zij ons hier voorstelt verwerpen, daar zij geen menselijke bedenksels, maar besluiten van God en verborgen raadslagen en dat eeuwige en onveranderlijke bekend maakt.

Ten tweede moeten wij nier in acht nemen, namelijk dat de hoop van de gelovigen in alle eeuwen op dit door God te vestigen rijk gevestigd is geweest. Want ofschoon in de tijden van Mozes en Aäron het volk van God de bijzondere welwillendheid van God jegens hen wel door vele ontwijfelbare tekenen betuigd gevoeld heeft, en zichzelf zijn koning, gelijk Hij door Mozes uitgesproken had, bereiden zou, toen kan dat rijk nog niet volmaakt genoemd worden; en de tekenen die God gaf van Zijn tegenwoordigheid, bevalen het volk betere dingen te verwachten. Op deze koning is de aandacht van de vaders dus gericht geweest, die de Verlosser, door God beloofd, verwachtten; en zij hebben toch hun volkomen geluk in Hem moeten stellen, om als zij soms door verschillende stormen heen en weer bewogen werden, toch de moed niet zouden verliezen, maar de bevrijding van Hem zouden verwachten, welke Verlosser God hen zou zenden.

Voorts zullen wij gewaar worden dat de gelovigen in hun gewetens nooit enige vrede verkregen hebben en van hun heil ooit verzekerd gemaakt zijn dan ziende op deze Verlosser, die God hun beloofd had, door wie zij als het ware Hoofd geregeerd werden.

Voorts als die gelovigen zich in deze hoop gekoesterd hebben aan wie alleen maar de schaduwen werden voorgesteld, hoe moeten wij dan heden zijn wier zinnen alle in de openbaarmaking van alle goeds geoefend zijn?

Daarom behoren wij anders te zijn dan die arme ongelovigen die het pausdom navolgen, en weliswaar toestemmen dat zij de genade van God nodig hebben, en weliswaar voortreffelijk over onze Heere Jezus Christus spreken, maar toch omdat zij het rechte pad der waarheid niet volgen, zich nieuwe paden verzinnen, en evenveel van Christus afwijken.

Want welke ritzen de papisten God ook toedichten waarmede zij zich met Hem verzoenen, men moet toegeven dat het evenveel bedervingen zijn van Zijn zuivere dienst, en dat zij dienvolgens zoveel van God afwijken als zij menen te vorderen. Daarom laten wij leren tot Christus toe te gaan door de leiding van Zijn eigen Goddelijk Woord; want als wij deze stem als leidsman volgen, zullen wij de waarheid verkrijgen, dat is in Jezus Christus alleen zullen wij rusten, de hoogste zaligheid verkregen hebbende.

Derhalve zullen alle mannen en vrouwen zich met geen verontschuldiging kunnen beschermen die niet op Hem alleen zien en in Hem alleen rusten, wanneer wij zien dat eertijds onder de schaduwen van de wet dit de enige hoop van de gelovigen geweest is.

Uitdrukkelijk maakt Anna echter melding *van de Koning en de Gezalfde van de Heere*, allermint weliswaar alsof onze Heere Jezus Christus boven God zelf regeert, maar omdat Hij het levende beeld van God is en ook niet alsof God boven Christus regeert, maar omdat Hij Hem tot Rechter der wereld heeft gesteld, en God zelf de Vader is van onze Heere Jezus Christus. Het is dus evenveel alsof Hij zegt *Koning en*

Profeet van God, omdat Hij van God de heerschappij en de macht om te regeren ontvangen heeft.

Door welke woorden wij onderwezen worden, dat onze Heere Jezus Christus niet door de mensen gezond is, maar door God Zijn Vader, die de wereld zó lief gehad heeft dat Hij Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft.

Hetgeen zeker een uitspraak is zeer waard om er acht op te geven, waaruit wij leren dat onze zaligheid alleen aan God te danken is. Want wat is, vraag ik u, het vertrouwen hetzij van ons hetzij van de ouden, tenzij dan daarin dat Christus verschenen is, om het mensengeslacht van de vervloeking te bevrijden?

Voorts is het weinig dat Hij verschenen is, als Hij ook niet aan ons gegeven is door de Vader, en wij vasthouden dat Hij over alle vijanden triomferen zal. Want Zijn rijk zal ook niet vaststaan door menselijke macht of krachten, maar door de macht van God alleen, waarop het steunt.

Daarom, zo dikwijls als wij horen dat er van Jezus Christus en Zijn rijk melding wordt gemaakt, en dienvolgens van ons heil, - laten wij weten dat ons heil zozeer zeker en vast is, dat het zelfs niet als de hemel en de aarde ertegen samenspannen, ooit aan het wankelen gebracht kon worden, als wij maar op het fundament dat ons hier voorgesteld wordt steunen. Zie daar dus waarom Jezus Christus de Koning van de Heere en de Gezalfde van God genoemd wordt.

Zó noemt Simeon Christus zelf in zijn armen omsloten: God. Daarentegen wordt in de Psalmen dikwijls gezalfde van God van de figuur en de schaduw van Hem uitgesproken.

Anna noemt dus *Gezalfde en Koning van God*. De beloften aan de vaderen gedaan, die zij in de geest herhaalt, namelijk de beloofde Messias die allermint ledig komen zal, maar vol van alle genadegaven; gelijk ook Jesaja de profeet hem de gaven Gods toekent met deze woorden: *Op Hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest van de wijsheid en de kennis, de Geest van de raad en de sterkte, de Geest der kennis en der vrees des Heeren*. En elders: *De Geest van de Heere Heere is op Mij, doordat de Heere Mij gezalfd heeft enz.*

Waaruit voor ons duidelijk wordt dat Jezus Christus onze Heere allermint ledig tot ons gekomen is, - maar gesierd met alle Goddelijke rijkdommen en geestelijke gaven, vandaar dat wij bij Johannes bevolen worden allen uit Zijn volheid te ontvangen, die zelfs geen vonkje leven in ons hebben, en tot Christus te komen, vast verzekerd dat wij nooit ledig van Hem terug zullen komen. Want dit is Christus eigen, dat de gaven van God alle in Hem uitgestort zijn, waarvan Hij ons deelgenoten maakt, - om welke reden wij ook in de 45e Psalm Zijn lotgenoten geheten worden, namelijk omdat wij, ledig van alle goed, die in Hem vinden, die ze aan ons mededeelt, - daar het Hem goed gedacht heeft ons tot Zich te roepen, opdat Zijn kracht in ons als van het Hoofd in de leden overvloeit.

Uit het bovengezegde is dus duidelijk genoeg, dat in die woorden van Anna, dat de Heere de einden der aarde oordelen zal, een profetie vervat is. Want op welke wijze heeft God de aarde in Zijn macht teruggebracht, anders dan in de Persoon van onze Heere Jezus Christus? Gelijk Jesaja hfdst. 2 en Micha 4 spreken dat God bij de komst van Zijn Zoon tot Zich zal terugroepen en terugvoeren die uit Juda verstrooid zijn geweest, en uit alle volken der aarde, en dat het zal geschieden dat ieder zijn naaste bij de hand zal grijpen en met deze woorden aansporen: *Laten wij naar Jeruzalem gaan om door God zelf onderwezen te worden.*

Tenslotte wordt er gezegd *dat de Heere zó de aarde zal oordelen, dat Hij Zijn vijanden verbrijzelt en met de scepter van Zijn mond in verwarring brengt.*

Toen toch heeft God ten eerste de volken teruggebracht en de Zijnen aan de tirannie van satan ontrukkt, waardoor zij verdrukt werden, toen Christus na het aannemen van ons vlees in de wereld gekomen is. En ik ontken zeker niet, dat Hij door Zijn voorzien tevoren alles regeerde en bestuurde, gelijk Daniël het zó getuigt, dat alles in Zijn hand is, - maar toch was deze heerschappij waarover gesproken wordt de mensen onbekend. In de tijd toch dat onze Heere Jezus Christus in de wereld gekomen is om in de Naam en de kracht van Zijn Vader te regeren, tóen zijn de godsspraken van de profeten vervuld, en met name wat Jesaja zegt, dat de eilanden, de zeeën en de landen van vreugde zullen opspringen, - omdat God dan oordelen zal, dat is, de gehele wereld zal besturen.

Zie eens hoe de verwachting van Anna is, die niet slechts hoopt op de komst van Christus onze Heere, maar Hem ook kent als niet meer te omsluiten door het Joodse volk, maar die wijd en breed over de gehele wereld zal regeren; ja dat zelfs toen de arme heidenen aan Hem geheel vreemd en verwerpelijk, aan Zijn volk verbonden zullen worden en tot dezelfde erfenis toegelaten, na verbreken van de scheidsmuur natuurlijk die beide volken vaneen scheidde. Want die samenbinding had ook niet anders kunnen geschieden.

Daarom vraag ik u erkent met mij de grote weldaad van God, daar Hij wil dat de prediking van het evangelie tot aan ons toe doordringt, en Hij dus onze Koning zijn wil, en er kan geen groter weldaad ten deel vallen dan deze. Daarentegen als wij van de prediking van het evangelie verstoken worden, wat blijft er dan anders over dan dat wij aan de tirannie van hem die de overste van de wereld is, namelijk de satan, onderworpen worden? O, wat een verschrikkelijke toestand. Wie betreurt en beklaagt niet met recht de staat van zo iemand, als wij terwijl God met Zijn Woord ons niet regeert, gedwongen worden de tirannie van de duivel te gehoorzamen?

Maar daartegenover hoe groot is toch, een hoe hoog te schatten weldaad, welk een grote schat, zeg ik, is de prediking van het evangelie, waardoor God betuigt dat Hij onze Koning is, en ons tot Zijn volk aanneemt, dat Hij zonder einde regeert, onderhoudt en beschermt? Daarom moeten wij ons inspannen om niet tegen Zijn Woord weerstrevig te zijn, en ondankbaar zulk een weldaad hardnekkig terug te wijzen; maar daarentegen daar Hij ons toch op de plaats van kinderen wil hebben, en Hijzelf als een Vader wil zijn, - laten wij zulk een weldaad erkennend ons aan Zijn heerschappij rustig tot leven en dood onderwerpen.

Dit is dus de zin van deze woorden: *dat God de einden der aarde oordelen zal*, namelijk door aan Zijn Zoon de regering te geven, door wie Hij heel Zijn volk zou regeren en besturen, - op welke wijze de profeten over het rijk van onze Heere Jezus Christus gesproken hebben, en met name wanneer gezegd wordt dat onze Heere Jezus Christus, ofschoon Zijn rijk van Sion waar de tempel gebouwd was begon, - toch niet alleen maar in één. hoek van de wereld zal regeren, maar dat Hij Zijn rijk over de gehele wereld wijd en breed zal uitbreiden.

Daar wij zien dat deze profetie vervuld is, moeten wij ervan overtuigd zijn dat dit tot ons heil geschied is. Want deze onze Koning houdt de scepter in de hand om de woede van Zijn vijanden te bedwingen, - waarom wij er des te nauwlettender voor op onze hoede moeten zijn dat wij niet onder het getal van hen gevonden worden die deze verschrikkelijke verwarring zal overkomen, - maar dat wij ons aan Hem geheel toevertrouwen en onderwerpen, er vast van overtuigd dat wij, als dit gedaan zal zijn,

door geen verschrikking ooit van ons stuk gebracht zullen worden, maar dat alles ons tot heil zal uitkomen, door het werken van God.

Daarom kom aan, laten wij smekelingen worden voor de majesteit van God de Allerhoogste en Allergrootste, en zo vele en zo grote zonden en misdaden, waaraan wij voor Hem schuldig zijn erkennende, Hem bidden dat wij daardoor zó getroffen worden dat wij tot Hem de toevlucht nemend, vergeving mogen verkrijgen, en Hij ons van dag tot dag Zijn wegen zó moge voorstellen, dat wij in Zijn vrees wandelen. Daar Hij echter Zijn Zoon Jezus Christus aan Zijn gelovigen tot een Koning en Heerser gegeven heeft, mogen wij Diens goedheid, deugd, krachten en macht zó in onze harten gewaar worden, dat wij Hem een gewillige gehoorzaamheid betonen, en altijd allerbereidvaardigst zijn voor Zijn bevelen, en onder Zijn vaandels zó strijden dat wij ervan overtuigd zijn dat wij door Hem tegen welke aanvallen van de vijanden ook beschermd zullen worden. Want hoewel de wereld ons als de ellendigsten en meest verachtelijken haat en vervolgt, - laten wij er toch niet aan twijfelen dat Hij genoeg krachten heeft om ons tegen het woeden van de duivel, de wereld en onze andere vijanden te beschermen. En niet voor ons alleen.

Einde